

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: «ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ»

Το Μεταναστευτικό και Προσφυγικό Ζήτημα στην Ευρώπη: Η Περίπτωση της Ελλάδας

Διπλωματική Εργασία

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Βασιλική Τσακνάκη

A.M.: 0314M006

Επιβλέπων: Τρύφων Κωστόπουλος

Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Σεπτέμβριος 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού Προγράμματος «Κοινωνιολογία», με κατεύθυνση «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή κοινωνία», του Τμήματος Κοινωνιολογίας, του Παντείου Πανεπιστημίου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα της παρούσας μελέτης, καθηγητή Τρύφωνα Κωστόπουλο, για τη στήριξή του, τη συνεχή καθοδήγηση και ενθάρρυνση για την επίτευξη του βέλτιστου δυνατού αποτελέσματος σε όλες τις φάσεις της εργασίας, καθώς και για το χρόνο που μου αφιέρωσε. Τον ευχαριστώ επίσης για τη συμβολή του στην εργασία μέσω του πλούσιου συγγραφικού του έργου, το οποίο και χρησιμοποίησα και συμβουλευτήκα για τη συγγραφή της εργασίας.

Τις ευχαριστίες μου εκφράζω και στους καθηγητές Γεράσιμο Καραμπελιά και Μιλτιάδη Κήπα, που έδειξαν ενδιαφέρον στο θέμα και θέλησαν να είναι μέλη της τριμελούς επιτροπής αξιολόγησης της εργασίας μου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και ιδιαίτερα τον πατέρα μου, που με στήριξαν και με βοήθησαν με τον τρόπο τους στη δύσκολη αυτή περίοδο της έρευνας και συγγραφής της παρούσας εργασίας αλλά και που χωρίς αυτούς, δεν θα ήταν δυνατές οι σπουδές μου.

Αθήνα, 21/9/2016

dunyanews.tv

«Στη θάλασσα, προκαλεί τρόμο ο αριθμός προσφύγων και μεταναστών που χάνουν τη ζωή τους κάθε χρόνο. Στην ξηρά, οι άνθρωποι που διαφεύγουν από τον πόλεμο βρίσκουν στο δρόμο τους εμπόδια λόγω των κλειστών συνόρων. Οι πολιτικές που ακολουθούν ορισμένες χώρες τείνουν να είναι εις βάρος των προσφύγων. Αυτό που δοκιμάζεται σήμερα είναι η προθυμία των εθνών να συνεργαστούν όχι μόνο για χάρη των προσφύγων αλλά και για χάρη του συλλογικού ανθρώπινου συμφέροντος. Και αυτό είναι το πνεύμα της ενότητας που πρέπει με κάθε τρόπο να κυριαρχήσει.»

- Υπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες **Filippo Grandi**.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία , μελετάει το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα στην Ευρώπη τη σύγχρονη περίοδο. Ειδικότερα, αναφέρεται στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στη μέση Ανατολή, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, με κύρια περάσματα την Τουρκία και την Ελλάδα.

Αρχικά, το πρώτο μέρος (Α) αναφέρεται στη μεθοδολογία της παρούσας έρευνας.

Στο θεωρητικό κομμάτι (Β), διασαφηνίζονται οι έννοιες «πρόσφυγας» και «μετανάστης» και η διαφορά ανάμεσα στους δύο όρους. Στη συνέχεια, προσεγγίζεται η έννοια της μετανάστευσης κοινωνιολογικά, καθώς και παρατίθενται οι θεωρίες και απόψεις των θεωρητικών Μαρξ και Λένιν πάνω στο ζήτημα αυτό. Έπειτα, γίνεται μια ιστορική αναδρομή – ιστορία εξέλιξης της μετανάστευσης, τόσο σε παγκόσμιο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αναφέρονται επίσης, όλες οι Διεθνείς Συνθήκες-Συμβάσεις-Συμφωνίες σχετικές με το μεταναστευτικό – προσφυγικό ζήτημα.

Στο επόμενο μέρος της εργασίας (Γ), περνάμε στα πιο σύγχρονα και τρέχοντα γεγονότα και δεδομένα, και συγκεκριμένα όσο αφορά την κατάσταση στην Ασία, με έμφαση στη Συρία. Γίνεται μια ιστορική αναδρομή, ώστε να καταλάβουμε πώς έφτασε η κατάσταση στη Συρία στο εμπόλεμο αυτό σημείο. Γίνεται εκτενής αναφορά και ανάλυση στην τρέχουσα κατάσταση, στα στατιστικά στοιχεία και σε ό,τι δεδομένα έχουμε ως τώρα (2016).

Μετάπειτα, περνάμε στο τέταρτο μέρος της εργασίας (Δ), που ασχολείται με την Ευρώπη , με έμφαση στην Ελλάδα. Στο κεφάλαιο αυτό θα δούμε την αντίδραση της Ελλάδας και της Ευρώπης γενικότερα, απέναντι στο προσφυγικό κύμα που δημιουργήθηκε από τον πόλεμο στη Συρία. Πώς το διαχειρίζονται οι χώρες της Ε.Ε.; Ποιες οι ευρωπαϊκές πολιτικές αλλά και τα σχέδια δράσης; Πώς το διαχειρίζεται η Ελλάδα και ποιες πολιτικές εφαρμόζει; Ακολουθεί ένας σχολιασμός – κριτική στις πολιτικές αυτές. Στο μέρος αυτό θα αναφερθούν και οι κυριότερες και πιο γνωστές οργανώσεις που ασχολούνται με το προσφυγικό και μεταναστευτικό και προσφέρουν διαφόρων ειδών βοήθεια στους πρόσφυγες και μετανάστες.

Το πέμπτο και τελευταίο μέρος, (Ε) αναφέρεται στο ρόλο της Τουρκίας σε όλο αυτό, στις πολιτικές της, καθώς και στη συμφωνία της με την Ε.Ε. Ακολουθούν τα συμπεράσματα.

Λέξεις – κλειδιά:

- Πρόσφυγας
- Μετανάστης
- Ευρωπαϊκή Ένωση
- Μεταναστευτικές πολιτικές
- Πόλεμος
- Ιμπεριαλισμός
- Συρία
- Ασία
- Ελλάδα

ABSTRACT

This thesis refers to the refugee and migration issue in Europe during the modern period. Specifically, it refers to the imperialist interventions in the Middle East, which have resulted in the increase of migratory and refugee flows towards the European Union.

Initially, the first part (A) is about the research methodology.

In the theoretical part (B), the terms "refugee" and "immigrant" are clarified, so that we understand the difference between the two terms. After that, we will approach the concept of migration sociologically and we will review the theories and views of Marx and Lenin on this issue. Then, what we'll do is to take a look back to the evolution of migration, both globally and on a European level. We will also refer to all international treaties -Contracts -Agreements related to the immigration - refugee issue.

Next, (C), we'll analyze the most recent data, about the situation in Asia, focusing on Syria. We will do a throwback to understand how the situation in Syria resulted in war. We will also analyze the current situation, the statistics and data we have so far (2016).

Furthermore, (D), we will deal with Europe and Greece. In this section we will analyze the reaction of Greece and Europe in general, against the wave of refugees created by the war in Syria. How do the E.U. countries manage the refugees? Which are the European policies and action plans? How it is all managed by Greece? There will also be a review and critical approach of those policies. In this section we will also mention the most important and well-known organizations dealing with refugees and immigrants, which offer various kinds of assistance to refugees and immigrants.

The fifth and last part, (E) refers to Turkey's role in all this situation, to its policies, as well as to the EU - Turkey agreement. At the end you will read my conclusion.

Key – words

- refugee
- immigrant
- European Union
- migration policies
- war
- imperialism
- Syria
- Asia
- Greece

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	1
ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	6
A.Μεθοδολογία Έρευνας	9
Σκοπός της έρευνας.....	9
B.Θεωρητικό υπόβαθρο	11
Ορισμοί.....	11
Κοινωνιολογική Προσέγγιση της Μετανάστευσης	14
Οι Μαρξ και Λένιν για τη Μετανάστευση	15
Η εξέλιξη της μετανάστευσης	18
Εξέλιξη της μετανάστευσης σε Ε.Ε. και Ελλάδα	23
Διεθνείς Συνθήκες-Συμβάσεις-Συμφωνίες για το μεταναστευτικό - προσφυγικό	25
Γ .Σύγχρονα προσφυγικά – μεταναστευτικά κύματα από Ασία.....	39
Το ιστορικό του πολέμου στην Συρία	39
Δέκα ημερομηνίες σταθμός στον πενταετή πόλεμο	47
Η τρέχουσα κατάσταση	50
Στατιστικά Στοιχεία.....	53
Δ.Πολιτικές για το Προσφυγικό	57
Ευρωπαϊκές πολιτικές	57
Προβληματισμοί Μεταναστευτικής Πολιτικής	65
Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση	68
Πολιτικές της Ελλάδας	85
Κριτική της ελληνικής πολιτικής – Προβλήματα.....	90
Εθνικό σχέδιο δράσης για την Ελλάδα.....	93
Η προσέγγιση «hotspot» για τη διαχείριση των εξαιρετικών μεταναστευτικών ροών	96
Οργανώσεις.....	106
Ε.Τουρκία.....	114
Συμφωνία Ε.Ε. – Τουρκίας.....	116
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	127
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	129

Α.Μεθοδολογία Έρευνας

Στη συγκεκριμένη εργασία, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, δηλαδή έγινε βιβλιογραφική έρευνα.

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση είναι μια συλλογή από επιλεγμένες δημοσιευμένες πηγές σχετικές με το θέμα της εργασίας/ το αντικείμενο έρευνας και οι οποίες συνοδεύονται από σχολιασμό, κριτική ανάλυση των περιεχομένων και παράθεση σε ορισμένες περιπτώσεις των βασικών συμπερασμάτων κάθε μελέτης/ έρευνας. Δεν περιορίζεται μόνο σε βιβλία και άρθρα περιοδικών, αλλά αντικείμενο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης μπορεί να αποτελέσει και ποικίλο άλλο υλικό πληροφόρησης, όπως π.χ. ιστοσελίδες. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση δεν αποτελεί μια απλή παράθεση της σχετικής βιβλιογραφίας, η οποία συνοδεύει κάθε εργασία ή μελέτη δημοσιευμένη ή μη, και εμφανίζεται στο τέλος κάθε κεφαλαίου ή συνολικά στο τέλος του κειμένου. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση ακολουθεί συνήθως την εισαγωγή και προηγείται του κύριου μέρους της εργασίας. Με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση μπορεί να εντοπιστούν τα κενά που υπάρχουν στη βιβλιογραφία πάνω στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο/ θέμα.

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση συμβάλλει στην τεκμηρίωση της εργασίας και προσδίδει επιστημονικό χαρακτήρα στο περιεχόμενο της εργασίας. Στην περίπτωση που κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση έχουν εντοπιστεί κενά στη βιβλιογραφία που καλύπτει το συγκεκριμένο θέμα, τότε μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης τεκμηριώνεται και η πρωτοτυπία της έρευνας και η συμβολή της στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Επιπλέον, η ύπαρξη βιβλιογραφικής ανασκόπησης αποδεικνύει ότι ο φοιτητής έχει μελετήσει σε βάθος τη σχετική βιβλιογραφία και έχει αναπτύξει επαρκώς το θεωρητικό του υπόβαθρο.¹

¹Έρευνα: βιβλιογραφική ανασκόπηση, Ωρίων, Βιβλιοθήκη Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης

Σκοπός της έρευνας

Η έρευνα αυτή έχει σκοπό να προσεγγίσει το θέμα της μετανάστευσης – προσφυγιάς και συγκεκριμένα, το μεγάλο κύμα των τελευταίων χρόνων με κατεύθυνση την Ευρώπη και πέρασμα την Τουρκία και Ελλάδα. Επιμέρους στόχος της έρευνας είναι να αναζητήσει τα αίτια του κύματος αυτού και να εξετάσει τα γεγονότα στη Μέση Ανατολή. Θα ερευνηθεί το ιστορικό του ξεσηκωμού και κατ' επέκταση πολέμου στη Συρία, που οδήγησε και σε αυτές τις αθρόες τάσεις προσφυγιάς του λαού προς τη Δύση. Επίσης σημασία έχει να ερευνηθεί ο ρόλος της Τουρκίας στην υπόθεση αυτή, καθώς αποτελεί και πέρασμα για τους πρόσφυγες. Τέλος η έρευνα θα εστιάσει στην περίπτωση της Ελλάδας, ως χώρα υποδοχής και θα παρουσιαστούν οι πολιτικές και το σχέδιο δράσης της.

Β.Θεωρητικό υπόβαθρο

Ορισμοί

Η ιστορία δείχνει ότι οι μετακινήσεις πληθυσμών δεν είναι σύγχρονο γεγονός αλλά διαχρονικό. Συγκεκριμένα, η ταχύτητα, ο ρυθμός και ο χρόνος των μετακινήσεων προσφύγων-μεταναστών οφείλονται σε διάφορους παράγοντες, όπως είναι οι άθλιες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, οι πόλεμοι, οι εισβολές, οι δικτατορίες, η έλλειψη της ασφάλειας και της ειρήνης, η επιστημονική και ακαδημαϊκή μετανάστευση κλπ.

Εξαιτίας της διεθνούς πολιτικής, το προσφυγικό έχει μετατραπεί σε ένα από τα μεγαλύτερα δράματα της ανθρώπινης ιστορίας. Από το 2001 το εύφλεκτο ζήτημα πήρε δραματικές διαστάσεις, καθώς οι δυτικές εισβολές στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ εκτόπισαν εκατομμύρια ανθρώπων και ο συνεχιζόμενος πόλεμος στις δύο χώρες κατευθύνει το ρεύμα των προσφύγων προς την Ευρώπη. Έτσι, κράτη με οικονομική κρίση, όπως η Ελλάδα, βρέθηκαν αντιμέτωπα με χιλιάδες πρόσφυγες, ενώ οι κυβερνήσεις που προκάλεσαν τις ανθρώπινες τραγωδίες δε στάθηκαν στο ύψος των περιστάσεων.

Η διάκριση της έννοιας του πρόσφυγα, που κινδυνεύει η ζωή του (π. χ. η περίπτωση των Σύριων) από την έννοια του μετανάστη, που επιδιώκει την καλύτερευση της οικονομικής του κατάστασης, μετοικώντας σε άλλη πλούσια χώρα με προοπτικές, έχει ιδιαίτερη σημασία για την αντικειμενική μελέτη των λόγων και διαστάσεων του προσφυγικού ζητήματος²

- **Πρόσφυγας³:** Είναι ένα άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του ή του τόπου κατοικίας του , έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής , θρησκείας , εθνικότητας , συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων και εξαιτίας αυτού του φόβου δίωξης αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία αυτής της χώρας ή την επιστροφή σ ' αυτήν.

² Άρεφ Αλομπέντ, Το Προσφυγικό ζήτημα: Μια διαφορετική προσέγγιση, 2016

³Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες

Πρόσφυγας⁴ είναι επίσης όποιος κινδυνεύει στη χώρα του λόγω πολέμου ή γενικευμένης βίας. Για τους λόγους αυτούς δεν μπορεί να επιστρέψει στην πατρίδα του και δικαιούται άσυλο και διεθνή προστασία στη χώρα που καταφεύγει. Οι πρόσφυγες προστατεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και από διεθνείς ευρωπαϊκές συμφωνίες και εθνικούς νόμους. Δικαιούνται να ζητήσουν άσυλο με βάση της Αρχής της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το να χορηγήσει μια χώρα άσυλο σε πρόσφυγες δεν είναι πράξη φιλανθρωπίας ούτε δείγμα καλής θέλησης αλλά υποχρέωση με βάση διεθνείς συνθήκες και εθνικούς νόμους. Και αυτό ισχύει και για την Ελλάδα.

Τυπικά κάποιος φέρει την ταμπέλα του «πρόσφυγα» μόνο αφού ολοκληρώσει επιτυχώς τη διαδικασία αίτησης ασύλου. Τυπικά, μόνο το κράτος-μέλος της ΕΕ που εξετάζει την αίτησή του μπορεί να αποφανθεί στο τέλος αν ο αιτών είναι «πρόσφυγας» ή «οικονομικός μετανάστης».

- **«Αιτών άσυλο»** είναι κάποιος που έχει καταθέσει αίτηση για να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας και αναμένει την απάντηση.
- **Μετανάστης** είναι όποιος εγκαταλείπει τη χώρα του προσπαθώντας να βρει εργασία και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Συχνά οι μετανάστες υποχρεώνονται να φύγουν λόγω περιβαλλοντικών συνθηκών και απόλυτης φτώχειας. Η διαφορά με τους πρόσφυγες είναι πως οι μετανάστες μπορούν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους και δεν κινδυνεύει η ζωή και η σωματική τους ακεραιότητα (αν και είναι μεγάλη συζήτηση κατά πόσο η απόλυτη φτώχεια δεν απειλεί και την ζωή κάποιου). Έχει σημασία να αναφερθεί πως συνήθως όταν εισέρχονται στην Ελλάδα, τόσο οι πρόσφυγες όσο και οι μετανάστες δεν διαθέτουν έγγραφα και δεν είναι εύκολο να εξακριβωθεί η ταυτότητα τους. Ακολουθούν συνήθως τους ίδιους επικίνδυνους δρόμους εισόδου. Είναι, λοιπόν, απαραίτητο να υπάρχει μια δίκαιη και γρήγορη διαδικασία ασύλου ώστε να ελεγχθούν οι άνθρωποι και να

⁴ Μεγαλούδη Φραγκίσκα, «Πρόσφυγας», «μετανάστης», «λαθρομετανάστης»: ποιος είναι ο σωστός όρος;;, 2012

εξακριβωθεί ποιος είναι πρόσφυγας και ποιος είναι οικονομικός μετανάστης».

5

- Ο πιο αμφιλεγόμενος είναι ο όρος «**λαθρομετανάστης**».

«Το κεντρικό νομοθέτημα για την μετανάστευση είναι ο Ν.3386/2005 («Για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια», ο οποίος έχει τροποποιηθεί αρκετές φορές). Σε αυτόν τον νόμο ορίζονται συγκεκριμένα ποινικά αδικήματα, δηλαδή πράξεις που σύμφωνα με την μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας είναι παράνομες και τιμωρούνται (...). Σε καμία από αυτές τις ποινικές διατάξεις γίνεται χρήση των όρων «λαθρομετανάστης», ή «λαθρομετανάστευση». Επομένως η επιλογή του ποινικού νομοθέτη είναι να μην χρησιμοποιηθεί η συγκεκριμένη ορολογία.⁶

Ο **Ντον Φλιν**, διευθυντής του Κέντρου Δικαιωμάτων των Μεταναστών στη Βρετανία, τον θεωρεί επικίνδυνο. *«Είναι προτιμότερο να λέμε "παράτυπος μετανάστης" ή "μετανάστης χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα" γιατί τα επίθετα "λαθραίος" ή "παράνομος" συνδέουν κάποιον με εγκληματική συμπεριφορά».*⁷

Ο ΟΗΕ και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχουν ζητήσει να πάψουμε να χρησιμοποιούμε τους όρους «λαθρομετανάστης» και «παράνομος μετανάστης».

⁵ Τρουμπέτα Σ., 2012

⁶ Σωτηρόπουλος Βασίλης, , «Πρόσφυγας», «μετανάστης», «λαθρομετανάστης»: ποιος είναι ο σωστός όρος;, 2012

⁷ Don Flynn, , " Άλλο μετανάστες, άλλο πρόσφυγες, άλλο αιτούντες άσυλο" 2015

Κοινωνιολογική Προσέγγιση της Μετανάστευσης

Η μακροκοινωνιολογική προσέγγιση της μετανάστευσης

Η μακροκοινωνιολογική προσέγγιση εξετάζει το φαινόμενο της μετανάστευσης ως κυκλικό φαινόμενο, οι αιτίες και οι επιπτώσεις του οποίου δεν μπορούν να μελετηθούν μονόπλευρα αλλά σε συνάρτηση με μια ποικιλία κοινωνικών, οικονομικών και δημογραφικών παραγόντων που διαμορφώνονται στη χώρα υποδοχής και αποστολής.⁸

Οι κοινωνιολόγοι εξετάζουν το φαινόμενο της μετανάστευσης με βάση τη θεωρία της έλξης – απώθησης έχοντας επηρεαστεί από τη μαρξιστική και νεοκλασική προσέγγιση^{9 10}.

Οι Castles & Kosack (1985), υποστήριξαν ότι οι παράγοντες έλξης μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή αγορά εργασίας συνοψίζονται στον βραδύ ρυθμό δημογραφικής αύξησης του πληθυσμού σε σχέση με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και την απροθυμία του γηγενούς εργατικού δυναμικού να εργαστεί σε ανειδίκευτες θέσεις ή σε θέσεις εργασίας που είναι κουραστικές, ανθυγιεινές, επικίνδυνες και χαμηλόμισθες. Ωστόσο, για την οικονομική ανάπτυξη, οι θέσεις αυτές είναι απαραίτητες και συχνά καλύπτονται από αλλοδαπό εργατικό δυναμικό. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τους ίδιους, οι παράγοντες απώθησης, συνοψίζονται στην υπανάπτυξη κάποιων χωρών και περιοχών όπου υπάρχουν χαμηλά επίπεδα ζωής, υψηλή ανεργία, αργός ρυθμός δημογραφικής ανάπτυξης και μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες. Με βάση αυτή τη προσέγγιση, η μετανάστευση δεν οφείλεται στη ύπαρξη των παραγόντων απώθησης αλλά στη δυναμική της ταυτόχρονης ύπαρξης αυτών των παραγόντων σαν αποτέλεσμα της ανισομερούς ανάπτυξης της καπιταλιστικής οικονομίας¹¹.

⁸ Μαλκίδης, 2001:135.

⁹ Μουσούρου, 1991:80-81

¹⁰ Ξηρουχάκης & Κουρλιουρος, 2011:3

¹¹ Μουσούρου, 1991:82-83

Η μικροκοινωνιολογική προσέγγιση της μετανάστευσης

Η μικροκοινωνιολογική προσέγγιση άργησε πολύ να συμβάλλει στην κατανόηση των αιτιών και των συνεπειών της μετανάστευσης. Παρ' όλα αυτά, η συμβολή της στην κατανόηση του μεταναστευτικού φαινομένου και των επιπτώσεων της μετανάστευσης στα άτομα, στις συμπεριφορές και στις σχέσεις τους είναι αρκετά σημαντική.

Η προσέγγιση αυτή εξετάζει το φαινόμενο της μετανάστευσης λαμβάνοντας υπόψη την οικογενειακή στρατηγική, όπου τα άτομα της οικογένειας προσπαθούν να εξασφαλίσουν την επιβίωση τους, να μεταδώσουν τις αξίες τους στα μέλη της οικογένειάς τους και να ενσωματωθούν στον νέο χώρο κοινωνικά και οικονομικά. Με βάση αυτή τη προσέγγιση, το μεταναστευτικό φαινόμενο δεν εξετάζεται με γνώμονα τους στόχους μιας ευρύτερης ομάδας αλλά με τα μέσα και τις δυνατότητες που διαθέτει το οικογενειακό σύνολο για να επιτύχει τους στόχους που έχει θέσει και να επωμισθεί το υλικό, συναισθηματικό και πρακτικό κόστος της μετανάστευσης ¹².

Οι Μαρξ και Λένιν για τη Μετανάστευση

Την εποχή των Μαρξ και Ενγκελς, η μετανάστευση δεν είχε τη μορφή και τις διαστάσεις που έχει σήμερα, εποχή του ιμπεριαλισμού. Κυριαρχούσε η μορφή της «παλαιάς μετανάστευσης», γι' αυτό και δεν απασχόλησε ιδιαίτερα τους Μαρξ - Ενγκελς. Στις 4 Μάη του 1866 δημοσιεύθηκε στις γερμανικές εφημερίδες επιστολή του Μαρξ, που ενεργούσε για λογαριασμό του κεντρικού συμβουλίου της Διεθνούς Ενωσης Εργατών, με τίτλο «Μια προειδοποίηση» και απευθυνόταν στους Γερμανούς εργάτες για να τους αποτρέψει να δεχθούν να χρησιμοποιηθούν ως απεργοσπαστικός μηχανισμός των μεγαλοκαπιταλιστών της Σκωτίας εναντίον των ραφεργατών του Εδιμβούργου που βρίσκονταν σε αγώνες για αύξηση μισθών και ανθρώπινες συνθήκες δουλειάς.

Η Διεθνής των εργατών είχε απευθυνθεί προηγουμένως με επιτυχία στην εργατική τάξη του Βελγίου, της Γαλλίας και της Ελβετίας, από τις οποίες οι Εγγλέζοι

¹² Μουσσούρου, 1991:85-86

βιομήχανοι είχαν προσπαθήσει να στρατολογήσουν απεργοσπαστικό μηχανισμό εναντίον των ραφτεργατών του Λονδίνου. Η επιστολή κλείνει ως εξής: «Είναι ζήτημα τιμής για τους Γερμανούς εργάτες ν' αποδείξουν στους εργάτες των υπόλοιπων χωρών ότι κι αυτοί, όπως οι αδελφοί τους στη Γαλλία, το Βέλγιο και την Ελβετία, γνωρίζουν πώς να υπερασπιστούν τα κοινά συμφέροντα της τάξης τους και δεν θα γίνουν υποτακτικά όργανα του κεφαλαίου στον αγώνα του ενάντια στην εργατική τάξη».

Ο Μαρξ δεν κάνει τίποτε άλλο από το να υποστηρίζει την αυτονόητη για τους κομμουνιστές θέση να εμποδίζουν τη χρησιμοποίηση ενός μέρους της εργατικής τάξης, ανεξάρτητα αν προέρχεται από το ίδιο ή άλλο κράτος, ως απεργοσπαστικού μηχανισμού ενάντια σε έναν εργατικό κλάδο που βρίσκεται σε αγώνα.

Στα έργα του Λένιν, η ανάδειξη των χαρακτηριστικών και νομοτελειών του ιμπεριαλιστικού σταδίου οδήγησε και στην ανάδειξη των νέων χαρακτηριστικών της μετανάστευσης που και σήμερα καθορίζουν τη στάση της εργατικής τάξης και του κόμματός της στο θέμα αυτό.

Γράφει σε σχετικό άρθρο του ο Λένιν:

«Σε συνέχεια, πάνω στο ζήτημα του εκπατρισμού και της μετανάστευσης, στην επιτροπή του συνεδρίου της Στουτγάρδης εκδηλώθηκε πολύ καθαρά η διαφωνία ανάμεσα στους οπορτουνιστές και στους επαναστάτες. Τους πρώτους τους τραβούσε η σκέψη ότι πρέπει να περιοριστεί το δικαίωμα της μετανάστευσης για τους καθυστερημένους, μη ανεπτυγμένους εργάτες, ιδιαίτερα για τους Ιάπωνες και τους κινέζους. Το στενό, κλειστό συντεχνιακό πνεύμα υπερίσχυσε σ' αυτούς τους ανθρώπους απέναντι στη συνείδηση των σοσιαλιστικών καθηκόντων τους, δηλαδή απέναντι στο καθήκον να δουλέψουν για να διαφωτίσουν και να οργανώσουν τα στρώματα του προλεταριάτου που δεν έχουν τραβηχτεί ακόμη στο εργατικό κίνημα. Το συνέδριο απόκρουσε όλες τις απόπειρες που έγιναν μ' αυτό το πνεύμα. Ακόμη και στην επιτροπή οι ψήφοι υπέρ του περιορισμού της ελευθερίας της μετανάστευσης έμειναν μετρημένοι στα δάχτυλα και η απόφαση του διεθνούς συνεδρίου είναι

διαποτισμένη με πνεύμα που παραδέχεται ότι χρειάζεται εδώ η αλληλέγγυα ταξική πάλη των εργατών όλων των χωρών».¹³

Στο άρθρο «Ο καπιταλισμός και η μετανάστευση των εργατών», επίσης γράφει: «Ο καπιταλισμός δημιούργησε μια ιδιαίτερη κατηγορία μετανάστευσης των λαών. Οι γρήγορα αναπτυσσόμενες χώρες στο βιομηχανικό τομέα, χρησιμοποιώντας περισσότερες μηχανές, εκτοπίζουν τις καθυστερημένες χώρες από την παγκόσμια αγορά, ανεβάζουν το μισθό εργασίας πάνω από το μέσο επίπεδο και προσελκύουν μισθωτούς εργάτες από τις καθυστερημένες χώρες. Εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες φεύγουν έτσι και πηγαίνουν εκατοντάδες και χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Ο αναπτυγμένος καπιταλισμός τους παρασύρει βίαια στη δίνη του, τους αποσπά από τις απόμερες γωνίες, τους υποχρεώνει να συμμετέχουν σ' ένα κοσμοϊστορικό κίνημα, τους φέρνει αντιμέτωπους με την ισχυρή, διεθνή τάξη των βιομηχάνων. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι μόνο η εξαιρετική φτώχεια αναγκάζει τους ανθρώπους να εγκαταλείπουν την πατρίδα, ότι οι καπιταλιστές εκμεταλλεύονται με τη μεγαλύτερη ασυνειδησία τους εργάτες-μετανάστες». Αφού παραθέτει τους αριθμούς που αποδεικνύουν τις αλλαγές στην προέλευση των μεταναστών, αναφέρει: «Έτσι, οι πιο καθυστερημένες χώρες του παλιού κόσμου, που διατήρησαν τα περισσότερα υπολείμματα της δουλοπαροικίας σ' όλες τις εκδηλώσεις της ζωής, υποβάλλονται σ' έναν, ας πούμε, αναγκαστικό εκπολιτισμό. Ο αμερικανικός καπιταλισμός αποσπά εκατομμύρια εργάτες της καθυστερημένης Ανατολικής Ευρώπης [...] από τη μισομεσαιωνική τους κατάσταση και τους μπάζει στις γραμμές της πρωτοπόρας, της διεθνούς στρατιάς του προλεταριάτου. [...] Όσο πιο καθυστερημένη είναι μια χώρα, τόσο περισσότερους ανεκπαιδευτους, “ανειδίκευτους”, εργάτες γης δίνει. Τα προηγμένα κράτη κρατούν, ας πούμε, τις καλύτερες δουλειές, αφήνοντας στις μισοβάρβαρες χώρες τις χειρότερες δουλειές».

Το άρθρο κλείνει με την εξής επίκαιρη επισήμανση: «Η αστική τάξη διεγείρει τους εργάτες του ενός έθνους ενάντια στους εργάτες του άλλου έθνους, προσπαθώντας να τους διαιρέσει. Οι συνειδητοί εργάτες, κατανοώντας ότι είναι αναπόφευκτο και προοδευτικό το σπάσιμο όλων των εθνικών φραγμών που βάζει ο καπιταλισμός,

¹³ Β. Ι. Λένιν στο «για τα δικαιώματα μεταναστών και προσφύγων»

προσπαθούν να βοηθήσουν τη διαφώτιση και οργάνωση των συντρόφων τους που προέρχονται από τις καθυστερημένες χώρες».

Σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα των ξένων εργατών, αφορμή για τη διατύπωση των λενινιστικών θέσεων ήταν η Ελβετία, μια ιμπεριαλιστική χώρα που «εκμεταλλεύεται τους ξένους εργάτες, αφήνοντάς τους χωρίς δικαιώματα» και όπου οι ξένοι εργάτες βιομηχανίας αποτελούσαν το 24,4% (13,7% Ιταλοί) των εργατών. Ο Λένιν υποστηρίζει την «εξίσωση των δικαιωμάτων ξένων και ντόπιων εργατών»^{14, 15}.

Η εξέλιξη της μετανάστευσης

Ως διεθνής μετανάστευση ορίζεται η είσοδος σε μια χώρα, για μόνιμη ή προσωρινή διαμονή, υπηκόου άλλης χώρας. Προκαλείται από αιτίες οικονομικές, πολεμικές και πολιτικές.

Η μετακίνηση πληθυσμών είναι τόσο παλιά όσο και οι ανθρώπινες κοινωνίες και έχει παίξει μεγάλο ρόλο στον εποικισμό ορισμένων τμημάτων της γης, στη δημιουργία νέων εθνών και λαοτήτων και στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων.¹⁶ Ανάλογα με το κοινωνικο-οικονομικό σύστημα έχει διαφορετικές μορφές, αιτίες, διαστάσεις και κατευθύνσεις.

Οι πρώτες μεγάλες διηπειρωτικές μεταναστεύσεις σημειώνονται μετά τις γεωγραφικές ανακαλύψεις, ιδιαίτερα των περιοχών της Αμερικής και της Ωκεανίας και έχουν το χαρακτήρα του αποικισμού. Στην εποχή της πρωταρχικής συσσώρευσης του κεφαλαίου συνδέονταν με την αποίκηση των εδαφών που είχαν ανακαλύψει και καταλάβει οι Ευρωπαίοι στην Αμερική, την Ασία και την Αφρική με την εξόντωση και εκδίωξη του γηγενούς πληθυσμού. Σε όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα με την ανάπτυξη του καπιταλισμού μεγαλώνουν και οι διαστάσεις της μετανάστευσης, παίρνοντας τα χαρακτηριστικά μετανάστευσης εργατικού δυναμικού, προερχόμενου αρχικά από τις βιομηχανικά αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες της Ευρώπης (Μ. Βρετανία, Ολλανδία, Γερμανία, Σκανδιναβικές χώρες).

¹⁴ Β. Ι. Λένιν: «Το στρατιωτικό πρόγραμμα της προλεταριακής επανάστασης»,

¹⁵ Κροκίδη Λίνα, 2009 στο «ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ»

¹⁶ «Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια»,

Στα τέλη όμως του ίδιου αιώνα παρατηρείται αλλαγή στην προέλευση των μεταναστευτικών ροών και αύξηση των μεταναστών από τις λιγότερο βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες της νότιας και ανατολικής Ευρώπης (Ιταλία, Πολωνία, Ουγγαρία, Ρωσία).¹⁷

Ο Λένιν, στο άρθρο του «Ο καπιταλισμός και η μετανάστευση των εργατών», χαρακτήρισε τα δύο αυτά στάδια «παλαιά μετανάστευση» και «νέα μετανάστευση». Η «νέα μετανάστευση» συμπίπτει με την είσοδο του καπιταλισμού στο ιμπεριαλιστικό του στάδιο ή καλύτερα είναι αποτέλεσμα της μετεξέλιξης του καπιταλισμού σε ιμπεριαλισμό. «Η μείωση της μετανάστευσης από τις ιμπεριαλιστικές χώρες και η αύξηση της εγκατάστασης (του ερχομού εργατών και της μετοίκησης) σ' αυτές τις χώρες από τις πιο καθυστερημένες χώρες, όπου ο μισθός εργασίας είναι κατώτερος» είναι -σύμφωνα με το Λένιν- μια ακόμη ιδιομορφία του ιμπεριαλισμού.

Στο ιμπεριαλιστικό στάδιο, η καπιταλιστική συσσώρευση οδηγεί στην αύξηση του υπερπληθυσμού ή του εφεδρικού «στρατού» του προλεταριάτου, εντείνεται η ανισόμετρη οικονομική ανάπτυξη του καπιταλισμού, μεγαλώνει η επιθετικότητα του καπιταλισμού και οι ανταγωνισμοί μεταξύ των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων για το μοίρασμα των αγορών που οδηγούν σε τοπικούς ή ακόμη και παγκόσμιους πολέμους. Όλα αυτά αποτελούν τη βάση για τη συνεχή ανατροφοδότηση του μεταναστευτικού φαινομένου.

Την περίοδο 1900 - 1914, με το πέρασμα στο μονοπωλιακό καπιταλισμό και τις ανάγκες κυρίως των αμερικανικών μονοπωλίων για εργατικά χέρια, μετανάστευσαν 20 εκατ. εργάτες από την Ευρώπη, τα 3/4 των οποίων εγκαταστάθηκαν στις ΗΠΑ. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918), με την αύξηση της ανεργίας, ιδιαίτερα στις συνθήκες εκδήλωσης της καπιταλιστικής οικονομικής κρίσης τις περιόδους 1920-21 και 1929-30, κυρίως οι ΗΠΑ πήραν νομοθετικά μέτρα περιορισμού της μετανάστευσης, στο πλαίσιο γενικότερων μέτρων προστατευτισμού της εγχώριας οικονομίας. Στις ΗΠΑ, το 1921 και 1924, ψηφίστηκαν νόμοι που έβαζαν ποσόστωση (3% και 2% αντίστοιχα) με βάση τον αριθμό των ομοεθνών των μεταναστών που ήταν ήδη εγκατεστημένοι στις ΗΠΑ, ενώ αποκλείστηκε η εισροή μεταναστών από

¹⁷ Alipranti - Maratou, L. (2007)

την Ασία¹⁸. Από το 1930 ξεκίνησε και η «διαρροή ή κλοπή εγκεφάλων», που σήμερα η ΕΕ (ή τουλάχιστον ορισμένα κράτη-μέλη) επιδιώκει μέσω της μπλε κάρτας, με την προσέλκυση στις ΗΠΑ μεγάλου αριθμού επιστημόνων φυγάδων από τη φασιστική Γερμανία.

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αυξάνονται οι περιορισμοί στις διηπειρωτικές μεταναστεύσεις, ιδιαίτερα προς ΗΠΑ και Καναδά. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 ο αριθμός των μεταναστών προς ΗΠΑ δεν υπερέβαινε τις 100.000 - 150.000 το χρόνο. Από τότε άρχισε να εμφανίζεται ο γνωστός στις ημέρες μας από τη Συνθήκη Σένγκεν όρος «ανεπιθύμητος αλλοδαπός».

Τις δεκαετίες 1960 και 1970 μεγάλη έκταση προσέλαβε η μετανάστευση προς τις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες της Ευρώπης (ιδιαίτερα τη Δ. Γερμανία, τη Μ. Βρετανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο και την Ελβετία) που εξυπηρετούσε τις ανάγκες της καπιταλιστικής μεταπολεμικής ανασυγκρότησης από τις πιο φτωχές χώρες της Νότιας Ευρώπης, την Τουρκία και τις πρώην αποικίες της Β. Αφρικής, που έφτασε κατά περιόδους τα 5 - 8 εκατ. ανειδίκευτους κυρίως μετανάστες εργάτες. Αυτή η μετανάστευση διευκολύνθηκε από το καθεστώς της ένταξης ή σύνδεσης με την ΕΟΚ αλλά και με διακρατικές συμφωνίες. Εξυπηρέτησε τόσο την καπιταλιστική ανάπτυξη των χωρών προορισμού, που τις τροφοδότησε με φτηνά εργατικά χέρια, όσο και των χωρών προέλευσης των μεταναστών, είτε άμεσα (π.χ. μέσω των εμβασμάτων) είτε έμμεσα λειτουργώντας ως σταθεροποιητικό στοιχείο σε χώρες με μεγάλη ανεργία, ανισομετρία και φτώχεια. Οι μετανάστες κατευθύνονταν σε χώρες όπως η Δ. Γερμανία, όπου οι απώλειες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου είχαν επιφέρει μεγάλες καταστροφές στις παραγωγικές δυνάμεις ή σε κλάδους έντασης της εργασίας, όπως στα ορυχεία του Βελγίου.

Σε κάθε περίπτωση οι «παράτυποι» μετανάστες χρησιμοποιούνταν ως φθηνότερο εργατικό δυναμικό, γι' αυτό και το αστικό κράτος ευνοούσε ή ανεχόταν αυτή την «παρανομία».

Ειδικότερα ο όρος «πρόσφυγας», υποδηλώνοντας υποκατηγορία των μεταναστών, χρησιμοποιήθηκε μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, για τα άτομα που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν ή εκδιώχθηκαν από τα εδάφη τους λόγω πολέμων, αλλαγής συνόρων και συγκρούσεων. Η έννοια του πρόσφυγα αποκρυσταλλώθηκε καλύτερα

¹⁸ Ρ. Ο. Μπόγιερ - Χ. Μ. Μόρε «Η άγνωστη ιστορία του εργατικού κινήματος των ΗΠΑ»,

μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, για να περιλάβει όσους διώκονται ή απειλούνται με διώξεις για πολιτικούς, εθνικούς, θρησκευτικούς κλπ. λόγους.

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αυξήθηκε ο αριθμός των προσφύγων και εκτοπισμένων, φτάνοντας δεκάδες εκατομμύρια στην Ευρώπη και στην Ασία (χωρισμός Βρετανικών Ινδιών σε δύο ανεξάρτητα κράτη, την Ινδία και το Πακιστάν) και τη Μ. Ανατολή (δημιουργία του κράτους του Ισραήλ και εκδίωξη των Αράβων), με αποτέλεσμα να απασχολήσει τον ΟΗΕ. Το 1951 ψηφίστηκε η Συνθήκη της Γενεύης για τους Πρόσφυγες -που αρχικά αφορούσε μόνο τους πρόσφυγες και εκτοπισμένους της Ευρώπης- και δημιουργήθηκε ειδική υπηρεσία, η Υπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες. Το 1967, με το πρωτόκολλο της Ν. Υόρκης, η Συνθήκη επεκτάθηκε σε όλη την υφήλιο. Στο άρθρο 1 της Συνθήκης της Γενεύης, που έχει επικυρωθεί από 139 κράτη, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, δίνεται ο εξής ορισμός του πολιτικού πρόσφυγα: «Πρόσφυγας είναι κάθε πρόσωπο που, λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας είναι υπήκοος και δεν μπορεί ή, λόγω φόβου, δεν επιθυμεί να απολαμβάνει της προστασίας της χώρας αυτής».

Η αναγνώριση της ιδιότητας του πολιτικού πρόσφυγα γίνεται μέσα από την παροχή πολιτικού ασύλου, για το οποίο δεν υπάρχει συγκεκριμένη ρύθμιση στη Συνθήκη της Γενεύης, αλλά καθορίζεται από τα κράτη ή τις διακρατικές ενώσεις, όπως συμβαίνει τα τελευταία χρόνια με τη νομοθεσία της ΕΕ για το άσυλο. Σε πολλά κράτη το δικαίωμα στο άσυλο προβλέπεται από το Σύνταγμά τους σε αντιστοιχία με το χαρακτήρα του κράτους που κατοχυρώνει το Σύνταγμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα αστικά Συντάγματα των καπιταλιστικών κρατών, το άσυλο αναγνωρίζεται σε όσους διώκονται για τη δράση τους υπέρ της «ελευθερίας» ή υπέρ των αρχών της αστικής δημοκρατίας. Ετσι, η έμμεση αναγνώριση του δικαιώματος ασύλου που προβλέπεται στο άρθρο 5 §2 του ελληνικού Συντάγματος διατυπώνεται ως εξής: «Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας». Από την άλλη μεριά το άρθρο 38 του σοβιετικού Συντάγματος του 1977 ανέφερε: «Η ΕΣΣΔ παρέχει δικαίωμα ασύλου στους ξένους που διώκονται για την υπεράσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων και την υπόθεση της ειρήνης, για τη συμμετοχή τους

στο επαναστατικό και απελευθερωτικό κίνημα, για προοδευτική, κοινωνική, επιστημονική ή άλλη δημιουργική δράση»¹⁹.

Η Συνθήκη της Γενεύης εμπλουτίστηκε όλα αυτά τα χρόνια μέσα από τις λεγόμενες «Κατευθυντήριες Οδηγίες» του ΟΗΕ. Έτσι, πρόσφυγας θεωρείται από τον ΟΗΕ - μέχρι στιγμής τουλάχιστον, αφού με τους σημερινούς αρνητικούς διεθνείς συσχετισμούς έχουν υποχωρήσει παλιότερες θετικές ρυθμίσεις στο Διεθνές Δίκαιο- και εκείνος που νιώθει δικαιολογημένο φόβο, όχι μόνο εξαιτίας προσωπικής δίωξης σε βάρος του αλλά και λόγω των συνθηκών «αδιάκριτης χρήσης βίας» που επικρατούν στη χώρα του. Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, τα άτομα που προέρχονται από περιοχές αδιάκριτης και γενικευμένης βίας (Αφγανοί, Ιρακινοί, Σομαλοί, Σουδανοί κλπ.) πρέπει να θεωρούνται καταρχήν πρόσφυγες. Πρόσφυγες ή αναγκαστικά εκτοπισμένοι χαρακτηρίζονται και όσοι αναγκάζονται να μεταναστεύσουν λόγω επιδείνωσης των συνθηκών διαβίωσης εξαιτίας φυσικών φαινομένων (ξηρασίες, πλημμύρες κλπ.). Επομένως, η τάση που διαμορφώθηκε στην πορεία είναι να θεωρούνται πρόσφυγες όσοι αναγκάζονται να μεταναστεύσουν για λόγους ανωτέρας βίας, για λόγους ανεξάρτητους από τη θέλησή τους, σε διάκριση με τους μετανάστες που η μετακίνησή τους εμφανίζεται ως οικειοθελής για εύρεση εργασίας. Βεβαίως τα όρια μεταξύ των δύο αυτών ομάδων δεν είναι πάντα απολύτως σαφή. Τα νέα προβλήματα που προκάλεσε και όξυνε η ιμπεριαλιστική κυριαρχία δημιούργησαν την ανάγκη για άλλες, ενδιάμεσες και κατώτερες μορφές διεθνούς προστασίας, όπως είναι η λεγόμενη επικουρική προστασία ή ανθρωπιστικό άσυλο, που έχει προσωρινό χαρακτήρα, δεν προβλέπεται στη Συνθήκη της Γενεύης, ρυθμίζεται από τις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, καθώς και από τη νομοθεσία της ΕΕ και των κρατών-μελών της.

Η Συνθήκη της Γενεύης και οι προβλέψεις για την παροχή ασύλου χρησιμοποιήθηκαν στο παρελθόν κατά κόρον από τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις σε βάρος των σοσιαλιστικών χωρών, για να ενθαρρύνουν διάφορα αντισοσιαλιστικά ή ασταθή στοιχεία να εγκαταλείψουν τις σοσιαλιστικές πατρίδες τους. Μετά τις ανατροπές του σοσιαλισμού, αυτές οι ίδιες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις παραβιάζουν συστηματικά τη Συνθήκη της Γενεύης, νομοθετούν σε επίπεδο (ΕΕ Οδηγίες, Κανονισμούς, Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ασύλου), με στόχο την κατάργηση των όποιων ευεργετικών προβλέψεων υπήρχαν στη Συνθήκη της Γενεύης, ενώ τελευταία εμφανίζονται

¹⁹ Σπ. Βρέλλη, 2002

εκπρόσωποι κυβερνήσεων ή ηγέτες αστικών κομμάτων να υποστηρίζουν ακόμη και την αποδέσμευση των κρατών τους από τη Συνθήκη.

Εξέλιξη της μετανάστευσης σε Ε.Ε. και Ελλάδα

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Ευρώπη μετατρέπεται σε χώρο υποδοχής μεταναστών, κυρίως από τις τέως αποικίες των ευρωπαϊκών κρατών, ενώ παράλληλα παρατηρείται και σημαντική εσωτερική (ενδοηπειρωτική) μετανάστευση. Μειώνεται σημαντικά η υπερπόντια αποστολή ευρωπαίων μεταναστών και στρέφεται από τις ΗΠΑ προς την Αυστραλία. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 ως και τις αρχές της δεκαετίας του 1970 υπάρχει στη δυτική Ευρώπη μια αυξημένη ζήτηση εργατικού δυναμικού. Στις επόμενες δεκαετίες οι πηγές μετανάστευσης αλλάζουν, καθώς αυξάνεται η μετανάστευση από τις χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Μ. Ανατολής προς την Ευρώπη, σταθεροποιείται η τάση για μόνιμη εγκατάσταση των μεταναστών και τελικά, διαφοροποιείται ο χάρτης της Ευρώπης μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Παρά τον αυξημένο αριθμό των ατόμων που εισρέουν στην Ελλάδα κατά τις παραπάνω περιόδους, η διαφορά με τις μετέπειτα περιόδους έγκειται αφενός, στο γεγονός ότι τα μεταναστευτικά αυτά κύματα δεν έχουν προέλθει από ηθελημένες επιλογές και αφετέρου, στη στάση του ελληνικού κράτους, το οποίο δεν χρειάστηκε να διαφοροποιήσει τη μεταναστευτική πολιτική της αφομοίωσης και της ομογενοποίησης, ακόμα κι όταν επρόκειτο για μη ομογενείς.

Η Ελλάδα από το έτος 1970 ως σήμερα μπορεί να χαρακτηριστεί ως χώρα υποδοχής μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα την περίοδο μετά το 1970 εισρέουν μετανάστες από την Αφρική και την Ασία (Αίγυπτος, Αιθιοπία, Πακιστάν, Φιλιππίνες). Από το έτος 1980 εισρέουν μετανάστες από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες (Πολωνία, Βουλγαρία κ.ά.), ενώ από το 1990 εισρέουν στην Ελλάδα μετανάστες κυρίως από την Αλβανία.

20

²⁰ Σουζάννα Μαρία Νικολάου, Λήδα Στεργίου Ο Προβληματισμός μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα και την Ευρώπη

Ευρωπαϊκή Ένωση και μετανάστευση

Η μετανάστευση έχει αναδειχθεί σε τομέα πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία μόνο χρόνια, καθώς η Ευρώπη έχει αρχίσει να αντιμετωπίζει μια δέσμη αλληλένδετων ζητημάτων: τη νόμιμη και παράτυπη μετανάστευση, το δικαίωμα στο άσυλο, τη δημογραφική παρακμή και την ωρολογιακή βόμβα των συντάξεων. Από το 1999 έχουν τεθεί σε ισχύ αρκετές οδηγίες για τη μετανάστευση που προέρχεται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις προσπάθειές του να διαμορφώσει αυτή τη νομοθεσία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει τονίσει την ανάγκη να εξισορροπούνται τα συμφέροντα των μεταναστών, των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών καταγωγής των μεταναστών.

Η μετανάστευση είναι ζήτημα που προκαλεί έντονες συγκινήσεις και διχάζει. Ορισμένοι Ευρωπαίοι τη θεωρούν απειλή για την εθνική τους ταυτότητα, ενώ άλλοι την υποδέχονται ευνοϊκά ως πηγή πολιτιστικής πολυμορφίας. Ωστόσο, κρίνοντας αποκλειστικά με βραχυπρόθεσμα οικονομικά κριτήρια, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η Ευρώπη χρειάζεται μετανάστες για να καλύψει τις ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό.

Εξετάζοντας το ζήτημα σε πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο, η Ευρώπη αντιμετωπίζει δύο πολύ σοβαρά ζητήματα σχετικά με τα συνταξιοδοτικά της συστήματα: την επιβράδυνση της αύξησης του πληθυσμού και τη θεαματική άνοδο της μέσης ηλικίας του πληθυσμού. Στα μέχρι πρότινος δεκαπέντε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο πληθυσμός αναμένεται να φτάσει στο ανώτατο ύψος του το έτος 2025 και στη συνέχεια να αρχίσει να μειώνεται. Η ευρύτερη τάση σε όλες τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι παρόμοια ή χειρότερη. Η μετανάστευση θα μπορούσε να συμβάλει καθοριστικά στην αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων, δηλαδή στην έλλειψη εισφορών για τη συνταξιοδότηση από νέους εργαζόμενους και στη δημογραφική παρακμή.

Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές προεκτάσεις της μετανάστευσης καθιστούν αναγκαία τη συλλογική αντιμετώπισή τους από τα κράτη μέλη της Ενωμένης Ευρώπης. Λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική κινητικότητα, την ενιαία

ευρωπαϊκή αγορά και τη διαπερατότητα των συνόρων, απαιτούνται τυποποιημένες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις άδειες παραμονής, το δικαίωμα των μεταναστών να προσκαλούν μέλη της οικογένειάς τους και το ζήτημα των νόμιμων διαύλων μετανάστευσης.²¹

Διεθνείς Συνθήκες-Συμβάσεις-Συμφωνίες για το μεταναστευτικό - προσφυγικό.

❖ Συνθήκη της Γενεύης (1951)

Σύμφωνα με την εν λόγω συνθήκη όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης(1967) που εξάλειψε τους γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς της και που αποτελεί την μέχρι σήμερα διεθνή συνθήκη προστασίας των προσφύγων:

A) πρόσφυγας θεωρείται κάθε πρόσωπο το οποίο εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων βρίσκεται έξω από την χώρα του και δεν μπορεί ή δεν θέλει, λόγω του φόβου, να απολαύσει την προστασία της χώρας αυτής ή να επιστρέψει σε αυτήν.

B) κάθε άτομο που θεωρεί τον εαυτό του πρόσφυγα έχει το δικαίωμα να ζητήσει πολιτικό άσυλο σε άλλη χώρα. Η χορήγηση, όμως, ασύλου είναι δικαίωμα κάθε χώρας και όχι υποχρέωση της. Οφείλει, λοιπόν, να το παρέχει όταν δεν θεωρείται επικίνδυνο για την ασφάλεια της και όταν αποδεικνύεται ότι απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του ατόμου στην χώρα από την οποία έφυγε. Σε καμία, όμως, περίπτωση δεν μπορεί να το επιστρέψει σε αυτήν (αρχής της μη επαναπροώθησης).

Γ) το αίτημα για πολιτικό άσυλο ενός ατόμου περιλαμβάνει και τα προστατευόμενα μέλη της οικογένειάς του.

Δ) κάθε άτομο που ζητά να χαρακτηριστεί ως πρόσφυγας δεν μπορεί να εκδιωχθεί μέχρι να εκδοθεί από την υπεύθυνη χώρα η σχετική απόφαση.

Ε) κάθε άτομο που του αναγνωρίζεται η ιδιότητα του πρόσφυγα, επομένως και του παρέχεται πολιτικό άσυλο, του δίνεται δελτίο ταυτότητας πρόσφυγα. Το κράτος, επιπλέον, του αναγνωρίζει δικαιώματα τα οποία πρέπει να είναι τουλάχιστον ίδια με αυτά που απολαμβάνουν οι υπόλοιποι αλλοδαποί στο έδαφος του.

²¹ Europa, Ελεγχόμενη μετανάστευση: η καλύτερη λύση για όλες τις πλευρές, 2004

Στ) το άτομο μπορεί να χάσει την ιδιότητα του πρόσφυγα όταν διαπιστωθεί ότι υφίστανται ορισμένοι λόγοι, μεταξύ των οποίων: α) έπαυσαν να ισχύουν τα γεγονότα στην χώρα του που το ανάγκασαν να την εγκαταλείψει, β) οικειοθελώς επιστρέφει στην χώρα που είχε εγκαταλείψει.

Ζ) αν η χώρα του αρνηθεί την ιδιότητα του πρόσφυγα τότε το άτομο έχει το δικαίωμα προσφυγής κατά της απόφασης.

Η) η Ελλάδα διατύπωσε επιφύλαξη για το άρθρο 26 της συνθήκης που αναφέρεται στην ελεύθερη κυκλοφορία των αναγνωρισμένων προσφύγων στο έδαφος της χώρας υποδοχής. Έτσι η Ελλάδα μπορεί να απαγορεύσει την διαμονή ή εγκατάσταση προσφύγων σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές της επικράτειας και μπορεί να επιβάλει ανάλογους περιορισμούς ελεύθερης μετακίνησης για λόγους εθνικής ασφάλειας, δημόσιας τάξης ή δημόσιας υγείας.

Θ) οποιοδήποτε κράτος που έχει υπογράψει την συνθήκη, μπορεί να την καταγγείλει, αλλά η καταγγελία θα ισχύει μετά από έναν χρόνο.

❖ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, ΕΣΔΑ (1950) και Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, ΔΣΑΠΔ (1966)

Η ΕΣΔΑ απαγορεύει στο άρθρο 3 την υποβολή ενός ατόμου σε βασανιστήρια ή σε σκληρή μεταχείριση από οποιονδήποτε.

Το ίδιο ακριβώς απαγορεύεται και από το ΔΣΑΠΔ στο άρθρο 7.

Και τα δύο λειτουργούν συμπληρωματικά με την αρχή της μη επαναπροώθησης της συνθήκης της Γενεύης και προστατεύουν τους αιτούντες πολιτικό άσυλο.

❖ Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για το εδαφικό άσυλο (1967)

Η εν λόγω διακήρυξη:

- A) αναγνωρίζει στο άρθρο 1, παράγραφος 1 το δικαίωμα ενός κράτους να παρέχει ή όχι πολιτικό άσυλο, στα πλαίσια άσκησης της εθνικής του κυριαρχίας.
- B) αναφέρει στο άρθρο 2, παράγραφος 2 ότι «Όταν ένα κράτος αντιμετωπίζει δυσκολίες στην χορήγηση ασύλου ή στην συνέχιση της παροχής προστασίας που συνεπάγεται η πράξη αυτή, τα Κράτη οφείλουν, μεμονωμένα ή από κοινού, ή με την μεσολάβηση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, να υιοθετήσουν τα αναγκαία μέτρα, με πνεύμα διεθνούς αλληλεγγύης, προκειμένου να ανακουφίσουν το βάρος του κράτους αυτού».

❖ Διεθνής Σύμβαση για τη Ναυτική Έρευνα και Διάσωση (1979)

Η διεθνής αυτή σύμβαση που τέθηκε σε ισχύ από το 1980 και που είχε ως σκοπό τόσο την ανάπτυξη διεθνούς συστήματος έρευνας και διάσωσης (SAR), ώστε να συντονίζεται η διάσωση όσων κινδυνεύουν στη θάλασσα ανεξάρτητα από τον τόπο του ατυχήματος, όσο και την περιγραφή του πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των κρατών και της διαφύλαξης της ακεραιότητας των υπηρεσιών SAR, αναφέρει:

A) τα μέρη θα εξασφαλίσουν την παροχή βοήθειας σε κάθε άτομο που βρίσκεται σε κίνδυνο στη θάλασσα. Αυτό θα το πράττουν ανεξάρτητα της εθνικότητας ή της κατάστασης του ατόμου αυτού ή των περιστάσεων στις οποίες το άτομο αυτό βρέθηκε. (2.1.10)

B) το Συμβαλλόμενο Μέρος που είναι υπεύθυνο για την περιοχή έρευνας και διάσωσης στην οποία παρέχεται η συνδρομή θα έχει την κύρια ευθύνη εξασφάλισης τέτοιου συντονισμού και συνεργασίας, έτσι ώστε οι διασωθέντες να αποβιβάζονται από το πλοίο που παρέχει συνδρομή και μεταφέρονται σε περιοχή ασφαλείας, λαμβανόμενων υπόψη των ιδιαιτέρων συνθηκών του περιστατικού και κατευθυντηρίων οδηγιών που αναπτύχθηκαν από τον Οργανισμό. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα σχετιζόμενα Μέρη θα κανονίζουν έτσι ώστε τέτοια αποβίβαση να πραγματοποιείται στο μέτρο του πρακτικά εφικτού.

❖ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982)

Η διεθνής αυτή σύμβαση που τέθηκε σε ισχύ από το 1994 και που περιγράφει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κυβερνήσεων κρατών στις ναυτικές ζώνες και στην ανοιχτή θάλασσα, αναφέρει:

A) διέλευση σημαίνει ναυσιπλοΐα μέσα από τη χωρική θάλασσα με σκοπό τον διάπλου της θάλασσας αυτής χωρίς είσοδο στα χωρικά ύδατα ή προσορμισμό σε αγκυροβόλιο ή λιμενικές εγκαταστάσεις έξω από τα εσωτερικά ύδατα. (Άρθρο 18 - 1α)

B) αβλαβής διέλευση: η διέλευση ξένου πλοίου θεωρείται αβλαβής όταν δεν διαταράσσει την ειρήνη, την τάξη ή την ασφάλεια του παράκτιου κράτους. Εάν, όμως, ευρισκόμενο στη χωρική θάλασσα, προβεί σε φόρτωση ή εκφόρτωση οποιουδήποτε εμπορεύματος, χρημάτων ή προσώπων κατά παράβαση των τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών ή υγειονομικών νόμων και κανονισμών του παράκτιου κράτους τότε θεωρείται ότι η διέλευση του δεν είναι αβλαβής. (Άρθρο 19 - 2ζ)

Γ) το παράκτιο κράτος δύναται να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα στη χωρική θάλασσα προκειμένου να εμποδίσει διέλευση η οποία δεν είναι αβλαβής. (Άρθρο 25 - 1)

Δ) κάθε κράτος πρέπει να απαιτεί από τον πλοίαρχο οποιουδήποτε πλοίου που φέρει τη σημαία του, εφόσον μπορεί να πράξει αυτό χωρίς να εκθέσει σε σοβαρό κίνδυνο το πλοίο, το πλήρωμα ή τους επιβάτες να παρέχει βοήθεια σε οποιοδήποτε πρόσωπο που είναι στη θάλασσα και κινδυνεύει να πνιγεί. (Άρθρο 98 - 1α)

Ε) εκτός περιπτώσεις επέμβασης δυνάμει εξουσιών που προβλέπονται από συνθήκη, πολεμικό πλοίο που συναντά στην ανοιχτή θάλασσα ξένο πλοίο, εκτός από τα πλοία που απολαύουν πλήρους ετεροδικίας σύμφωνα με τα άρθρα 95 και 965, δεν δικαιούται να σταματήσει για έλεγχο εκτός αν υπάρχει βάσιμος λόγος υποψίας ότι το πλοίο επιδίδεται σε δουλεμπόριο ή το πλοίο δεν έχει εθνικότητα. (Άρθρο 110 – 1β και 1δ)

❖ Συνθήκη Σένγκεν (1985)

Σύμφωνα με την συνθήκη Σένγκεν που είχε στόχο την κατάργηση των εσωτερικών συνόρων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την καθιέρωση κοινής πολιτικής στα ζητήματα προστασίας των εξωτερικών συνόρων και εισόδου σε αυτά υπηκόων τρίτων χωρών:

A) αλλοδαπός θεωρείται κάθε πρόσωπο που δεν είναι υπήκοος των κρατών-μελών της ΕΕ. (άρθρο 1)

B) εξωτερικά σύνορα της ΕΕ θεωρούνται τα χερσαία και τα θαλάσσια σύνορα όπως επίσης και τα λιμάνια και τα αεροδρόμια των κρατών-μελών εφόσον δεν αποτελούν εσωτερικά σύνορα. (άρθρο 1)

Γ) μπορεί να επιτραπεί η είσοδος και η διαμονή μέχρι τρεις(3) μήνες ανά εξάμηνο στο έδαφος των κρατών-μελών, σε αλλοδαπούς εάν, μεταξύ άλλων, είναι κάτοχοι έγκυρου εγγράφου και δεν θεωρούνται ικανοί να διαταράξουν την δημόσια τάξη, την εθνική ασφάλεια ή τις διεθνείς σχέσεις ενός κράτους-μέλους της ΕΕ. Ένα κράτος-μέλος μπορεί να δεχθεί στο έδαφός του αλλοδαπούς που δεν πληρούν στο σύνολο τους τις προϋποθέσεις που θέτει η συνθήκη, για λόγους ανθρωπιστικούς ή εθνικού συμφέροντος ή λόγω διεθνών υποχρεώσεων, οφείλει όμως να λάβει υπόψη του τα συμφέροντα των υπολοίπων κρατών-μελών και τις επιπτώσεις της απόφασης του. (άρθρα 5, 11, 16, 20)

Δ) τα κράτη-μέλη συνεργάζονται στενά προκειμένου να εξασφαλιστεί ο αποτελεσματικός έλεγχος των εξωτερικών συνόρων. (άρθρο 7)

Ε) αν ένας αλλοδαπός εισέλθει από έδαφος τρίτου κράτους στο έδαφος ενός κράτους-μέλους και δεν κατέχει τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα, ο μεταφορέας που τον έφερε, με εναέρια, θαλάσσια ή οδική συγκοινωνία, οφείλει να τον επιστρέψει άμεσα πίσω. (άρθρο 26)

Στ) Τα κράτη-μέλη έχουν υποχρέωση να θεσμοθετήσουν κυρώσεις απέναντι οποιουδήποτε επιδιώκει, για κερδοσκοπικούς λόγους, να βοηθήσει αλλοδαπό να εισέλθει ή να διαμείνει στο έδαφος ενός κράτους-μέλους παράνομα. (άρθρο 27)

❖ Συνθήκη Δουβλίνο II (2003)

Η εν λόγω συνθήκη, που αντικατέστησε την συνθήκη Δουβλίνο I, αποτελεί την βάση με την οποία γίνεται ο προσδιορισμός του κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου που υποβάλλεται από υπήκοο τρίτης χώρας, αναφέρει:

A) όταν διαπιστώνεται ότι εκείνος που ζητά άσυλο, πέρασε παράνομα, είτε μέσω θάλασσας είτε αεροπορικώς τα σύνορα ενός κράτους-μέλους, αυτό το κράτος-μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου. Το ίδιο κράτος μέλος σταματά να έχει την ευθύνη εξέτασης της αίτησης του ασύλου μετά από δώδεκα(12) μήνες από την ημέρα που ο αιτών πέρασε παράνομα τα σύνορα. (άρθρο 10, παράγραφος 1)

B) όταν ένα άτομο έχει εισέλθει παράνομα και έχει παραμείνει για τουλάχιστον πέντε(5) μήνες στο έδαφος ενός κράτους-μέλους, τότε στην περίπτωση που ζητήσει άσυλο, αυτό το κράτος-μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης, ακόμα και αν η ευθύνη του έχει παραγραφεί με βάση το Α. (άρθρο 10, παράγραφος 2)

Γ) όταν μια αίτηση ασύλου υποβάλλεται στις αρμόδιες αρχές ενός κράτους-μέλους από ένα άτομο που βρίσκεται στο έδαφος ενός άλλου κράτους-μέλους τότε από αυτό το κράτος γίνεται ο προσδιορισμός του υπεύθυνου κράτους-μέλους που θα εξετάσει την αίτηση. (άρθρο 4, παράγραφος 4)

Δ) όταν ένα άτομο έχει αποκτήσει άσυλο σε ένα κράτος-μέλος τότε, για λόγους ανθρωπιστικούς, στο ίδιο κράτος μπορεί να μεταβιβαστεί η ευθύνη για την παροχή ασύλου από άλλο άτομο, που διατηρεί οικογενειακούς δεσμούς με το πρώτο και που βρίσκεται στο έδαφος άλλου κράτους-μέλους. (άρθρο 15, παράγραφος 1 και άρθρο 17, παράγραφος 1)

Ε) εάν το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε αίτηση ασύλου θεωρεί ότι άλλο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέτασή της, μπορεί να απευθύνει σε αυτό αίτημα περί αναδοχής του αιτούντος, το συντομότερο δυνατό και, σε κάθε περίπτωση, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την υποβολή της αίτησης ασύλου κατά την έννοια του άρθρου 4 παράγραφος 2.

Εάν το αίτημα περί αναδοχής του αιτούντος δεν υποβληθεί εντός της προθεσμίας των τριών μηνών, η ευθύνη της εξέτασης της αίτησης ασύλου εμπίπτει στο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση. (άρθρο 17, παράγραφος 1)

❖ Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων (Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 1979)

Το εν λόγω εγχειρίδιο που γράφηκε το 1979 και έχει ήδη κυκλοφορήσει στην 6η του έκδοση στα ελληνικά και που αποτελεί την περιγραφή των διαδικασιών και τα κριτήρια καθορισμού των προσφύγων με βάση την Συνθήκη της Γενεύης του 1951 και του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967, αναφέρει:

A) κάποιο πρόσωπο που ανταποκρίνεται στα κριτήρια του Καταστατικού του UNHCR, δικαιούται της προστασίας των Ηνωμένων Εθνών που παρέχεται δια του Υπάτου Αρμοστή, ανεξάρτητα από το εάν βρίσκεται ή όχι, σε μια χώρα που είναι μέρος της Σύμβασης του 1951 ή του Πρωτοκόλλου του 1967 ή από το εάν έχει αναγνωριστεί ή όχι ως πρόσφυγας από τη φιλοξενούσα χώρα σύμφωνα με ένα από τα δύο κείμενα. Πρόσφυγες που συγκεντρώνουν αυτές τις προδιαγραφές εμπίπτουν στην εντολή του Ύπατου Αρμοστή, και αναφέρονται συνήθως ως «πρόσφυγες εντολής» («mandate refugees»).

B) ...ένα πρόσωπο μπορεί να είναι ταυτόχρονα τόσο «πρόσφυγας εντολής» όσο και πρόσφυγας σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 ή το Πρωτόκολλο του 1967. Εντούτοις, είναι δυνατό να βρίσκεται σε κάποια χώρα που δεν δεσμεύεται από αυτά τα κείμενα ή μπορεί να εξαιρείται από την αναγνώριση ως «πρόσφυγας της Σύμβασης» κατ' εφαρμογήν των χρονικών ή των γεωγραφικών περιορισμών. Σ' αυτές τις περιπτώσεις συνεχίζει να πληροί τις προϋποθέσεις προστασίας του από τον Ύπατο Αρμοστή σύμφωνα με τους ορισμούς του Καταστατικού.

Γ) παρόλο που ο καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα γίνεται κανονικά σε ατομική βάση, έχουν παρουσιαστεί περιπτώσεις μετακίνησης ολόκληρων ομάδων υπό συνθήκες που υποδηλώνουν ότι τα μέλη της ομάδας θα μπορούσαν να θεωρηθούν ατομικά ως πρόσφυγες. Η ανάγκη για παροχή συνδρομής γίνεται συχνά στις περιπτώσεις αυτές εξαιρετικά επείγουσα και μπορεί για καθαρά πρακτικούς

λόγους να μην είναι δυνατόν να εφαρμοστεί η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα σε ατομική βάση για κάθε μέλος της ομάδας. Πρέπει συνεπώς να γίνει χρήση της αποκαλούμενης «ομαδικής αναγνώρισης» του καθεστώτος του πρόσφυγα, όπου κάθε μέλος της ομάδας θεωρείται *prima facie* (εφόσον δηλαδή δεν υπάρχει απόδειξη για το αντίθετο) πρόσφυγας.

Δ) μετανάστης είναι το πρόσωπο που για λόγους διαφορετικούς από εκείνους που αναφέρονται στον ορισμό εγκαταλείπει οικειοθελώς τη χώρα του με σκοπό να εγκατασταθεί αλλού. Μπορεί δε να ωθείται από την επιθυμία για αλλαγή ή για περιπέτεια ή από οικογενειακούς ή άλλους προσωπικούς λόγους. Εάν ωθείται αποκλειστικά από οικονομικά κίνητρα, είναι οικονομικός μετανάστης και όχι πρόσφυγας.

Ε) η διάκριση ωστόσο ανάμεσα στον οικονομικό μετανάστη και τον πρόσφυγα γίνεται μερικές φορές ασαφής, όπως και η διάκριση ανάμεσα στα οικονομικά και τα πολιτικά μέτρα που ισχύουν στη χώρα προέλευσης του αιτούντος δεν είναι πάντοτε σαφής. Πίσω από τα οικονομικά μέτρα που επηρεάζουν την απόκτηση των μέσων διαβίωσης μπορεί να υπάρχουν φυλετικοί, θρησκευτικοί ή πολιτικοί στόχοι ή διαθέσεις εναντίον μιας ορισμένης ομάδας. Σε περιπτώσεις όπου τα οικονομικά μέτρα αφανίζουν την οικονομική υπόσταση ενός συγκεκριμένου τμήματος του πληθυσμού (όπως π.χ. η κατάργηση των δικαιωμάτων άσκησης εμπορίου ή επιβολή άνισης ή υπερβολικής φορολογίας σε συγκεκριμένη εθνική ή θρησκευτική ομάδα), τα πρόσωπα που πλήττονται μπορεί ανάλογα με τις περιστάσεις να γίνουν πρόσφυγες όταν εγκαταλείπουν τη χώρα.

Στ) ενόψει αυτής της κατάστασης και της απιθανότητας να θεσπισθούν ίδιες διαδικασίες από όλα τα κράτη που δεσμεύονται από τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967, η Εκτελεστική Επιτροπή για το Πρόγραμμα του Ύπατου Αρμοστή στην 28η σύνοδό της, τον Οκτώβριο του 1977 συνέστησε ότι οι διαδικασίες πρέπει να συγκεντρώνουν ορισμένες βασικές προϋποθέσεις. Αυτές οι βασικές προϋποθέσεις οι οποίες απεικονίζουν την ειδική κατάσταση του προσώπου που υποβάλλει την αίτηση για να του αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, και οι οποίες θα του διασφάλιζαν ορισμένες ουσιώδεις εγγυήσεις, είναι οι ακόλουθες:

(I) Η αρμόδια αρχή (π.χ. ανώτερος υπάλληλος της μεταναστευτικής υπηρεσίας ή αξιωματικός της συνοριακής αστυνομίας) στην οποία ο αιτών απευθύνεται είτε στα σύνορα είτε μέσα στην επικράτεια ενός συμβαλλόμενου κράτους, πρέπει να έχει σαφείς οδηγίες για τη διευθέτηση των υποθέσεων που ενδεχομένως εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο των σχετικών διεθνών κειμένων. Οφείλει εξάλλου να ενεργεί σύμφωνα με τον κανόνα της μη επαναπροώθησης και να αναφέρει τις περιπτώσεις αυτές σε ανωτέρα αρχή.

(II) Ο αιτών πρέπει να καθοδηγείται κατάλληλα ως προς την τήρηση της προβλεπόμενης διαδικασίας.

(III) Πρέπει να υπάρχει μια σαφώς καθορισμένη αρχή κατά το δυνατόν, μια μόνη κεντρική αρχή, με αρμοδιότητα την εξέταση των αιτήσεων αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα και τη λήψη σχετικής αποφάσεως σε πρώτο βαθμό.

(IV) Στον αιτούντα πρέπει να παρέχονται οι αναγκαίες διευκολύνσεις, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών ικανού διερμηνέα, προκειμένου να υποβάλει την υπόθεσή του στην κρίση των αρμόδιων αρχών. Στους αιτούντες πρέπει να παρέχεται επίσης η δυνατότητα, για την οποία πρέπει επαρκώς να ενημερώνονται, να επικοινωνήσουν με έναν εκπρόσωπο του UNHCR.

(V) Εάν ο αιτών αναγνωρισθεί πρόσφυγας, πρέπει να ενημερωθεί σχετικά και να του χορηγηθούν τα έγγραφα που πιστοποιούν το καθεστώς του ως πρόσφυγα.

(VI) Εάν ο αιτών δεν αναγνωρισθεί πρόσφυγας, πρέπει να του παρέχεται το δικαίωμα προσφυγής, μέσα σε εύλογη προθεσμία, για μία με τήρηση των τύπων επανεξέταση της πρωτοβάθμιας απόφασης ενώπιον είτε της ίδιας είτε διαφορετικής διοικητικής ή δικαστικής αρχής, ανάλογα με το σύστημα που επικρατεί.

(VII) Πρέπει να επιτρέπεται στον αιτούντα να παραμένει στη χώρα όπου εκκρεμεί η έκδοση απόφασης επί της αρχικής του αιτήσεως από την αρμόδια αρχή που αναφέρεται παραπάνω στην παράγραφο (III), εκτός εάν η εν λόγω αρχή διαπίστωσε ότι η αίτησή του είναι προφανώς καταχρηστική. Πρέπει επίσης να του επιτρέπεται να παραμένει στη χώρα όσο εκκρεμεί η προσφυγή ενώπιον ανώτερης διοικητικής αρχής ή δικαστηρίου.²²

²² Μενδρινός Δ., Προσφυγικό - Μεταναστευτικό: Μια πρώτη ματιά στις επιλογές της Ελλάδας, 2016

Οι κυριότερες πτυχές του κανονιστικού πλαισίου της Ε.Ε. (Ευρωπαϊκής Ένωσης) για την μετανάστευση είναι ²³ :

- ❖ **Συνθήκη Άμστερνταμ (1999)**: Τέθηκε σε ισχύ το 1999, εφαρμόζοντας στην Ε.Ε. πολιτικές που αφορούν το έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, το άσυλο, τα δικαιώματα υπηκόων τρίτων χωρών και τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών.
- ❖ **Συμβούλιο Τάμπερε (1999)**: Αποφασίστηκε η συνεργασία με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, δίκαιη μεταχείριση υπηκόων τρίτων χωρών και πλαίσιο νόμιμης μετανάστευσης αλλά και λήψη μέτρων κατά της παράνομης.
- ❖ **Συμβούλιο Λάακεν (2001)**: Διαπιστώθηκε ότι οι στόχοι του Τάμπερε δεν υλοποιήθηκαν και συμφωνήθηκε να ενισχυθεί η συνεργασία των χωρών για το μεταναστευτικό ζήτημα.
- ❖ **Συμβούλιο Σεβίλλης (2002)**: Συζητήθηκαν τα προγράμματα επαναπατρισμού / επανεισδοχής παράνομων μεταναστών αλλά και η φύλαξη των συνόρων της Ε.Ε.
- ❖ **Συμβούλιο Θεσσαλονίκης (2003)**: Πρόταση δημιουργίας της ευρωπαϊκής δύναμης FRONTEX (ειδική δύναμη φύλαξης των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε.).

²³ Καλοφωλιάς (2011), σσ.18-19.

- ❖ **Συμβούλιο Βρυξελλών (2003):** Πρόγραμμα Χάγης 2005-2010 με τις εξής προτεραιότητες: α) διευκόλυνση νόμιμης μετανάστευσης, καταπολέμησης της "μαύρης εργασίας" και έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης, β) η μεταναστευτική πολιτική γίνεται ατζέντα των εξωτερικών υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γ) ενσωμάτωση μεταναστών και δ) κοινό σύστημα απόδοσης ασύλου για την Ε.Ε.

- ❖ **Συμβούλιο Βρυξελλών (2005):** Σφαιρική αντιμετώπιση μετανάστευσης με συνεργασία χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού.

- ❖ **Συμβούλιο Βρυξελλών (2007):** Ίδρυση Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών για την περίοδο 2007-2013.

- ❖ **Συμβούλιο Βρυξελλών (2008):** Έγκριση του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για την Μετανάστευση και το Άσυλο: α) οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης βάσει των δυνατοτήτων κάθε κράτους-μέλους (σε επίπεδο αγοράς εργασίας, στέγασης και κοινωνικών υπηρεσιών κ.α.) και ενθάρρυνση της ενσωμάτωσης, β) καταπολέμηση παράνομης μετανάστευσης - επαναπατρισμός, γ) ενίσχυση φύλαξης συνόρων και δ) συγκρότηση της Ευρώπης ως χώρας ασύλου.

- ❖ **Συμβούλιο Βρυξελλών (2009):** Ψήφιση του Προγράμματος της Στοκχόλμης (2010-2014): α) μηχανισμός αξιολόγησης συμφωνιών επανεισδοχής, β) συμφωνίες επανεισδοχής με χώρες όπως Αφγανιστάν ή Ιράκ, γ) χρηματοδότηση για υποδομές σε τρίτες χώρες με σκοπό τη διαχείριση της παράνομης μετανάστευσης και δ) διάλογος με τρίτες χώρες για αποφυγή των ανθρωπιστικών τραγωδιών της παράνομης μετανάστευσης (λόγω επικινδυνότητας των μεθόδων μετανάστευσης)

Αποφάσεις και παρατηρήσεις που αφορούν την Ελλάδα

❖ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ – “Η παγίδα Δουβλίνο II” (2010)

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ Προς τα κράτη μέλη της ΕΕ και τα λοιπά κράτη μέλη του Κανονισμού του Δουβλίνου:

«...Η Διεθνής Αμνηστία καλεί τα κράτη μέλη να αναστείλουν της επιστροφές αιτούντων άσυλο προς την Ελλάδα υπό τις διατάξεις του Κανονισμού του Δουβλίνου ωστόσο η κατάσταση για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες στην Ελλάδα να βελτιωθεί και το σύστημα ασύλου να είναι απόλυτα σύμφωνο, τόσο στο νόμο όσο και στην πράξη, με τα διεθνή και εθνικά πρότυπα και διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της ΕΕ.»

«...Λόγω των συνεχιζόμενων και σοβαρών ανεπαρειών στο σύστημα ασύλου στην Ελλάδα, η Διεθνής Αμνηστία ζητά την άμεση παύση όλων των επιστροφών προς τη χώρα αυτή στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου. Όπως αναδεικνύεται στην έκθεση αυτή, οι αιτούντες άσυλο που επιστρέφονται υπό τις διατάξεις αυτού του νομοθετήματος της ΕΕ, έρχονται αντιμέτωποι με σειρά παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξαιτίας της παράλειψης της Ελλάδας να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της κατά το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες. Μέχρι να επανορθωθούν οι ανεπάρκειες, τα κράτη μέλη του Κανονισμού διακινδυνεύουν να παραβιάσουν τις δικές τους υποχρεώσεις, στέλνοντας αιτούντες άσυλο σε μία χώρα που δεν είναι ικανή να προστατεύσει αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους. Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει σοβαρές ανησυχίες για τον κίνδυνο επαναπροώθησης, ο οποίος προκύπτει μέσα από τις ανεπάρκειες του συστήματος ασύλου στην Ελλάδα, μεταξύ άλλων μέσα από τα εμπόδια με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι άνθρωποι στην πρόσβασή τους στο σύστημα ασύλου• την απουσία δίκαιης εξέτασης των αιτήσεων ασύλου, ειδικά μετά τη θέσπιση της νέας νομοθεσίας η οποία καταργεί την αποτελεσματική προσφυγή• την έλλειψη πρόσβασης σε νομική

συνδρομή, σε υπηρεσίες διερμηνείας και στην πληροφόρηση για την διαδικασία ασύλου• και την έλλειψη ειδικευμένου και αρμόδιου οργάνου για να αποφασίζει επί των αιτημάτων ασύλου. Η τρέχουσα τακτική της απέλασης στην Τουρκία ανθρώπων, οι οποίοι είναι πιθανό να έκαναν αίτηση για άσυλο, δημιουργεί περαιτέρω κινδύνους για έμμεση ή αλυσιδωτή επαναπροώθηση. Επιπλέον, η έλλειψη χώρων στέγασης και η ανεπαρκής πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη έχουν επιπτώσεις στα οικονομικά και κοινωνικά τους δικαιώματα».

❖ Υπόθεση M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας (2011)

το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ) αποφάνθηκε, κατά πλειοψηφία, για την υπόθεση M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας (Αρ. Αίτησης 30696/09), ότι:

A) το Βέλγιο και η Ελλάδα είχαν παραβιάσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ).

B) η Ελλάδα δεν διέθετε αποτελεσματικό σύστημα ασύλου σε λειτουργία.

Γ) ότι η μεταφορά του M.S.S. από το Βέλγιο στην Ελλάδα παραβίασε την απαγόρευση απομάκρυνσης οποιουδήποτε σε μια χώρα ή επικράτεια όπου θα εξετίθετο σε πραγματικό κίνδυνο βασανιστηρίων (η αρχή της μη επαναπροώθησης).

Με βάση την παραπάνω υπόθεση, το Κέντρο AIRE (Advice on Individual Rights in Europe) και η Διεθνής Αμνηστία:

A) θεωρούν ότι «...παρά τις υπεσχημένες και σχεδιασμένες βελτιώσεις, η Ελλάδα εξακολουθεί να μην προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα των αιτούντων άσυλο».

B) θεωρούν ότι «...αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ και άλλες χώρες που συμμετέχουν στο σύστημα «Δουβλίνο II» οξύνουν την κατάσταση, επιμένοντας να επιστρέφουν τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα, αντί να επιλέγουν -όπως μπορούν σύμφωνα με το σύστημα «Δουβλίνο II»- να αναλαμβάνουν την ευθύνη για την επεξεργασία αιτημάτων διεθνούς προστασίας. Καταφεύγοντας σκοπίμως στην ερμηνεία τους για τον Κανονισμό «Δουβλίνο II» και επιμένοντας να επιστρέφουν τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα, τα ευρωπαϊκά κράτη έχουν ενεργήσει με διπροσωπεία. Έχουν εν

γνώσει τους παρακάμψει τις διεθνείς νομικές υποχρεώσεις τους συμπεριλαμβανομένων και των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από την ΕΣΔΑ και το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Ως αποτέλεσμα, έχουν προκαλέσει ανείπωτη δυστυχία και έχουν παραβιάσει τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, συν τοις άλλοις εκθέτοντάς τους σε επαναπροώθηση».

Γ) καλούν τα ευρωπαϊκά κράτη που δηλώνουν ότι ενεργούν σύμφωνα με τον Κανονισμό «Δουβλίνο II» να προχωρήσουν, μεταξύ άλλων, στις εξής ενέργειες:

(I) Να αναστείλουν όλες τις μεταφορές υπό το «Δουβλίνο II» προς την Ελλάδα και οποιαδήποτε άλλη χώρα του «Δουβλίνο II», όπου υπάρχουν αξιόπιστες αποδείξεις ότι δεν γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης σεβασμού αυτών των δικαιωμάτων, ως αποτέλεσμα της έλλειψης συμμόρφωσης με τις ελάχιστες απαιτήσεις υπό το δίκαιο της ΕΕ,

(II) Να αποδεχθούν την ευθύνη και να επεξεργαστούν τα αιτήματα διεθνούς προστασίας εκείνων που θα μπορούσαν διαφορετικά να μεταφερθούν στην Ελλάδα ή σε άλλο τέτοιο κράτος σύμφωνα με τον Κανονισμό «Δουβλίνο II»²⁴

²⁴ Μενδρινός Δημήτρης, 2016

Γ.Σύγχρονα προσφυγικά – μεταναστευτικά κύματα από Ασία

Το ιστορικό του πολέμου στην Συρία

Περισσότεροι από 250.000 Σύριοι έχουν χάσει τη ζωή τους σε τεσσερισήμισι χρόνια ένοπλης σύγκρουσης, η οποία ξεκίνησε με αντικυβερνητικές διαδηλώσεις πριν κλιμακωθεί σε εμφύλιο πόλεμο πλήρους κλίμακας. Περισσότεροι από 11 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, καθώς δυνάμεις πιστές στον πρόεδρο Μπασάρ αλ-Άσαντ και αυτές σε αντίθεση με αυτόν, μάχονται ο ένας τον άλλο – καθώς και μαχητές της τζιχάντ από το λεγόμενο ισλαμικό κράτος. Αυτή είναι η ιστορία του εμφυλίου πολέμου μέχρι σήμερα, σε οκτώ σύντομα κεφάλαια.

1. Η εξέγερση γίνεται βίαια

Από το 2006 έως το 2011, η Συρία γνώρισε την χειρότερη ξηρασία όλων των εποχών, γεγονός που επηρέασε τις ζωές εκατομμυρίων αγροτών, οι οποίοι έχασαν τα χωράφια τους.

Οι κατεστραμμένοι από την ξηρασία αγρότες μετακινήθηκαν μαζικά προς τις πόλεις, με την ελπίδα να βρουν μία δουλειά για να ζήσουν τις οικογένειές τους.

Όμως οι θέσεις εργασίας δεν επαρκούσαν, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να εξαθλιωθούν από την φτώχεια. Οι διαδηλώσεις υπέρ της δημοκρατίας ξέσπασαν τον Μάρτιο 2011 στη νότια πόλη Deraa μετά τη σύλληψη και τον βασανισμό μερικών εφήβων που ζωγράφισαν επαναστατικά συνθήματα σε σχολικό τοίχο. Την αγανάκτηση του κόσμου εξέφρασαν αυθόρμητα οι 15 αυτοί έφηβοι, οι οποίοι βρήκαν το θάρρος να γράψουν σε έναν σχολικό τοίχο το σύνθημα: "Ο λαός θέλει να ανατρέψει το καθεστώς!".

Μετά τη σύλληψη και τον βασανισμό των αγοριών που έγραψαν το σύνθημα, αντικυβερνητικές διαδηλώσεις ξεκίνησαν το 2011 από την πόλη Daraa. Δυνάμεις ασφαλείας, θέλοντας να διαλύσουν τις ειρηνικές διαδηλώσεις διαμαρτυρίας, άνοιξαν πυρ εναντίον των διαδηλωτών. Η εν ψυχρώ δολοφονία πολιτών πυροδότησε νέο κύμα διαδηλώσεων, όπου οι άνθρωποι ζητούσαν την παραίτηση του Άσαντ. Οι διαδηλωτές, οι οποίοι θα σχημάτιζαν στην πορεία τον Ελεύθερο Συριακό Στρατό, με τα όπλα στα

χέρια ξεκίνησαν να πολεμούν ενάντια στις κυβερνητικές δυνάμεις από την Δαμασκό ως το Χαλέπι και άλλες πόλεις της Συρίας.

Οι δυνάμεις ασφαλείας άνοιξαν πυρ εναντίον των διαδηλωτών, σκοτώνοντας πολλούς, με αποτέλεσμα πολλοί περισσότεροι να βγουν στους δρόμους.

Η αναταραχή προκάλεσε πανεθνική διαμαρτυρία απαιτώντας την παραίτηση του προέδρου Άσαντ. Η χρήση βίας από τη μεριά της κυβέρνησης για να συντρίψει τους διαδηλωτές το μόνο που κατάφερε ήταν να σκληρύνει τη στάση των τελευταίων. Μέχρι τον Ιούλιο του 2011, εκατοντάδες χιλιάδες ξεκίνησαν να βγαίνουν στους δρόμους σε ολόκληρη τη χώρα. Άρχισαν να προμηθεύονται όπλα, πρώτα για να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους και αργότερα για να αποβάλλουν τις δυνάμεις ασφαλείας από τις τοπικές περιοχές τους.

bbc.co.uk

www.embraceme.org

2. Κάθοδος σε εμφύλιο πόλεμο

Η βία κλιμακώθηκε και η χώρα κατέβηκε σε εμφύλιο πόλεμο, καθώς διαμορφώθηκαν ταξιαρχίες ανταρτών που άρχισαν να μάχονται τις κυβερνητικές δυνάμεις για τον έλεγχο πόλεων, κωμοπόλεων και την ύπαιθρο. Ο πόλεμος έφτασε στην πρωτεύουσα Δαμασκό και μετά στο Χαλέπι, το 2012.

Μέχρι τον Ιούνιο του 2013, ο ΟΗΕ είχε δηλώσει 90.000 θανάτους στη σύγκρουση. Μέχρι τον Αύγουστο του 2015, ο αριθμός αυτός είχε ανέβει σε 250.000, σύμφωνα με ακτιβιστές και τον ΟΗΕ.

Η σύγκρουση είναι τώρα περισσότερο από μια απλή μάχη μεταξύ εκείνων υπέρ ή κατά του Άσαντ. Έχει αποκτήσει θρησκευτική χροιά, θέτοντας τη σουνιτική πλειοψηφία της χώρας εναντίον της σιιτικής αίρεσης Alawite του προέδρου, φέρνοντας ταυτόχρονα στο ταμπλό και περιφερειακές και παγκόσμιες δυνάμεις. Η άνοδος της ομάδας τζιχάντ 'Ισλαμικό Κράτος' (IS) έχει προσθέσει μια επιπλέον διάσταση.

Wikipedia.org

3. Εγκλήματα πολέμου

Μια επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών έχει αποδείξει ότι όλα τα μέρη της σύγκρουσης έχουν διαπράξει εγκλήματα πολέμου – συμπεριλαμβανομένης της δολοφονίας, των βασανιστηρίων, των βιασμών και των εξαναγκαστικών εξαφανίσεων. Έχουν επίσης κατηγορηθεί για τη χρήση τακτικών με σκοπό τον βασανισμό πολιτών – όπως την παρεμπόδιση της πρόσβασης σε τρόφιμα, το νερό και υπηρεσίες υγείας μέσω πολιορκιών – ως μεθόδους πολέμου.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών ζήτησε από όλα τα μέρη να τερματίσουν την αδιάκριτη χρήση των όπλων σε κατοικημένες περιοχές, αλλά ακόμα και άμαχοι συνεχίζουν να πεθαίνουν κατά χιλιάδες. Πολλοί έχουν σκοτωθεί από βόμβες σε βαρέλι που έριξε η κυβέρνηση σε μαζικές συγκεντρώσεις περιοχών που ελέγχονται από τους αντάρτες – επιθέσεις που λέει ο ΟΗΕ ότι μπορεί να θεωρηθούν σφαγές.

Το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος (IS) έχει επίσης κατηγορηθεί από τον ΟΗΕ για τη διεξαγωγή τρομοκρατικής εκστρατείας. Έχει διεξάγει σοβαρές τιμωρίες σε όσους παραβιάζουν ή αρνούνται να αποδεχθούν τους κανόνες του, μεταξύ των οποίων είναι εκατοντάδες δημόσιες εκτελέσεις και ακρωτηριασμοί. Οι μαχητές του έχουν επίσης διεξάγει μαζικές δολοφονίες αντίπαλων ένοπλων ομάδων, μελών των δυνάμεων ασφαλείας και θρησκευτικών μειονοτήτων, ενώ έχουν αποκεφαλίσει ομήρους, μεταξύ των οποίων πολλοί Δυτικοί.

4. Χημικά όπλα

Εκατοντάδες άνθρωποι σκοτώθηκαν τον Αύγουστο του 2013, αφότου ρουκέτες γεμισμένες με το χημικό σαρίν χρησιμοποιήθηκαν σε διάφορα προάστια της Δαμασκού. Δυτικές δυνάμεις θεωρούν ότι αυτές θα μπορούσαν να έχουν χρησιμοποιηθεί μόνο από την κυβέρνηση της Συρίας, αλλά η κυβέρνηση κατηγόρησε τις δυνάμεις των ανταρτών.

Στην προσπάθειά του να αποτρέψει την πιθανότητα μίας αμερικανικής στρατιωτικής επέμβασης, ο Πρόεδρος Άσαντ συμφώνησε με την πλήρη αφαίρεση και καταστροφή του οπλοστασίου χημικών όπλων της Συρίας.

Πράγματι, η καταστροφή ολοκληρώθηκε την επόμενη χρονιά, αλλά ο Οργανισμός για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων (OPCW) συνέχισε να εντοπίζει τη χρήση τοξικών χημικών ουσιών στη σύγκρουση. Οι ερευνητές βρήκαν πως χρησιμοποιήθηκε χλώριο “συστηματικά και κατ’επανάληψη” σε φονικές επιθέσεις στις περιοχές των ανταρτών, που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ του Απριλίου και Ιουλίου του 2014.

Το IS έχει επίσης κατηγορηθεί για τη χρήση χειροποίητων χημικών όπλων.

5. Ανθρωπιστική κρίση

Περισσότεροι από 4,5 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν εγκαταλείψει τη Συρία από την έναρξη της σύγκρουσης, οι περισσότεροι από αυτούς γυναίκες και παιδιά. Οι γειτονικές χώρες Λίβανος, Ιορδανία και Τουρκία έχουν αγωνιστεί για να αντιμετωπίσουν μια από τις μεγαλύτερες εξόδους προσφύγων στην πρόσφατη ιστορία. Περίπου το 10% των προσφύγων από τη Συρία αναζήτησαν ασφάλεια στην Ευρώπη, προκαλώντας πολιτική αναταραχή μεταξύ των χωρών της καθώς αυτές διαφωνούν για την κατανομή των βαρών.

Επιπλέον 6,5 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν εκτοπιστεί στο εσωτερικό της Συρίας. Μέσα στο 2015 και μόνο, 1,2 εκατομμύρια άνθρωποι εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους.

Ο ΟΗΕ αναφέρει ότι θα χρειαστεί \$ 3,2 δισ για να βοηθήσει τα 13.5 εκατομμύρια άτομα, μεταξύ των οποίων 6 εκατομμύρια παιδιά, που θα απαιτήσουν κάποια μορφή

ανθρωπιστικής βοήθειας στο εσωτερικό της Συρίας το 2016. Περίπου το 70% του πληθυσμού είναι χωρίς πρόσβαση σε πόσιμο νερό, ένας στους τρεις δεν είναι σε θέση να καλύψουν τις βασικές ανάγκες διατροφής τους και περισσότερα από 2 εκατομμύρια παιδιά δεν πηγαίνουν στο σχολείο, ενώ τέσσερις στους 5 ζουν σε συνθήκες φτώχειας.

Οι αντιμαχόμενες πλευρές έχουν επιδεινώσει τα προβλήματα με την άρνηση πρόσβασης σε ανθρωπιστικές οργανώσεις σε πολίτες που έχουν ανάγκη. Έως και 4,5 εκατομμύρια άνθρωποι στη Συρία ζουν σε δυσπρόσιτες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων περίπου 400.000 ανθρώπων σε 15 πολιορκημένες περιοχές που δεν έχουν πρόσβαση σε πρώτες βοήθειες.

6. Επαναστάτες και η άνοδος των τζιχαντιστών

Η ένοπλη εξέγερση έχει διογκωθεί σημαντικά από την έναρξή της. Οι ορθολογικές δυνάμεις είναι πλέον λιγότερες σε αριθμό από ό,τι οι ισλαμιστές και οι τζιχαντιστές, των οποίων οι βάνουσες τακτικές έχουν προκαλέσει την παγκόσμια κατακραυγή.

Το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος έχει εκμεταλλευτεί στο χάος για να πάρει τον έλεγχο μεγάλων τμημάτων της Συρίας και του Ιράκ, στα οποία διακήρυξε τη δημιουργία «χαλιφάτου», τον Ιούνιο του 2014. Οι πολλοί ξένοι μαχητές του συμμετέχουν σε έναν «πόλεμο μέσα στον πόλεμο» στη Συρία, πολεμώντας τους αντάρτες και τους αντίπαλους τζιχαντιστές από το Nusra Front που συνδέεται με την αλ-Κάιντα, καθώς και την κυβέρνηση και τις κουρδικές δυνάμεις.

Τον Σεπτέμβριο του 2014 ένας συνασπισμός με επικεφαλής τις ΗΠΑ ξεκίνησε αεροπορικές επιθέσεις στο εσωτερικό της Συρίας, σε μια προσπάθεια να «υποβαθμίσει και τελικά να καταστρέψει» το IS. Αλλά ο συνασπισμός έχει αποφύγει τις επιθέσεις που θα μπορούσαν να ωφελήσουν τις δυνάμεις του Άσαντ. Η Ρωσία άρχισε μια αεροπορική εκστρατεία με στόχο «τρομοκράτες» στη Συρία, έναν χρόνο αργότερα, αλλά ακτιβιστές των ανταρτών λένε ότι στις αεροπορικές επιδρομές έχουν σκοτωθεί ως επί το πλείστον αντάρτες υποστηριζόμενοι από τη Δύση και άμαχοι.

Στην πολιτική αρένα, οι ομάδες της αντίστασης είναι επίσης βαθύτατα διχασμένες, με αντίπαλες συμμαχίες να μάχονται μεταξύ τους για έλεγχο. Η πιο σημαντική είναι ο Εθνικός Συνασπισμός των Συριακών Επαναστατικών και Αντιπολιτευτικών

Δυνάμεων (National Coalition for Syrian Revolutionary and Opposition Forces), που υποστηρίζεται από πολλά δυτικά και αραβικά κράτη του Κόλπου. Ωστόσο, η ομάδα έχει μικρή επιρροή επί του εδάφους στη Συρία και η υπεροχή της αμφισβητείται από πολλούς αντιπάλους του Άσαντ.

7. Ειρηνευτικές προσπάθειες

Με καμία πλευρά σε θέση να προκαλέσει μια αποφασιστική ήττα στην άλλη, η διεθνής κοινότητα εδώ και πολύ καιρό κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μόνο μια πολιτική λύση θα μπορούσε να σταματήσει τη σύγκρουση στη Συρία. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ζήτησε την εφαρμογή της Ανακοίνωσης της Γενεύης του 2012 (2012 Geneva Communiqué), η οποία προβλέπει ένα μεταβατικό διοικητικό όργανο με πλήρεις εκτελεστικές εξουσίες που να σχηματίζεται στη βάση αμοιβαίας συναίνεσης.

Οι συνομιλίες στις αρχές του 2014, γνωστές ως ‘Γενεύη II,’ απέτυχαν μετά από μόλις δύο γύρους, με τον ειδικό απεσταλμένο τότε του ΟΗΕ Lakhdar Brahimi να κατηγορεί την συριακή κυβέρνηση πως αρνείται να συζητήσει τα αιτήματά της αντιπολίτευσης.

Ο διάδοχος του κ Μπραχίμι, Staffan de Mistura, επικεντρώθηκε στην ίδρυση μιας σειράς τοπικών εκεχειριών. Το σχέδιό του για “μία ζώνη παγώματος» (freeze zone) στο Χαλέπι απορρίφθηκε, αλλά μια τριετής πολιορκία του προαστίου Χομς του al-Wair έληξε με επιτυχία στο τέλος του Δεκεμβρίου 2015.

Την ίδια στιγμή, η σύγκρουση με το IS δημιούργησε νέα ώθηση για την αναζήτηση μιας πολιτικής λύσης στη Συρία. Οι ΗΠΑ και η Ρωσία ξεκίνησαν προσπάθειες για να φέρουν εκπροσώπους της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης στο ίδιο τραπέζι στη Γενεύη τον Ιανουάριο του 2016 προκειμένου να συζητήσουν έναν οδικό χάρτη εγκεκριμένο από το Συμβούλιο Ασφαλείας για την ειρήνη, συμπεριλαμβανομένης μιας κατάπαυσης του πυρός και μιας μεταβατικής περιόδου που να λήγει με εκλογές.

8. Οι πλευρές του πολέμου

Αυτό που ξεκίνησε ως άλλη μία εξέγερση Αραβικής Άνοιξης εναντίον ενός αυταρχικού ηγέτη έχει εξελιχθεί σε έναν βάνανσο πόλεμο αντιπροσώπων που έχει εξαπλωθεί σε περιφερειακές και παγκόσμιες δυνάμεις.

Το Ιράν και η Ρωσία έχουν στηρίξει την κυβέρνηση Alawite υπό την ηγεσία του προέδρου Άσαντ και αυξάνουν σταδιακά την υποστήριξή τους. Η Τεχεράνη πιστεύεται ότι δαπανά δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο για να ενισχύσει τον Άσαντ, παρέχοντας στρατιωτικούς συμβούλους και επιδοτούμενα όπλα, καθώς και πιστώσεις και πετρέλαιο. Η Ρωσία έχει ξεκινήσει εν τω μεταξύ μια αεροπορική εκστρατεία εναντίον των αντιπάλων του Άσαντ.

Η συριακή κυβέρνηση έχει επίσης την υποστήριξη του κινήματος σιιτών ισλαμιστών της Χεζμπολάχ του Λιβάνου, των οποίων οι μαχητές έχουν παράσχει σημαντική στρατιωτική υποστήριξη από το 2013.

Πριν τον εμφύλιο πόλεμο, η Συρία, με τους 3.000 αρχαιολογικούς χώρους, αποτελούσε δημοφιλή τουριστικό προορισμό, με τη Δαμασκό και το Χαλέπι να προσελκύουν τους περισσότερους τουρίστες. Μόνο αυτές οι δύο πόλεις έδιναν θέσεις εργασίας σε 270.000 ανθρώπους.

Η αντιπολίτευση στην οποία κυριαρχούν σουνίτες, εν τω μεταξύ, έχει προσελκύσει βοήθεια από διεθνείς υποστηρικτές της – την Τουρκία, τη Σαουδική Αραβία, το Κατάρ και την Ιορδανία, μαζί με τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία.

Μέχρι τα τέλη του 2015, εκκλήσεις των ανταρτών για αντιαεροπορικά όπλα με σκοπό να σταματήσουν τις καταστροφικές αεροπορικές επιδρομές της κυβέρνησης είχαν απορριφθεί από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους, εν μέσω ανησυχιών ότι αυτά θα μπορούσαν να καταλήξουν στα χέρια τζιχαντιστών μαχητών. Ένα πρόγραμμα των ΗΠΑ για να εκπαιδεύσουν και να οπλίσουν 5.000 αντάρτες εντός του εδάφους της Συρίας υπέστη επίσης μια σειρά από αποτυχίες πριν εγκαταλειφθεί.²⁵

²⁵ Lucy Rodgers, David Gritten, James Offer and Patrick Asare

socialistaction.org

Δέκα ημερομηνίες σταθμός στον πενταετή πόλεμο

Ο καταστροφικός πόλεμος στη Συρία άρχισε στις 15 Μαρτίου 2011 και πλέον εισέρχεται στο έκτο χρόνο του.

- **15 Μαρτίου 2011:** Έναρξη πρωτοφανών διαδηλώσεων στη χώρα που κυβερνάται δια σιδηράς πυγμής επί 40 χρόνια από το καθεστώς Άσαντ (τον Χάφεζ αλ Άσαντ και στη συνέχεια τον γιο του, Μπασάρ). Μικρές διαδηλώσεις διαλύθηκαν βίαια στη Δαμασκό, αλλά στη νότια πόλη Ντεράα το κίνημα διαμαρτυρίας θα αποκτήσει δυναμική μετά τη σύλληψη και τον βασανισμό εφήβων, υπόπτων για το γράψιμο αντικαθεστωτικών συνθημάτων σε τοίχους. Ουάσινγκτον, Παρίσι και Λονδίνο καταδικάζουν τη "βίαιη καταστολή των διαδηλωτών". Το καθεστώς καταγγέλλει "ένοπλη εξέγερση σαλαφιστικών ομάδων". Το κίνημα διαμαρτυρίας θα ριζοσπαστικοποιηθεί, με εκκλήσεις για πτώση του καθεστώτος, και θα επεκταθεί.
- **17 Ιουλίου 2012:** Ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός, η μεγαλύτερη συνιστώσα της εξέγερσης στον οποίο μετέχουν πολίτες που πήραν τα όπλα και στελεχώνεται από λιποτάκτες του συριακού στρατού, αρχίζει τη μάχη στη Δαμασκό, αλλά το καθεστώς ελέγχει στενά την πρωτεύουσα και την προασπίζει. Τρεις ημέρες αργότερα, οι αντάρτες αρχίζουν η μάχη στη βόρεια επαρχία του Χαλεπίου, η οποία έκτοτε είναι διαιρεμένη στις περιοχές που ελέγχονται από τους αντάρτες και σε εκείνες που ελέγχονται από τις κυβερνητικές δυνάμεις.

- **30 Απριλίου 2013:** Ο επικεφαλής της σιιτικής Χεζμπολάχ του Λιβάνου Χασάν Νασράλα αναγνωρίζει τη δέσμευση των μαχητών του κινήματος να πολεμήσουν στο πλευρό των συριακών κυβερνητικών δυνάμεων. Ο Άσαντ ανήκει στη θρησκευτική κοινότητα των Αλαουιτών (10% του πληθυσμού), που προέρχεται από το σιιτικό Ισλάμ, ενώ η πλειοψηφία του πληθυσμού είναι σουνίτες.
- **21 Αυγούστου 2013:** Επίθεση σε δύο περιοχές που ελέγχονται από τους αντάρτες κοντά στη Δαμασκό. Οι κυβερνητικές δυνάμεις κατηγορούνται για χρήση του αερίου σαρίν (1.400 θάνατοι, σύμφωνα με την Ουάσινγκτον). Τον Σεπτέμβριο, μια ρωσο-αμερικανική συμφωνία για τη διάλυση του συριακού χημικού οπλοστασίου απομακρύνει την τελευταία στιγμή την απειλή αμερικανικών επιδρομών.
- **14 Ιανουαρίου, 2014:** Οι τζιχαντιστές της οργάνωσης Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και το Λεβάντε καταλαμβάνουν τη βόρεια πόλη Ράκα έπειτα από μάχες με αντίπαλες ομάδες ανταρτών. Η Ράκα, είναι η πρώτη πρωτεύουσα επαρχίας της οποίας τον έλεγχο χάνει εξ ολοκλήρου το καθεστώς και γίνεται προπύργιο των τζιχαντιστών. Τέλη Ιουνίου, η τζιχαντιστική οργάνωση αυτοαποκαλείται Ισλαμικό Κράτος και κηρύσσει "χαλιφάτο" στις περιοχές που καταλαμβάνει στη Συρία και το γειτονικό Ιράκ. Από το 2013, τζιχαντιστές, κυρίως μέλη του Μετώπου Αλ-Νόσρα (συριακό σκέλος της Αλ Κάιντα) είχαν επίσης ενισχύσει τη βάση τους στο βορρά.
- **9 Μαΐου 2014:** Η παλιά πόλη της Χομς, στην κεντρική Συρία, που ονομάστηκε από τις δυνάμεις της αντιπολίτευσης "πρωτεύουσα της εξέγερσης" πέφτει στα χέρια του στρατού έπειτα από πολιορκία δύο ετών και σκληρές μάχες. Οι αντάρτες θα αποχωρήσουν από την τελευταία συνοικία που ήλεγχαν στη Χομς στα τέλη του 2015.

- **26 Ιανουαρίου 2015:** Το ΙΚ εκδιώκεται από το Κομπάνι, στα σύνορα με την Τουρκία. Έπειτα από τέσσερις και πλέον μήνες σφοδρών μαχών των οποίων ηγούνταν οι κουρδικές δυνάμεις με την υποστήριξη του υπό τις ΗΠΑ συνασπισμού που διεξήγαγε επιδρομές εναντίον θέσεων των τζιχαντιστών. Οι Κούρδοι αποτελούν το 15% του πληθυσμού της Συρίας.
- **28 Μαρτίου 2015:** Ένας συνασπισμός τζιχαντιστών, στον οποίο μετέχει το Μέτωπο Αλ Νόσρα και άλλες σουνιτικές ισλαμιστικές οργανώσεις καταλαμβάνει τη βορειοδυτική επαρχία Ιντλίμπ. Τον Μάιο, ο Άσαντ παραδέχεται ότι τα στρατεύματά του υπέστησαν ήττες. Τον Ιούλιο παραδέχεται "έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού" στο στρατό.
- **30 Σεπτεμβρίου 2015:** Μετά την έναρξη τον Σεπτέμβριο του 2014 των επιδρομών κατά του ΙΚ από τον διεθνή συνασπισμό υπό τις ΗΠΑ, η Ρωσία, σύμμαχος της Δαμασκού, αρχίζει αεροπορική εκστρατεία εναντίον των "τρομοκρατικών" οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένου του ΙΚ. Ωστόσο αντάρτες και Δυτικοί κατηγορούν τη Μόσχα ότι θέτει κυρίως στο στόχαστρο άλλες οργανώσεις της αντιπολίτευσης παρά το ΙΚ. Ο συριακός στρατός θα πετύχει με ρωσική βοήθεια την ανακατάληψη εδαφών.
- **27 Φεβρουαρίου 2016:** Με πρωτοβουλία της Ρωσίας και των ΗΠΑ, μια πρωτοφανής συμφωνία για την παύση των εχθροπραξιών τίθεται σε ισχύ μεταξύ των κυβερνητικών δυνάμεων και των ανταρτών. Συντείνοντας κατά συνέπεια στην επανάληψη των ειρηνευτικών συνομιλιών μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών. Από την εκχειρία εξαιρούνται οι τζιχαντιστικές οργανώσεις ΙΚ και Μέτωπο Αλ-Νόσρα που ελέγχουν περισσότερο από το 50% του συριακού εδάφους.²⁶

²⁶ CNN Greece «Συρία: Πέντε χρόνια χαμένων ευκαιριών»

www.voanews.com

Η τρέχουσα κατάσταση

Ο πόλεμος στη Συρία εξελίσσεται τάχιστα σε μία παγκόσμιας εμβέλειας σύγκρουση γεωπολιτικών και οικονομικών συμφερόντων. Για πρώτη φορά μετά το 1945 εμπλέκονται σε έναν πόλεμο τόσο πολλές διαφορετικές χώρες και ομάδες. Ενάντια στο καθεστώς του Ασάντ βρίσκονται οι ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία, και Βρετανία. Η Τουρκία, η Σαουδική Αραβία, η Ιορδανία, το Κατάρ, το παρακλάδι της Αλ-Κάιντα Al-Nusra, ακόμα και ο ISIS, συνδράμουν κατά του Ασάντ, λαμβάνοντας το ρόλο πληρεξούσιων των κρατών της Δύσης. Μία έκθεση που υποβλήθηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας από τη διοίκηση της στρατιωτικής δύναμης του ΟΗΕ στην περιοχή, αφήνει υπόνοιες για μυστική υποστήριξη του ISIS από το Ισραήλ.

Στην άλλη πλευρά, υπέρ του καθεστώτος του Ασάντ δρουν η Ρωσία, το Ιράν και η Χεζμπολάχ, και πληθώρα σιιτικών και άλλων φραξιών, όπως το IRGC και το Quds. Οι Κούρδοι της Συρίας πολεμούν τον ISIS αλλά και τις δυνάμεις του Ασάντ. Οι διασυνδέσεις των εμπλεκόμενων δυνάμεων είναι πολύπλοκες και μερικές φορές οι συμμαχίες μεταξύ τους είναι εφήμερες, ενώ ο διαχωρισμός σε προ-σιιτικές και προ-σουνιτικές παρατάξεις δεν αντικατοπτρίζει όλους τους συσχετισμούς δυνάμεων.

Για πρώτη φορά μετά την ανακατάταξη των παγκοσμίων δυνάμεων που επέφερε η κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ το 1989, η επισφαλής διεθνής ισορροπία

απειλείται σοβαρά από τη συνεχή διεύρυνση της σύρραξης στη Συρία που ήλθε να προστεθεί στην αστάθεια της διεθνούς οικονομίας. Γιατί όμως έφτασε η κατάσταση εδώ και ποιους εξυπηρετεί ο πόλεμος στη Συρία;

Η σημερινή κατάσταση επιδεινώνεται από τις ΗΠΑ και άλλες διεθνείς δυνάμεις που εθελotuφλούν, παρά τις αποτυχίες τους στο Αφγανιστάν, Ιράκ και Λιβύη, εξ αιτίας των οποίων δημιουργήθηκαν καθεστώτα πλήρους ανομίας και αστάθειας, ενισχύοντας τα κινήματα των τζιχαντιστών που λυμαίνονται όχι μόνο τις παραπάνω χώρες αλλά και πολλές γειτονικές τους, και συνέβαλαν στη γέννηση του ISIS.

Αυτές οι δυνάμεις έχουν οικονομικά και γεωπολιτικά συμφέροντα, τα οποία επιδιώκουν με εντελώς αντιφατικές μεθόδους:

Ρητορεύουν κατά της τρομοκρατίας αλλά επιτρέπουν στον ISIS να πωλεί λαθραία πετρέλαιο, μέσω του οποίου χρηματοδοτεί τις στρατιωτικές και τρομοκρατικές επιχειρήσεις του.

Διακηρύσσουν ότι θα πλήξουν καίρια τον ISIS με βόμβες ακριβείας, ενόσω οι δικοί τους στρατηγοί τονίζουν ότι οι βομβαρδισμοί δεν θα έχουν σημαντικό αποτέλεσμα χωρίς τη συνδρομή χερσαίων δυνάμεων, κάτι που είναι ολοφάνερο μετά από τις αεροπορικές επιδρομές στη Λιβύη.

Υποβαθμίζουν εσκεμμένα τον αριθμό των νεκρών αμάχων από τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς. Το πιο πρόσφατο παράδειγμα το έδωσε ο Βρετανός πρωθυπουργός Κάμερον όταν δήλωσε στο κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου στις 3 Δεκεμβρίου ότι «δεν υπάρχουν αναφορές αμάχων θυμάτων στο Ιράκ» κατά την περίοδο 2014-2015 όταν η βρετανική αεροπορία βομβάρδιζε τη χώρα. Πρόκειται για μία εντελώς υποκριτική δήλωση: δεν υπάρχουν επίσημες αναφορές καθώς ανεξάρτητοι παρατηρητές δεν τολμούν να εισέλθουν σε εδάφη που κατέχει ο ISIS, αλλά βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν θύματα.

Αδιαφορούν για την άνιση μεταχείριση των μειονοτήτων μέσα στα σύνορά τους και για την εξαθλίωση των πληθυσμών που ζουν στις χώρες που βομβαρδίζουν, συγκυρίες που δημιουργούν δεξαμενές εθελοντών που ενισχύουν τους τρομοκράτες. Είναι γνωστό ότι ο φανατισμός τρέφεται από την καταπίεση, αλλά οι καταπιεστές πάντα απεχθάνονται να το παραδεχθούν.

Το μόνο δυνατό συμπέρασμα είναι ότι οι ΗΠΑ και οι άλλες διεθνείς δυνάμεις δεν έχουν σκοπό να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το θέμα της τρομοκρατίας ή να βάλουν τέλος στις συγκρούσεις στη Συρία και αλλού. Ο φόβος της τρομοκρατίας και της γεωπολιτικής αστάθειας που απορρέει από την παρουσία του ISIS και τη διαιώνιση των συγκρούσεων, μάλλον συμφέρει κάθε υπερδύναμη που αποσκοπεί σε επίδειξη της στρατιωτικής πυγμής της, επέκταση των οικονομικών συμφερόντων της και εκφοβισμό των αντιπάλων της. Το φόβητρο της τρομοκρατίας υποθάλλει επίσης το μεγαλύτερο έλεγχο της κοινωνίας, την ανεξέλεγκτη παρακολούθηση κάθε υφής της ζωής των πολιτών και την απόσπαση της προσοχής τους από θέματα όπως η οικονομική εκμετάλλευση, το περιβάλλον και η δημοκρατία.²⁷

Ετοιμοθάνατη οικονομία

Σύμφωνα με ειδικούς, η σύγκρουση έχει πάει πίσω τρεις δεκαετίες την οικονομία της χώρας, καθώς της έχει στερήσει σχεδόν όλα της τα έσοδα και οι περισσότερες της υποδομές της έχουν καταστραφεί. Το σύστημα της παιδείας και της υγείας είναι επίσης κατεστραμμένα. Οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 90% από τότε που ξέσπασε η εξέγερση, σύμφωνα με υψηλόβαθμο αξιωματούχο, ενώ η χώρα υφίσταται αυστηρές διεθνείς κυρώσεις. Σύμφωνα με τον υπουργό Πετρελαίου, οι άμεσες και έμμεσες απώλειες στον τομέα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου ανέρχονται σε 58 δισεκατομμύρια δολάρια (52 δισεκατομμύρια ευρώ). Το 2015, ένας συνασπισμός 130 μκο δήλωνε ότι η Συρία ζούσε σχεδόν χωρίς φως, με το 83% του δικτύου ηλεκτροδότησης να μην λειτουργεί πλέον εξαιτίας του πολέμου.

www.abc.net.au

²⁷ Γιαννεσκής Μ., 2015 Ποιους εξυπηρετεί ο πόλεμος στη Συρία;

Στατιστικά Στοιχεία

- Στη χώρα αυτή (Συρία) με πληθυσμό περίπου 23 εκατομμύρια πριν από τη σύγκρουση, 13,5 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν πληγεί ή εκτοπιστεί από τον πόλεμο, σύμφωνα με τον ΟΗΕ (στοιχεία 12ης Ιανουαρίου 2016).
- "Τουλάχιστον 250.000 παιδιά ζουν υπό άγρια πολιορκία σε περιοχές που έχουν γίνει πραγματικές φυλακές", κατήγγειλε η ΜΚΟ Save the Children (Μάρτιο 2016).
- Περισσότεροι από 450.000 άνθρωποι ζουν σήμερα πολιορκημένοι στη Συρία, σύμφωνα με τον Ύπατο Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.
- Ο πόλεμος ανάγκασε επίσης 4,7 εκατομμύρια ανθρώπους να εγκαταλείψουν τη χώρα τους, "ο μεγαλύτερος πληθυσμός προσφύγων για μια μόνο σύγκρουση σε μια γενιά", δήλωνε τον Ιούλιο του 2015 η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (HCR).
- Η Τουρκία είναι σήμερα η χώρα που έχει δεχτεί στο έδαφός της τους περισσότερους από τους πρόσφυγες αυτούς, μεταξύ 2 και 2,5 εκατομμύρια Σύρους.
- Ο Λίβανος φιλοξενεί περίπου 1,2 εκατομμύριο, σύμφωνα με επίσημες πηγές. Περισσότερο από τα δύο τρίτα αυτών ζουν σε συνθήκες "ακραίας φτώχειας", σύμφωνα με τον ΟΗΕ.

- Στην Ιορδανία, σχεδόν 630.000 έχουν καταγραφεί από την HCR αλλά οι αρχές εκτιμούν ότι ο αριθμός τους ξεπερνά το ένα εκατομμύριο. 225.000 Σύριοι έχουν καταφύγει στο Ιράκ και 137.000 στην Αίγυπτο.
- Οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν τη φτώχεια, προβλήματα υγείας και αυξανόμενες εντάσεις με τις τοπικές κοινότητες όπου ζουν σε πρόχειρες δομές και σε πολύ δύσκολες συνθήκες. Μια μεγάλη πλειονότητα των σύρων προσφύγων εξακολουθούν να βρίσκονται στις χώρες της περιοχής, ωστόσο ολοένα και περισσότεροι είναι αυτοί που μεταβαίνουν στην Ευρώπη επιχειρώντας έναν επικίνδυνο και αβέβαιο περίπλου.²⁸

Στοιχεία από το διεθνή οργανισμό μετανάστευσης

- Από την 1η Ιανουαρίου μέχρι τις 16 Φεβρουαρίου, 120.065 άνθρωποι έφθασαν δια θαλάσσης.
- Εξ αυτών, η Ελλάδα δέχθηκε 111.099 πρόσφυγες και μετανάστες.
- Για μόνο τον Ιανουάριο 2016, επί 67.415 ανθρώπων που έφθασαν στην Ελλάδα, το 44% ήταν άνδρες, το 22% γυναίκες και το 34% παιδιά.
- Από την αρχή του έτους, 8.966 πρόσφυγες και μετανάστες έφθασαν στην Ιταλία, δηλαδή 1.000 περισσότεροι σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2015.
- Σύμφωνα με κυβερνητικά στοιχεία, η ΠΓΔΜ κατέγραψε 87.036 αφίξεις από την 1η Ιανουαρίου μέχρι τις 24 Φεβρουαρίου.
- Σύμφωνα με εκτιμήσεις, 98.752 άνθρωποι καταγράφηκαν στην Κροατία, 95.744 στη Σλοβενία, 87.704 στη Σερβία και 2.476 στην Ουγγαρία, σύμφωνα με τις αρχές των χωρών αυτών.

²⁸ 5 χρόνια πόλεμος στη Συρία: 270χιλ νεκροί, εκατομμύρια πρόσφυγες και μια χώρα ερειπωμένη - iPaideia.gr

- Εκατοντάδες θάνατοι από τις αρχές του Ιανουαρίου
- Περισσότεροι από 418 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους προσπαθώντας να διασχίσουν τη Μεσόγειο, στο διάστημα από την 1η Ιανουαρίου μέχρι τις 24 Φεβρουαρίου 2016, σύμφωνα με τον ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ. Ενώ, σύμφωνα με την ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ, 410 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους από την αρχή του έτους.
- Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, ο θαλάσσιος δρόμος ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα είναι ο φονικότερος, με 321 θανάτους. Κατά τους δύο πρώτους μήνες του 2015, 428 έχασαν τη ζωή τους κατά τη διέλευση.
- Συνολικά το 2015, 3.770 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους προσπαθώντας να φθάσουν τις ευρωπαϊκές ακτές, σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης.²⁹

www.gazetaexpress.com

²⁹ Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης

ngm.nationalgeographic.com

www.borgenmagazine.com

Δ.Πολιτικές για το Προσφυγικό

Ευρωπαϊκές πολιτικές

Η Γηραιά Ήπειρος αποτελούσε πάντα μία βασική πηγή μεταναστευτικών μετακινήσεων. Υπήρξε ο βασικός πυρήνας τροφοδοσίας μεταναστών καθ' όλη τη διάρκεια του δεκάτου ενάτου και του πρώτου μισού του εικοστού αιώνα, κυρίως στην Αμερική και την Αυστραλία, αλλά και υποδοχής μεταναστών από το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα. Οι χώρες της γνώρισαν αργή αλλά σταθερή ανάπτυξη, όσον αφορά τον Βορρά, που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια δύο αιώνων, αλλά και ραγδαία ανάπτυξη, όσον αφορά το μεσογειακό Νότο, που πραγματοποιήθηκε μέσα στα τελευταία 20-30 χρόνια. Η μετανάστευση και η μεταναστευτική πολιτική στην ευρωπαϊκή ήπειρο ορίζεται και χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη και τη δράση ισχυρών και συγκροτημένων εθνικών κρατών με μεγάλη ιστορία, τόσο ως προς τις πολυπληθείς πληθυσμιακές μετακινήσεις, όσο και ως τις πολιτικές διευθετήσεις και τις πολεμικές συρράξεις. Η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική είχε πάντα ως στόχο να ρυθμίσει ζητήματα κατανομής και ανταλλαγής πληθυσμών και όχι να επανδρώσει τις ήδη συστημένες κοινωνίες της με νέους πληθυσμούς όπως ήταν η περίπτωση της αμερικάνικης ηπείρου. Αποτέλεσμα αυτής της διαπίστωσης είναι ότι οι μεταναστευτικές πολιτικές της Ευρώπης ήταν άμεσα συνδεδεμένες και άρα προσδιορισμένες από την ιδιαίτερη διαδικασία συγκρότησης των εθνικών κρατών.

Η κάθε χώρα έχει μία δική της παράδοση και ιστορία όσον αφορά στη μετανάστευση και στις πληθυσμιακές μετακινήσεις γενικότερα. Με έναν αποκλειστικά δικό της τρόπο, η κάθε χώρα διαχειρίζεται το δύσκολο θέμα των πληθυσμιακών μετακινήσεων και ισορροπιών, γεγονός που την καθιστά υπεύθυνη για τις συνέπειες, θετικές και αρνητικές, αυτών των αλλαγών στο εσωτερικό της. Οι πρώτοι που εισπράττουν τα αποτελέσματα μιας μεταναστευτικής κίνησης είναι οι ίδιοι οι πολίτες που παραμένουν στην κοινωνία τους, είτε ως εναπομείναντες αυτών που έφυγαν είτε ως αποδέκτες αυτών που έρχονται. Σε κάθε περίπτωση, η μετανάστευση αποτελεί συστατικό στοιχείο των κοινωνιών μας, της κοινωνικής συνοχής και έναν από τους σπουδαιότερους παράγοντες κοινωνικής μεταβολής. Αποτελεί προνομιακό εργαλείο αλλαγών, εάν και ο ρόλος της έχει, είτε υπερτιμηθεί είτε υποτιμηθεί,

ανάλογα με την περίπτωση, ποτέ δεν αξιολογήθηκε από την αρχή με τον ακριβή τρόπο. Συνήθως, οι κυβερνήσεις θεώρησαν ότι αποτελεί το πλέον πρόσφορο μέσο για να καλύψουν στην εθνική κοινωνία τα ελλείμματά της (δημογραφικό, οικονομικό, κλπ), αλλά η πραγματικότητα έδειξε ότι σε ελάχιστες περιπτώσεις αυτές οι παρεμβάσεις ήταν υπό τον πλήρη πολιτικό έλεγχο. Το μεταναστευτικό φαινόμενο απέδειξε ότι υπακούει σε δικές τους λογικές, έχει μία δυναμική και μία αυτονομία στην ανάπτυξή του και σχεδόν πάντα καθορίζεται από υπερεθνικούς παράγοντες, πολύ συχνά συγκυριακούς. Όσο σημαντικές και εάν είναι αυτές οι διαφορές και οι ιδιαιτερότητες μιας χώρας για τους λόγους που προαναφέραμε, η μετανάστευση και η αλλαγή εθνικής κοινωνίας γενικότερα χαρακτηρίζεται από κάποιους κοινούς κεντρικούς άξονες οι οποίοι όμως δεν έχουν ληφθεί υπόψη από τις εθνικές μεταναστευτικές πολιτικές όσο θα έπρεπε, με αποτέλεσμα μέχρι σήμερα να μην έχουν χαραχθεί και εφαρμοστεί με σαφήνεια οι βασικοί άξονες της μεταναστευτικής πολιτικής.

Η ενσωμάτωση των μεταναστών είναι, μονόδρομος για τις σύγχρονες ευρωπαϊκές κοινωνίες. Τα μέσα και οι μηχανισμοί διαφέρουν, καθώς επίσης και ο βαθμός ωριμότητας αντιμετώπισης του προβλήματος. Οι πολιτικές τάσεις στις ευρωπαϊκές χώρες γενικότερα και στη μετανάστευση ειδικότερα είναι κοινές λόγω των κοινών μηχανισμών διάχυσης και εφαρμογής των πολιτικών, αλλά και λόγω της ομοειδούς κατασκευής του σύγχρονου μεταναστευτικού φαινομένου. Όσο πιο πρόσφατες είναι οι μεταναστευτικές κινήσεις τόσο περισσότερα κοινά τις χαρακτηρίζουν.

Τα ευρωπαϊκά έθνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οργανώνουν τις μεταναστευτικές πολιτικές τους με βάση τις οικείες και εθνικές ανάγκες τους, λαμβάνοντας όμως άμεσα υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές της Ένωσης και μία κοινή ευρωπαϊκή ιδεολογία γύρω από τα θέματα της ασφάλειας. Υπάρχει μία τάση κοινή που διαγράφεται ξεκάθαρα μέσα από παγκοσμιοποιημένες διαδικασίες και μηχανισμούς διάχυσης των ευρύτερων πολιτικών και συγκεκριμένα των μεταναστευτικών πολιτικών, να προωθείται η ασφάλεια των σύγχρονων κοινωνιών αφού φαίνεται ότι αυτό αποτελεί κοινό ευρωπαϊκό αίτημα. Αυτό που δεν δείχνουν να κατανοούν οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις κάτω από την ψηφοθηρική πίεση είναι ότι η απειλή και το συναίσθημα ανασφάλειας αποτελούν γνήσια κοινωνικά προϊόντα, ιστορικά προσδιορισμένα, από τις πολιτικές που ασκήθηκαν τα τελευταία τουλάχιστον τριάντα χρόνια συνολικά, και προκαλούνται κυρίως από την όξυνση των κοινωνικών

ανισοτήτων και την μη ενσωμάτωση των ειδικών πληθυσμιακών ομάδων είτε αυτές προέρχονται από μεταναστευτικές μετακινήσεις (μετανάστες, πρόσφυγες), είτε από την εσωτερική κοινωνική κινητικότητα (μακροχρόνια άνεργοι, γυναίκες, ευπαθείς κοινωνικές ομάδες). Αυτές οι τάσεις που υιοθετούνται τα τελευταία χρόνια στο όνομα της ασφάλειας, δείχνουν μία έντονη συντηρητική στροφή, με μέτρα που πολλές φορές καταστρατηγούν την ουσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συγκεκριμένα την προστασία του ιδιωτικού βίου. Το παράδειγμα της Δανίας που εκπροσωπεί σήμερα την πλέον συντηρητική περίπτωση μεταναστευτικής πολιτικής (με ποσοστό αλλοδαπών μόλις 5% από το οποίο 1% αφορά πολίτες χωρών της Ε.Ε.) καταργεί το καθεστώς του πολιτικού ασύλου de facto, περιορίζει την οικογενειακή συνένωση, δυσκολεύει ακόμη περισσότερο την κάρτα μόνιμης διαμονής (από 4 χρόνια που ήταν πριν ο καινούργιος νόμος απαιτεί 7 χρόνια μόνιμης και νόμιμης διαμονής), μειώνει τα χρηματικά επιδόματα προς τους μετανάστες και τέλος απαγορεύει σχεδόν με πρόσφατο νόμο το γάμο μεταξύ Δανού και αλλοδαπού. Εάν και ακραία ως πολιτική αντιμετώπισης της μετανάστευσης, είναι ενδεικτική των πολύ σύγχρονων τάσεων των μεταναστευτικών πολιτικών.

Από την υπογραφή της συνθήκης του Σένγκεν και μετά (1985) τα ευρωπαϊκά δεδομένα στη μετανάστευση άλλαξαν³⁰. Η Συνθήκη που υπογράφηκε από τις χώρες της Μπενελούξ (Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο), την Ομοσπονδιακή Γερμανία και τη Γαλλία, και από το 1990 και την Ιταλία, καταργούσε τα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των χωρών που συμμετείχαν, δημιουργούσε εξωτερικά σύνορα με στόχο την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στο εσωτερικό των χωρών, κοινούς κανόνες αστυνόμευσης και παροχής ασύλου, κοινά μέτρα για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας. Η Συνθήκη επεκτάθηκε σταδιακά στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών της Ένωσης με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία και με βάση τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) προσαρτήθηκε ως πρωτόκολλο της Συνθήκης.

Η Συνθήκη του Σένγκεν άνοιξε το δρόμο για τη θεσμοθέτηση μιας μεταναστευτικής πολιτικής με ευρωπαϊκή ταυτότητα. Η Ε.Ε. αρθρώνει μία πολιτική, διαφορετική για μετανάστευση και πολιτικό άσυλο³¹. Όσον αφορά τους αιτούντες άσυλο, οι πολιτικές

³⁰ Μουσούρου, 1993

³¹ Οι ρυθμίσεις για το άσυλο υπόκεινται σε κανόνες του διεθνούς δικαίου που καθορίζονται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, ενώ η μεταναστευτική πολιτική σε κανόνες της έννομης

γραμμές είναι πιο καθαρές, λόγω της υπαγωγής του καθεστώτος του ασύλου σε διεθνείς κανόνες, αλλά η ομοφωνία μεταξύ των κρατών-μελών είναι πολύ δύσκολη αφού η κάθε χώρα διαθέτει ένα πολύ διαφορετικό ιστορικό ως προς την επεξεργασία και την αντιμετώπιση των αιτούντων άσυλο και των πολιτικών προσφύγων. Και εδώ οι παραδοσιακές χώρες της μετανάστευσης κατέχουν το μεγάλο όγκο των αιτήσεων, με πρώτη και καλύτερη τη Γερμανία που δέχεται συνολικά το 50% των αιτούντων άσυλο, αλλά δεν πρέπει να υποτιμάται και ρόλος των μικρότερων και νεότερων στη μετανάστευση χωρών, όπως είναι η Ελλάδα και η Ιταλία, οι οποίες λόγω γεωπολιτικής θέσης αποτελούν “πέρασμα” για τους αιτούντες άσυλο. Ο ρόλος τους είναι δύσκολος και σημαντικός γιατί με τις υπάρχουσες χρονοβόρες διαδικασίες και τη γραφειοκρατία και μέχρι να αποφανθεί η αρμόδια χώρα πάνω στις πολυάριθμες αιτήσεις, δημιουργούνται όλες οι προϋποθέσεις για την παράνομη διαμονή και περαιτέρω εγκατάσταση.³²

Πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις

Από το 2008 έχει εγκριθεί μια σειρά σημαντικών οδηγιών που αφορούν τη μετανάστευση και το άσυλο και, στο εγγύς μέλλον, αναμένεται να αναθεωρηθούν άλλες σχετικές οδηγίες.

1. Η νόμιμη μετανάστευση

Μετά τις δυσκολίες για τη θέσπιση μιας γενικής διάταξης που θα καλύπτει όλο το φάσμα της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού στην Ένωση, η τρέχουσα προσέγγιση συνίσταται στην έγκριση τομεακής νομοθεσίας, ανά κατηγορία μεταναστών, προκειμένου να θεσπιστεί μια πολιτική νόμιμης μετανάστευσης σε επίπεδο Ένωσης.

- ❖ Η οδηγία 2009/50/EK, σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης, δημιουργεί τη λεγόμενη «μπλε κάρτα της ΕΕ», μια ταχεία διαδικασία για την έκδοση ειδικής άδειας παραμονής και εργασίας, με πιο ελκυστικές συνθήκες ώστε οι υπήκοοι τρίτης χώρας να μπορούν να αναλάβουν

εθνικής τάξης. Βλέπε και Παράρτημα Διοικητική Πρακτική στα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Πρόσφυγες και Αιτούντες Άσυλο.

³² Χρήστος Μπάγκαβος, Δέσποινα Παπαδοπούλου, Μελέτη του Γ.Σ.Ε.Ε.

απασχόληση υψηλής ειδίκευσης στα κράτη μέλη. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας δημοσιεύτηκε τον Μάιο του 2014 και η Επιτροπή ανακοίνωσε ότι τον Μάρτιο του 2016 θα αναθεωρηθεί το ισχύον καθεστώς που δεν λειτουργεί πραγματικά παρά μόνο σε πολύ λίγα κράτη μέλη.

- ❖ Η οδηγία 2011/98/ΕΕ (οδηγία για την ενιαία άδεια διαμονής και εργασίας) καθορίζει μια κοινή απλουστευμένη διαδικασία για υπηκόους τρίτων χωρών που υποβάλλουν αίτηση για άδεια διαμονής και εργασίας σε κράτος μέλος, καθώς και μια κοινή σειρά δικαιωμάτων για τους μετανάστες που διαμένουν νόμιμα σε ένα κράτος μέλος. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας πρέπει να υποβληθεί το αργότερο τον Δεκέμβριο του 2016.
- ❖ Η οδηγία 2014/36/ΕΕ, η οποία εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο 2014, διέπει τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία. Οι διακινούμενοι εποχιακοί εργαζόμενοι μπορούν να παραμείνουν νόμιμα και προσωρινά στην Ένωση για ανώτατη περίοδο από πέντε έως εννέα μηνών (ανάλογα με το κράτος μέλος) για να ασκήσουν δραστηριότητα που εξαρτάται από την εναλλαγή των εποχών, ενώ παράλληλα διατηρούν την κύρια κατοικία τους σε τρίτη χώρα. Η οδηγία αποσαφηνίζει, επίσης, τα δικαιώματα των οποίων απολαύουν οι εν λόγω διακινούμενοι εργαζόμενοι.
- ❖ Η οδηγία 2014/66/ΕΕ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο ενδοεταιρικής μετάθεσης εγκρίθηκε στις 15 Μαΐου 2014. Μόλις η νέα αυτή οδηγία τεθεί σε εφαρμογή το αργότερο στις 29 Νοεμβρίου 2016, θα καταστεί ευκολότερη η εκ μέρους των επιχειρήσεων και πολυεθνικών μετεγκατάσταση των διευθυντικών στελεχών τους, ειδικευμένων και ασκούμενων εργαζομένων τους στα υποκαταστήματα ή στις θυγατρικές τους ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της πρέπει να παρουσιαστεί το αργότερο τον Νοέμβριο του 2019.
- ❖ Στις 25 Μαρτίου 2013, η Επιτροπή υπέβαλε νέα πρόταση για οδηγία η οποία βελτιώνει τα υφιστάμενα νομοθετικά μέσα τα οποία εφαρμόζονται σε

υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι επιζητούν να εισέλθουν στην ΕΕ με σκοπό την έρευνα ή τις σπουδές (οδηγίες 2004/114/EK και 2005/71/EK). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατέληξαν σε πολιτική συμφωνία στο τέλος του 2015. Το τελικό κείμενο θα δημοσιευθεί στις αρχές του 2016 και θα τεθεί σε ισχύ.

- ❖ Τέλος, το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών που είναι επί μακρόν διαμένοντες στην Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να ρυθμίζεται από την οδηγία 2003/109/EK του Συμβουλίου, όπως αυτή τροποποιήθηκε το 2011 προς επέκταση του πεδίου εφαρμογής της σε πρόσφυγες και άλλους δικαιούχους διεθνούς προστασίας.³³

2. Η ένταξη

- ❖ Η οδηγία 2003/86/EK ρυθμίζει το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης. Η έκθεση του 2008 σχετικά με την εφαρμογή της διαπίστωσε ότι αυτή δεν εφαρμοζόταν πλήρως και ορθά στα κράτη μέλη: συνέπεια αυτού ήταν να δημοσιευθεί το 2011 μια πράσινη βίβλος, ανοίγοντας μια διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης. Τον Απρίλιο του 2014 η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση που παρείχε κατευθυντήριες γραμμές στα κράτη μέλη ως προς την εφαρμογή της οδηγίας.
- ❖ Τον Απρίλιο του 2010 η Επιτροπή παρουσίασε την τρίτη έκδοση του εγχειριδίου για την Ένταξη το οποίο απευθύνεται στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ειδικούς επαγγελματίες, και τον Ιούλιο του 2011, ενέκρινε την Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών. Επίσης, από το 2009, συστάθηκαν δυο μέσα για την αντιμετώπιση του ζητήματος της ένταξης: το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Ένταξη (που οργανώθηκε από την Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή) και ο Ευρωπαϊκός Ιστοχώρος για την Ένταξη (<http://ec.europa.eu/ewsi/fr/>). Τον

³³ Europarl, θεματολογικά δελτία για την ευρωπαϊκή ένωση

Ιανουάριο του 2015 το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Ένταξη διεύρυνε το πεδίο δράσης του για να καταστεί Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τη Μετανάστευση.

3. Η παράτυπη μετανάστευση

Η ΕΕ έχει εγκρίνει δύο μείζονες νομοθετικές πράξεις για την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης:

- ❖ Η «Οδηγία Επιστροφής» (2008/115/EK) καθορίζει κοινά πρότυπα της ΕΕ καθώς και διαδικασίες για την επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Τα κράτη μέλη κλήθηκαν να μεταφέρουν την οδηγία στη νομοθεσία τους μέχρι τις 24 Δεκεμβρίου 2010. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2014. Οι κύριοι τομείς για μελλοντική δράση περιλαμβάνουν την εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής της, την προώθηση συνεκτικών πρακτικών που θα σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, την καλύτερη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και την ενίσχυση του ρόλου του Frontex. Η διασφάλιση αποτελεσματικών επιστροφών είναι ένα από τα κεντρικά καθήκοντα των ομάδων που στηρίζουν τις εθνικές αρχές στο επίπεδο των «κομβικών σημείων» (hotspots) στην Ιταλία και την Ελλάδα. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ένα σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επιστροφή (COM(2015)453 τελικό) στις 9 Σεπτεμβρίου 2015, το οποίο εγκρίθηκε από το Συμβούλιο τον επόμενο Οκτώβριο.
- ❖ Η οδηγία 2009/52/EK διευκρινίζει τις κυρώσεις και τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόζονται στα κράτη μέλη κατά των εργοδοτών που παραβιάζουν την απαγόρευση της απασχόλησης παράτυπα διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Τα κράτη μέλη κλήθηκαν να μεταφέρουν την οδηγία στη νομοθεσία τους μέχρι τις 20 Ιουλίου 2011. Η πρώτη έκθεση για την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας υποβλήθηκε στις 22 Μαΐου 2014.³⁴

³⁴ Europarl,

Η ΕΕ, ταυτόχρονα, διαπραγματεύεται και συνάπτει συμφωνίες επανεισδοχής με χώρες καταγωγής και διέλευσης για τους σκοπούς επιστροφής παράτυπων μεταναστών και συνεργάζεται με αυτές τις χώρες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Οι εν λόγω συμφωνίες προβλέπουν αμοιβαίες δεσμεύσεις συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και των εταίρων της τρίτων χωρών. Οι διαπραγματεύσεις που ολοκληρώθηκαν με τις ακόλουθες χώρες είχαν ως αποτέλεσμα να τεθούν σε ισχύ οι εν λόγω συμφωνίες: Χονγκ Κονγκ, Μακάο, Σρι Λάνκα, Αλβανία, Ρωσία, Ουκρανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μαυροβούνιο, Πακιστάν, Σερβία, Μολδαβία, Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Πράσινο Ακρωτήριο. Τον Φεβρουάριο του 2014 το Κοινοβούλιο συναίνεσε για τη σύναψη συμφωνίας επανεισδοχής με την Τουρκία, η οποία υπεγράφη τελικά στις 16 Δεκεμβρίου 2014.³⁵

www.worldbulletin.net

³⁵ Επίσημα στοιχεία της ιστοσελίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

www.spiegel.de

Προβληματισμοί Μεταναστευτικής Πολιτικής

Σύμφωνα με πορίσματα της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, «σε μια ήπειρο [Ευρώπη], όπου η συνταγματική ιστορία είναι πολιτειακά συνυφασμένη με την κατάκτηση εγγυήσεων, η πραγματική κατάσταση άσκησης των δημοσίων ελευθεριών από τους ανθρώπους αυτούς [μετανάστες] συνιστά μια προφανή διάρρηξη της καθολικότητας και οικουμενικότητας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Ωστόσο, η μετακίνηση και ο εκτοπισμός πληθυσμών υπήρξε ιστορικά πηγή ανάπτυξης για την Ευρώπη. Η περιθωριοποίηση, λοιπόν, ατόμων αποτελεί επακόλουθο μιας οικονομικής και ιδεολογικής κατεύθυνσης³⁶.

Η προοδευτική διεύρυνση και τελικά η απελευθέρωση της παγκόσμιας αγοράς έχει επιβάλει όρους ανεξέλεγκτου ανταγωνισμού και εκμετάλλευσης των ασθενέστερων κοινωνικο-οικονομικά ομάδων, όπως είναι οι μετανάστες. Παράλληλα, ιδεολογικά κεκτημένα, όπως ο άρρηκτος σύνδεσμος μεταξύ πολιτικής οντότητας και εθνικής ομοιογένειας, στον οποίο αναφέρεται η έννοια του «έθνουςκράτους», χρησιμοποιήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα από τα ευρωπαϊκά έθνη-κράτη ως δικαιολογία για την ποικιλόμορφη καταπίεση των μικρότερων εθνών, που αντιπροσωπεύονταν στο εσωτερικό των εκάστοτε κρατών³⁷.

“Η παγκοσμιοποίηση στις μέρες μας αποτελεί το πιο προσφιλές ιδεολογικό και πολιτικό καταφύγιο για κάθε κεφαλαιοκράτη κοσμοπολίτη. Είναι η ιδεολογική και πολιτική καλύπτρα υπό τη σκέπη της οποίας υποκρύπτεται η υπανάπτυξη, η

³⁶ Ψημμένος, 2004: 221 κ.ε.

³⁷ Σελλά-Μάζη, 2001: 132

εξάρτηση καθώς και η υπερχρέωση των χωρών της περιφέρειας του καπιταλιστικού κέντρου, αναπαράγοντας την ανισοκατανομή του πλούτου μεταξύ των χωρών του πλανήτη, με αποτέλεσμα ο μισός πληθυσμός της γης να ζει υπό καθεστώς απόλυτης φτώχειας. Σε αυτή την κατεύθυνση η «σύγχρονη» παγκοσμιοποίηση διευρύνει το χάσμα μεταξύ ανεπτυγμένων και υπανάπτυκτων χωρών.»³⁸

Από την εποχή του Λένιν μέχρι και σήμερα όλοι οι ιμπεριαλιστές κοσμοπολίτες, δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να προσπαθούν να κυριαρχήσουν σε παγκόσμιο επίπεδο, δημιουργώντας για τον εαυτό τους ένα και μοναδικό τραστ, το οποίο θα καταβροχθίσει όλα τα κράτη-έθνη. Κάθε ιμπεριαλιστικό κράτος, όταν κατακτά ένα νέο οικονομικό χώρο, ξαφνικά ανακαλύπτει ότι ταυτόχρονα δημιούργησε κι ένα νέο σύνορο. Αυτό δείχνει και η σημερινή τάση για παγκοσμιοποίηση και η επιθυμία των ΗΠΑ για παγκόσμια κυριαρχία. Σύνορα, πόλεμοι, οικονομικοί ανταγωνισμοί, και πάλι νέα σύνορα. Αυτός είναι ο παγκοσμιοποιημένος κόσμος. Ένας κατακερματισμένος και βαθειά διαιρεμένος κόσμος.³⁹

Σήμερα, στο πλαίσιο μάλιστα μιας ενιαίας ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής, η οποία απαιτείται για την ομαλή λειτουργία μιας υπερεθνικής πολιτικής οντότητας άνευ συνόρων, τα «διακυβερνητικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμορφώνουν μια μεταναστευτική και προσφυγική πολιτική ιδιαίτερα περιοριστική στην κατεύθυνση της θωράκισης του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου και της δημιουργίας μιας ‘Ευρώπης-φρουρίου’, όπως έχει επικρατήσει να χαρακτηρίζεται αυτή η αντίληψη και η αντίστοιχη πολιτική»⁴⁰.

Ένα βασικό ερώτημα που τίθεται αφορά το κατά πόσο υπάρχει η βούληση να συμπεριληφθούν οι μετανάστες κάτοικοι των ευρωπαϊκών χωρών στο σώμα των ευρωπαίων πολιτών, που θα εκπαιδεύονται με βάση την έννοια της «ιδιότητας του πολίτη» (citizenship) και θα συμμετέχουν ισότιμα σε έναν ενιαίο χώρο ελευθερίας και διαφύλαξης των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Υπό τις νέες συνθήκες και για να επιτευχθεί αυτό, η νέα ιδιότητα του πολίτη δεν θα πρέπει να περιορίζεται στις κοινές πολιτισμικές ρίζες, αξίες, στην εξ αίματος καταγωγή και στη γεωγραφική προέλευση αλλά να επεκτείνεται στις κοινές αξίες των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των ευκαιριών για όλους .

³⁸ Κωστόπουλος Τρύφωνας, (2014) “Τοπική Δημοκρατία και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» σ.91-93

³⁹ Κωστόπουλος Τρύφωνας, ο.π σ.93

⁴⁰ Καρύδης, 1996: 45

Σύμφωνα με την Τρίτη Κοινοτική Οδηγία συνυπάρχουν τα ατομικά, τα πολιτικά και τα κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη βάση συγκεκριμένων αρχών: της αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης και της δικαιοσύνης. Στις αρχές του 21ου αι. έχουν διαμορφωθεί νέες συνθήκες και νέα δεδομένα που επιβάλλουν μια αναθεώρηση του περιεχομένου της ιδιότητας του πολίτη. Ο πολίτης στον 21ο αι. θα πρέπει να συνεργάζεται με τους «άλλους», να έχει υιοθετήσει τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και να διαθέτει ένα κριτικό και συστηματικό τρόπο σκέψης. Άρα, λοιπόν, ο Ευρωπαίος πολίτης σήμερα θα πρέπει να διακρίνεται για ευελιξία, αυτόνομη σκέψη, κρίση και δράση .

Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την πολιτειακή ενεργοποίηση και δραστηριοποίηση των πολιτών οι στόχοι επικεντρώνονται στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων των νεαρών ατόμων σχετικά με την ιδιότητα του πολίτη, τη διεύρυνση της γνώσης και της κατανόησης του άλλου . Η επίτευξη αυτών των στόχων συνεπάγεται την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ιδιότητας του πολίτη, την οικοδόμηση μιας ταυτότητας που αποδίδει στα άτομα χαρακτηριστικά των πολιτών της Ευρώπης και του κόσμου με στόχο την αποτροπή καλλιέργειας ενός υπερεθνικιστικού πνεύματος και ενός σοβινιστικού κλίματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο.⁴¹

www.thegatewaypundit.com

⁴¹ Νικολάου Σ., Στεργίου Λ. Προβληματισμοί μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα και την Ευρώπη

Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση

Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ένταξη

Το σημερινό σχέδιο δράσης προβλέπει ένα κοινό πλαίσιο πολιτικής και μέτρα στήριξης που θα βοηθήσουν τα κράτη μέλη στην περαιτέρω ανάπτυξη και ενίσχυση των εθνικών πολιτικών ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών. Τα κράτη μέλη -σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο- βρίσκονται στην πρώτη γραμμή όσον αφορά την ένταξη. Το σχέδιο δράσης καθορίζει τη συγκεκριμένη πολιτική, επιχειρησιακή και οικονομική στήριξη που πρέπει να παρέχεται σε επίπεδο ΕΕ για την ενίσχυση των προσπαθειών τους.

Η διασφάλιση ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να συνεισφέρουν οικονομικά και κοινωνικά στις κοινότητες υποδοχής έχει καίρια σημασία για τη μελλοντική ευημερία, πρόοδο και συνοχή των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Μια μελέτη που δημοσίευσαν σήμερα οι υπηρεσίες της Επιτροπής επιβεβαιώνει ότι, αν ενταχθούν γρήγορα και σωστά, οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση των επιδόσεων της αγοράς εργασίας, στην αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και στη βελτίωση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας. Υπάρχει βέβαιος κίνδυνος το κόστος της μη ένταξης να είναι υψηλότερο από το κόστος της επένδυσης στις πολιτικές ένταξης.

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται από τα κράτη μέλη, οι μετανάστες και οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες από τρίτες χώρες, οι οποίοι διαμένουν νομίμως στην ΕΕ, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

Ενώ οι πολιτικές ένταξης παραμένουν σε μεγάλο βαθμό εθνική αρμοδιότητα, στο σημερινό πλαίσιο, πολλά κράτη μέλη της ΕΕ αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις. Ως εκ τούτου η αντιμετώπιση του ζητήματος σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να προσδώσει προστιθέμενη αξία, χάρη στη διαρθρωτική και οικονομική στήριξη που παρέχει.

Οι δράσεις που προτείνονται σε βασικούς τομείς είναι: μέτρα ένταξης πριν από την αναχώρηση και πριν από την άφιξη, ιδίως για άτομα που επανεγκαθίστανται και χρειάζονται σαφώς διεθνή προστασία· εκπαίδευση, απασχόληση και επαγγελματική

κατάρτιση· πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες· ενεργός συμμετοχή και κοινωνική ένταξη. Προτείνεται επίσης μια πιο στρατηγική και συντονισμένη προσέγγιση σχετικά με τη χρήση κονδυλίων της ΕΕ για τη στήριξη εθνικών μέτρων ένταξης.

Στο πλαίσιο του «Νέου Θεματολογίου Δεξιοτήτων για την Ευρώπη», η Επιτροπή θα στηρίξει επίσης την ένταξη στην αγορά εργασίας με διάφορα εργαλεία που στοχεύουν στη βελτίωση των δεξιοτήτων των μεταναστών καθώς και στην αναγνώριση και αξιοποίηση των υφιστάμενων επαγγελματικών προσόντων.

Οι δράσεις για τη στήριξη της ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών δεν χρειάζεται και δεν πρέπει να αντιβαίνουν σε μέτρα που λαμβάνονται προς όφελος άλλων ευάλωτων ομάδων ή μειονοτήτων.

Προσέλκυση μεταναστών υψηλής ειδίκευσης: αναμόρφωση του συστήματος της ΕΕ για την μπλε κάρτα

Το σύστημα της ΕΕ για την μπλε κάρτα, που εγκρίθηκε το 2009, έχει αποδειχθεί ανεπαρκές και μη ελκυστικό μέχρι σήμερα και, ως εκ τούτου, δεν χρησιμοποιείται όσο θα έπρεπε. Η ύπαρξη περιοριστικών προϋποθέσεων εισδοχής, καθώς και παράλληλων κανόνων, όρων και διαδικασιών σε εθνικό επίπεδο, έχει περιορίσει τη χρήση του. Μόνο το 31% των μεταναστών με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο σε χώρες του ΟΟΣΑ επέλεξε ως προορισμό του την ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι που διαθέτουν προσόντα επιλέγουν άλλους προορισμούς, οι οποίοι ανταγωνίζονται οικονομικά την ΕΕ.

Η σημερινή πρόταση αναμορφώνει τους υφιστάμενους κανόνες και αποσκοπεί στη βελτίωση της ικανότητας της ΕΕ να προσελκύει και να συγκρατεί υπηκόους τρίτων χωρών με υψηλή ειδίκευση, δεδομένου ότι τα δημογραφικά στοιχεία δείχνουν ότι, ακόμη και με το πιο ειδικευμένο εργατικό δυναμικό που σκοπεύει να αναπτύξει το Νέο Θεματολόγιο Δεξιοτήτων στην ΕΕ, θα εξακολουθήσει να υπάρχει ανάγκη προσέλκυσης πρόσθετων ταλέντων στο μέλλον.

• Η νέα πρόταση δημιουργεί ένα ενιαίο πανευρωπαϊκό σύστημα, το οποίο αντικαθιστά τα παράλληλα εθνικά συστήματα, ώστε, αφενός, οι υποψήφιοι και οι εργοδότες να γνωρίζουν σαφέστερα τι σημαίνει απασχόληση υψηλής ειδίκευσης και, αφετέρου, το καθεστώς να προβάλλεται καλύτερα και να γίνεται πιο ανταγωνιστικό.

- Ενισχύει την κινητικότητα εντός της ΕΕ μέσω της απλούστευσης των διαδικασιών και της παροχής δυνατότητας για συντομότερα επαγγελματικά ταξίδια έως και 80 ημερών εντός των κρατών μελών που εφαρμόζουν το σύστημα της μπλε κάρτας.

- Μειώνει το κατώτατο μισθολογικό όριο με τη δημιουργία ενός ευέλικτου πλαισίου εντός του οποίου τα κράτη μέλη μπορούν να προσαρμόζουν το όριο στις συνθήκες της αγοράς εργασίας τους, και προβλέπει καταλληλότερες συνθήκες για πρόσφατους πτυχιούχους και εργαζομένους τρίτων χωρών σε τομείς με έλλειψη εργατικού δυναμικού.

- Στο πλαίσιο του νέου συστήματος της μπλε κάρτας, οι ειδικευμένοι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας θα μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για μπλε κάρτα.

- Η πρόταση ενισχύει τα δικαιώματα, αφενός, των κατόχων μπλε κάρτας (επιτρέποντας την ταχύτερη πρόσβαση στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος, άμεση και πιο ευέλικτη πρόσβαση στην αγορά εργασίας) και, αφετέρου, των μελών των οικογενειών τους (διασφαλίζοντας ότι αυτά μπορούν να μετακινηθούν ταυτόχρονα με τον κάτοχο της μπλε κάρτας της ΕΕ), πράγμα που αναμένεται ότι θα καταστήσει την ΕΕ ελκυστικότερο προορισμό για τους εργαζόμενους με υψηλή ειδίκευση, τους οποίους χρειάζεται η οικονομία μας.⁴²

www.ibtimes.co.uk

⁴² Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο για τη Μετανάστευση, ΕΛΙΑΜΕΠ

Άμεσα μέτρα

Το πρώτο τμήμα του παρόντος προγράμματος δράσης για τη μετανάστευση ανταποκρίνεται στην ανάγκη για ταχεία και αποφασιστική δράση ως απάντηση στην ανθρώπινη τραγωδία σε ολόκληρη τη Μεσόγειο. Με τη δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2015 και το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου λίγες ημέρες αργότερα εκδηλώθηκε η συναίνεση όσον αφορά την αναγκαιότητα να ληφθούν ταχέως μέτρα για να σωθούν ζωές καθώς και να ενταθεί η δράση της ΕΕ .

Η ταχεία αυτή αντίδραση πρέπει επίσης να αποτελέσει οδηγό για την αντίδραση της ΕΕ σε μελλοντικές κρίσεις, ανάλογα με το ποιο τμήμα των κοινών εξωτερικών συνόρων της δέχεται πιέσεις από Ανατολή έως Δύση και από Βορρά έως Νότο.

Διάσωση ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα

Η Ευρώπη δεν μπορεί να μένει απαθής όταν χάνονται ανθρώπινες ζωές. Οι προσπάθειες έρευνας και διάσωσης θα ενταθούν για να αποκατασταθεί το επίπεδο παρέμβασης που προβλέπεται από το προηγούμενο ιταλικό επιχειρησιακό πρόγραμμα «Mare Nostrum». Για να τριπλασιαστεί ο προϋπολογισμός για τις κοινές επιχειρήσεις «Τρίτων» και « Ποσειδών» του Frontex, η Επιτροπή έχει ήδη υποβάλει διορθωτικό προϋπολογισμό για το 2015 και, έως τα τέλη Μαΐου, θα υποβάλει την πρότασή της για το 2016. Όταν εφαρμοστεί ο νέος προϋπολογισμός, η ικανότητα και το γεωγραφικό πεδίο των εν λόγω επιχειρήσεων θα επεκταθούν, έτσι ώστε ο Frontex να μπορεί να εκπληρώνει τον διττό ρόλο του που είναι, αφενός, να συντονίζει την επιχειρησιακή συνοριακή υποστήριξη των κρατών μελών που υφίστανται πίεση και, αφετέρου, να συμβάλλει στο να σωθούν ζωές μεταναστών στη θάλασσα . Παράλληλα με την αύξηση της ενωσιακής χρηματοδότησης, πολλά κράτη μέλη κινητοποιούν δικά τους υλικά μέσα (πλοία και αεροσκάφη). Αυτή η ευπρόσδεκτη αλληλεγγύη θα πρέπει να διατηρηθεί για όσο διάστημα εξακολουθεί να υφίσταται η μεταναστευτική πίεση. Το νέο επιχειρησιακό σχέδιο «Τρίτων» θα υποβληθεί έως τα τέλη Μαΐου .

Στόχευση στα εγκληματικά δίκτυα λαθραίας διακίνησης ανθρώπων

Η στόχευσή πρέπει να αφορά τα εγκληματικά δίκτυα που εκμεταλλεύονται τους ευάλωτους μετανάστες. Η Ύπατη Εκπρόσωπος/Αντιπρόεδρος (ΥΕ/ΑΠ) έχει ήδη παρουσιάσει εναλλακτικές προτάσεις για ενδεχόμενες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της

κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ) που θα έχουν ως στόχο τον συστηματικό εντοπισμό, τη δέσμευση και την καταστροφή των σκαφών που χρησιμοποιούνται από τους λαθροδιακινητές. Μια τέτοια δράση βάσει του διεθνούς δικαίου θα αποτελέσει ισχυρή απόδειξη της αποφασιστικότητας της ΕΕ να αναλάβει δράση.

Θα καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για τη συγκέντρωση και την καλύτερη χρήση των πληροφοριών για τον εντοπισμό και τη στόχευση των λαθροδιακινητών. Η Ευρωπόλ θα ενισχύσει άμεσα την προσφάτως συσταθείσα Κοινή επιχείρηση θαλάσσιων πληροφοριών (JOT MARE) — και το συντονιστικό κέντρο της αντιμετώπισης της λαθραίας διακίνησης μεταναστών. Το αποτέλεσμα θα είναι ένα «ενιαίο κεντρικό σημείο» όσον αφορά τη συνεργασία μεταξύ οργανισμών στο θέμα της λαθραίας διακίνησης ανθρώπων. Ο Frontex και η Ευρωπόλ θα καταρτίσουν επίσης περιγραφή των χαρακτηριστικών των σκαφών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από τους λαθροδιακινητές, σύμφωνα με πρότυπα για τον προσδιορισμό των πιθανών σκαφών και την παρακολούθηση των κινήσεών τους. Τέλος, η Ευρωπόλ θα προσδιορίσει το παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο που χρησιμοποιείται από τους διακινητές για την προσέλκυση μεταναστών και προσφύγων και θα ζητήσει την αφαίρεσή του.

Ανταπόκριση στο μεγάλο όγκο αφίξεων εντός της ΕΕ: Μετεγκατάσταση

Τα συστήματα ασύλου των κρατών μελών αντιμετωπίζουν σήμερα πρωτοφανείς πιέσεις και, καθώς πλησιάζει το καλοκαίρι, τους επόμενους μήνες θα συνεχιστούν οι ροές ατόμων προς τα κράτη μέλη που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή. Η ΕΕ δεν θα πρέπει να αναμένει μέχρις ότου η πίεση καταστεί αφόρητη για να αναλάβει δράση: ο μεγάλος όγκος αφίξεων σημαίνει ότι η ικανότητα των τοπικών εγκαταστάσεων υποδοχής και διεκπεραίωσης έχει ήδη φθάσει στα όριά της. Για την αντιμετώπιση της κατάστασης στη Μεσόγειο, η Επιτροπή, πριν από τα τέλη Μαΐου, θα προτείνει την ενεργοποίηση του συστήματος αντιμετώπισης επείγουσας κατάστασης, σύμφωνα με το άρθρο 78 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ. Η πρόταση θα περιλαμβάνει προσωρινό σύστημα κατανομής για τα άτομα που σαφώς χρήζουν διεθνούς προστασίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η δίκαιη και ισόρροπη συμμετοχή όλων των κρατών μελών στην κοινή αυτή προσπάθεια. Το κράτος μέλος υποδοχής θα είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης σύμφωνα με τους καθιερωμένους κανόνες και εγγυήσεις.

Στο παράρτημα παρατίθεται κλείδα κατανομής που βασίζεται σε κριτήρια όπως το ΑΕΠ, το μέγεθος του πληθυσμού, το ποσοστό ανεργίας και στοιχεία προγενέστερων ετών όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων που υπέβαλαν αίτηση ασύλου και των προσφύγων που επανεγκαταστάθηκαν.

Το βήμα αυτό θα αποτελέσει τον πρόδρομο μιας βιώσιμης λύσης. Η ΕΕ χρειάζεται ένα μόνιμο σύστημα επιμερισμού μεταξύ των κρατών μελών της ευθύνης για τον μεγάλο αριθμό προσφύγων και αιτούντων άσυλο. Η Επιτροπή θα καταθέσει νομοθετική πρόταση έως τα τέλη 2015 η οποία θα προβλέπει υποχρεωτικό και αυτόματα ενεργοποιούμενο σύστημα μετεγκατάστασης για την κατανομή αυτών που έχουν σαφή ανάγκη διεθνούς προστασίας εντός της ΕΕ, όταν σημειώνεται μαζική εισροή . Το σύστημα αυτό θα λάβει υπόψη τις προσπάθειες που έχουν ήδη καταβληθεί σε εθελοντική βάση από τα κράτη μέλη.

Εν αναμονή της εφαρμογής των δύο αυτών μέτρων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδείξουν αλληλεγγύη και να εντείνουν τις προσπάθειές τους για να βοηθήσουν τις χώρες που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή.

Κοινή προσέγγιση για τη χορήγηση προστασίας σε εκτοπισμένα άτομα που χρήζουν προστασίας: Επανεγκατάσταση

Εκτός από την μετεγκατάσταση αυτών που ήδη βρίσκονται στο έδαφος της, η ΕΕ έχει καθήκον να συνεισφέρει το μερίδιό της στην παροχή βοήθειας σε εκτοπισμένους που έχουν σαφή ανάγκη διεθνούς προστασίας. Η προστασία τους αποτελεί κοινή ευθύνη της διεθνούς κοινότητας, ενώ η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) έχει ως αποστολή να προσδιορίζει πότε οι άνθρωποι δεν μπορούν να παραμείνουν με ασφάλεια στις χώρες τους. Τα τόσο ευάλωτα αυτά άτομα δεν είναι δυνατόν να αφήνονται να προσφεύγουν στα εγκληματικά δίκτυα λαθραίας διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων. Πρέπει να υπάρχουν ασφαλείς και νόμιμες οδοί προς την ΕΕ για αυτούς. Η UNHCR έχει εγκρίνει στόχο για την ΕΕ 20 000 θέσεων επανεγκατάστασης ανά έτος έως το έτος 2020 . Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη συμβάλει σημαντικά στις παγκόσμιες προσπάθειες επανεγκατάστασης. Άλλα όμως δεν προσφέρουν τίποτα — και σε πολλές περιπτώσεις ούτε καν συμβάλλουν με εναλλακτικό τρόπο, καθώς ούτε παραλαμβάνουν και αποδέχονται αιτήσεις ασύλου ούτε χρηματοδοτούν τις προσπάθειες των άλλων κρατών μελών.

Έως τα τέλη Μαΐου, η Επιτροπή θα υποβάλει σύσταση με την οποία θα προτείνει τη θέσπιση ενός συστήματος επανεγκατάστασης σε επίπεδο ΕΕ το οποίο θα προσφέρει 20 000 θέσεις. Το εν λόγω σύστημα θα καλύπτει όλα τα κράτη μέλη, με τα κριτήρια κατανομής που παρατίθενται στο παράρτημα, όπως το ΑΕΠ, το μέγεθος του πληθυσμού, το ποσοστό ανεργίας και στοιχεία προγενέστερων ετών όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων που υπέβαλαν αίτηση ασύλου και των προσφύγων που επανεγκαταστάθηκαν και θα λαμβάνει υπόψη τις προσπάθειες που έχουν ήδη καταβληθεί σε εθελοντική βάση από τα κράτη μέλη. Από τον προϋπολογισμό της ΕΕ θα χορηγηθεί ειδική χρηματοδότηση με επιπλέον ποσό 50 εκατ. ευρώ το 2015/2016 για την υποστήριξη του εν λόγω συστήματος. Εφόσον κριθεί απαραίτητο, θα ακολουθήσει πρόταση για δεσμευτική και υποχρεωτική νομοθετική προσέγγιση που θα υπερβαίνει τον χρονικό ορίζοντα του 2016/10. Επιπλέον της κοινής αυτής προσπάθειας, η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να κάνουν χρήση των υφιστάμενων δυνατοτήτων στο πλαίσιο του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, και να προσφέρουν επιπλέον θέσεις επανεγκατάστασης σύμφωνα με τον εθνικό τους προγραμματισμό, προσφορά που θα συνοδεύεται από ταχεία αναπροσαρμογή της χρηματοδότησης.

Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αξιοποιήσουν πλήρως τις άλλες νομικές οδούς που είναι διαθέσιμες για τα άτομα που χρήζουν προστασίας, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι ιδιωτικές/μη κυβερνητικές χορηγίες, οι άδειες διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και οι ρήτρες για την οικογενειακή επανένωση.

Συνεργασία με τρίτες χώρες για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών στο αρχικό τους σημείο

Η ΕΕ μπορεί επίσης να αναλάβει άμεση δράση για να παρέμβει στο αρχικό σημείο της μετανάστευσης, που είναι οι περιοχές καταγωγής και διέλευσης. Η Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EYED) θα εργαστούν από κοινού με τις χώρες εταίρους για την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων για την πρόληψη των επικίνδυνων ταξιδιών.

1. Πρώτον, η ΕΕ θα πρέπει να αυξήσει τη στήριξη που παρέχει στις χώρες που είναι αποδέκτες του κύριου όγκου των εκτοπισμένων προσφύγων. Θα θεσπιστούν και θα εμβαθυνθούν τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης και προστασίας, με νέα προγράμματα για τη Βόρεια Αφρική και το Κέρασ της Αφρικής και ενίσχυση του υφιστάμενου για τη Μέση Ανατολή. Θα διατεθούν 30 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2015/2016 και το ποσό αυτό θα πρέπει να συμπληρωθεί με πρόσθετες συνεισφορές από τα κράτη μέλη.
2. Δεύτερον, ένα πιλοτικό κέντρο πολλαπλών σκοπών θα δημιουργηθεί στο Νίγηρα μέχρι τα τέλη του έτους. Σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΙΟΜ), την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες και τις αρχές του Νίγηρα, το Κέντρο θα συνδυάζει την παροχή πληροφοριών, την τοπική προστασία και τις ευκαιρίες επανεγκατάστασης για αυτούς που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης. Κέντρα αυτού του είδους σε χώρες καταγωγής ή διέλευσης θα συμβάλουν στο να δίνεται μια ρεαλιστική εικόνα για την πιθανή επιτυχία των ταξιδιών των μεταναστών και θα προσφέρουν δυνατότητες επιλογής της υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής παράτυπων μεταναστών.
3. Τρίτον, η μετανάστευση θα αποτελέσει ιδιαίτερη συνιστώσα των αποστολών στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) οι οποίες έχουν ήδη αναπτυχθεί και δραστηριοποιούνται σήμερα σε χώρες όπως ο Νίγηρας και το Μαλί, και οι οποίες θα ενδυναμωθούν όσον αφορά τη διαχείριση των συνόρων. Το φθινόπωρο θα διοργανωθεί στη Μάλτα ειδική σύνοδος κορυφής με βασικούς εταίρους, όπως η Αφρικανική Ένωση, για την ανάπτυξη κοινής προσέγγισης με την περιοχή, ώστε να αντιμετωπιστούν τα αίτια της παράτυπης μετανάστευσης και να προστατευθούν οι άνθρωποι που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης, καθώς και να αντιμετωπιστεί η λαθραία διακίνηση και η εμπορία ανθρώπων.

Οι εργασίες αυτές θα συνδέονται στενά με τις ευρύτερες πολιτικές πρωτοβουλίες για την προώθηση της σταθερότητας. Ιδιαίτερη σημασία έχει η δράση που έχει αναλάβει η Ύπατη Εκπρόσωπος/Αντιπρόεδρος για την αντιμετώπιση της κατάστασης στη

Λιβύη, με παροχή πλήρους υποστήριξης στις προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών για την προώθηση της διαδικασίας συγκρότησης κυβέρνησης εθνικής ενότητας. Οι συνεχείς προσπάθειες για την αντιμετώπιση της κρίσης στη Συρία έχουν συνοδευτεί από 3,6 δισ. ευρώ σε βοήθεια για ανθρωπιστικούς σκοπούς, σταθεροποίηση και ανάπτυξη στο εσωτερικό της Συρίας και για βοήθεια στους σύριους πρόσφυγες σε χώρες όπως ο Λίβανος, η Ιορδανία, η Τουρκία και το Ιράκ. Αυτές είναι μερικές μόνο από τις πιο εμφανείς πολιτικές κρίσεις που θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη μετανάστευση προς την ΕΕ κατά τους επόμενους μήνες. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στους ανατολικούς εταίρους, τα Δυτικά Βαλκάνια και την Ασία προωθώντας τα υφιστάμενα πλαίσια συνεργασίας.

Χρησιμοποίηση των μέσων που διαθέτει η ΕΕ για βοήθεια στα κράτη μέλη που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή

Θα καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για να αντιμετωπιστεί η πρόκληση που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη τα οποία βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των αφίξεων μεταναστών.

1. Πρώτον, η Επιτροπή θα ακολουθήσει μια νέα προσέγγιση συγκροτώντας ένα «κομβικό σημείο» στο οποίο η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), ο Frontex και η Ευρωπόλ θα συνεργάζονται επιτόπου με τα κράτη μέλη που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή για την ταχεία ταυτοποίηση, καταχώριση και λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων των εισερχόμενων μεταναστών. Οι εργασίες των οργανισμών αυτών θα είναι συμπληρωματικές μεταξύ τους. Όσοι υποβάλλουν αίτηση ασύλου θα κατευθύνονται αμέσως προς τη διαδικασία χορήγησης ασύλου, όπου οι ομάδες υποστήριξης της EASO θα συμβάλλουν στην ταχύτερη δυνατή διεκπεραίωση των υποθέσεων ασύλου. Για τα άτομα που δεν έχουν ανάγκη προστασίας, ο Frontex θα βοηθήσει τα κράτη μέλη συντονίζοντας την επιστροφή των παράτυπων μεταναστών. Η Ευρωπόλ και η Eurojust θα επικουρούν το κράτος μέλος υποδοχής με έρευνες για την εξάρθρωση των δικτύων λαθραίας διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων.
2. Δεύτερον, η Επιτροπή θα κινητοποιήσει πρόσθετη χρηματοδότηση έκτακτης ανάγκης ύψους 60 εκατ. ευρώ, προοριζόμενη, μεταξύ άλλων, για τη στήριξη

της υποδοχής και της ικανότητας παροχής υγειονομικής περίθαλψης στους μετανάστες στα κράτη μέλη τα οποία βρίσκονται υπό ιδιαίτερη πίεση . Η αξιολόγηση των αναγκών είναι υπό εξέλιξη.

Κύριες δράσεις	✓	Δέσμη χρηματοδότησης για τον τριπλασιασμό του κονδυλίου για τις κοινές επιχειρήσεις «Τρίτων» και «Ποσειδών» κατά την περίοδο 2015-16 και για τη χρηματοδότηση ενός συστήματος επανεγκατάστασης σε επίπεδο ΕΕ.
	✓	Άμεση υποστήριξη ενδεχόμενης αποστολής στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ για την αντιμετώπιση της λαθραίας διακίνησης μεταναστών.
	✓	Νομοθετική πρόταση για την ενεργοποίηση του συστήματος αντιμετώπισης επείγουσας κατάστασης, σύμφωνα με το άρθρο 78 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, έως τα τέλη Μαΐου, βάσει της κλειδας κατανομής που περιλαμβάνεται στο παράρτημα.
	✓	Πρόταση για μόνιμο κοινό σύστημα της ΕΕ σχετικά με την μετεγκατάσταση σε επείγουσες καταστάσεις, μέχρι τα τέλη του 2015.
	✓	Σύσταση για σύστημα επανεγκατάστασης της ΕΕ, έως τα τέλη Μαΐου, ακολουθούμενο, εάν απαιτείται, από πρόταση για πιο διαρκή προσέγγιση μετά το 2016.
	✓	Κονδύλι ύψους 30 εκατ. ευρώ για τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης και προστασίας. Δημιουργία πιλοτικού κέντρου πολλαπλών σκοπών στον Νίγηρα μέχρι τα τέλη του 2015.

Η μεταναστευτική κρίση στη Μεσόγειο έριξε τους προβολείς στις άμεσες ανάγκες. Αποκάλυψε όμως ταυτόχρονα πολλά για τους διαρθρωτικούς περιορισμούς της μεταναστευτικής πολιτικής της ΕΕ και τα εργαλεία που αυτή διαθέτει. Το γεγονός αυτό αποτελεί μια ευκαιρία για την ΕΕ να αντιμετωπίσει την ανάγκη να εξευρεθεί η κατάλληλη ισορροπία όσον αφορά τη μεταναστευτική πολιτική της και να στείλει ένα

σαφές μήνυμα στους πολίτες ότι η διαχείριση της μετανάστευσης μπορεί να βελτιωθεί εάν γίνεται συλλογικά από όλους τους παράγοντες της ΕΕ.

Όπως τόνισε ο Πρόεδρος Juncker στις πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές του, η δυναμική καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης, της εμπορίας ανθρώπων και της λαθραίας διακίνησης, και η διασφάλιση των εξωτερικών συνόρων της Ευρώπης πρέπει να συνδυάζονται με μια ισχυρή κοινή πολιτική για το άσυλο, καθώς και μια νέα ευρωπαϊκή πολιτική για τη νόμιμη μετανάστευση. Σαφώς, αυτό προϋποθέτει την καλύτερη συνοχή μεταξύ των διαφόρων τομέων πολιτικής, όπως είναι οι πολιτικές για την αναπτυξιακή συνεργασία, το εμπόριο, την απασχόληση, την εξωτερική πολιτική και τις εσωτερικές υποθέσεις.

Ένα σαφές και σωστά εφαρμοζόμενο πλαίσιο για την είσοδο στην ΕΕ δια νομίμων οδών (μέσω ενός αποτελεσματικού συστήματος ασύλου και θεωρήσεων εισόδου (βίζας)) θα μειώσει τους παράγοντες που ωθούν προς την κατεύθυνση της παράτυπης διαμονής και εισόδου και θα συμβάλει στην ενίσχυση της ασφάλειας των ευρωπαϊκών συνόρων αλλά και της ασφάλειας των μεταναστευτικών ροών.

Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να παρέχει προστασία σε όσους βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης. Πρέπει επίσης να αναγνωρίσει ότι οι δεξιότητες που απαιτούνται για μια σφύζουσα οικονομία είτε δεν μπορούν πάντοτε να ανευρεθούν αμέσως εντός της αγοράς εργασίας της ΕΕ ή θα απαιτηθεί χρόνος για να αναπτυχθούν. Οι μετανάστες που εισέρχονται νομίμως στα κράτη μέλη δεν πρέπει να αντιμετωπίζουν επιφυλακτικότητα και παρακώλυση — θα πρέπει να τους παρέχεται κάθε βοήθεια για την ένταξή τους στις νέες τους κοινότητες. Το στοιχείο αυτό πρέπει να θεωρείται κεντρικής σημασίας όσον αφορά τις αξίες για τις οποίες οι Ευρωπαίοι πρέπει να είμαστε υπερήφανοι και τις οποίες πρέπει να προβάλλουμε στους εταίρους μας σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η άλλη όμως όψη του νομίσματος είναι ότι η ΕΕ πρέπει να επωμιστεί τις συνέπειες όταν οι μετανάστες δεν πληρούν τα κριτήρια διαμονής. Τα άτομα των οποίων η αίτηση ασύλου απορρίφθηκε αλλά προσπαθούν να αποφύγουν την επιστροφή, εκείνα που υπερβαίνουν τον χρόνο ισχύος της θεώρησής τους καθώς και οι μετανάστες που ζουν σε διαρκή κατάσταση παρατυπίας αποτελούν σοβαρό πρόβλημα. Η κατάσταση αυτή διαβρώνει την εμπιστοσύνη στο σύστημα. Προσφέρει ισχυρά επιχειρήματα σε

όσους επιθυμούν να επικρίνουν ή να στιγματίσουν τη μετανάστευση. Δυσχεραίνει την ενσωμάτωση των μεταναστών εκείνων που δικαιωματικά διαμένουν στην ΕΕ.

Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να αναλαμβάνει δεσμεύσεις πέρα από τα σύνορά της και να ενισχύει τη συνεργασία της με τους διεθνείς της εταίρους, να αντιμετωπίζει τα βαθύτερα αίτια και να προωθεί πρακτικούς τρόπους εφαρμογής της νόμιμης μετανάστευσης που ενθαρρύνουν την κυκλική οικονομική αύξηση και ανάπτυξη των χωρών καταγωγής και προορισμού. Ο προβληματισμός αυτός θα εξεταστεί ευρύτερα κατά τη Στρατηγική Επισκόπηση που δρομολόγησε η Ύπατη Εκπρόσωπος/Αντιπρόεδρος για την εκτίμηση του αντίκτυπου των αλλαγών στο παγκόσμιο περιβάλλον, καθώς και κατά την επικείμενη αναθεώρηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας. Θα επιδιωχθεί επίσης η διαμόρφωση προτάσεων σε στενή συνεργασία με τους γείτονές μας για μια πιο στοχοθετημένη συνεργασία σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης.

Το παρόν πρόγραμμα δράσης καθορίζει τέσσερα επίπεδα δράσης για μια μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ που θα είναι δίκαιη, αξιόπιστη και ρεαλιστική. Όταν τεθούν σε εφαρμογή, θα παράσχουν στην ΕΕ μια μεταναστευτική πολιτική που σέβεται το δικαίωμα ασύλου, ανταποκρίνεται στην ανθρωπιστική πρόκληση, παρέχει σαφές ευρωπαϊκό πλαίσιο για κοινή μεταναστευτική πολιτική και αντέχει στη δοκιμασία του χρόνου .

- Μείωση των κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση

Υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί λόγοι που ωθούν κάποιον στην παράτυπη μετανάστευση. Συχνά όμως, η κατάληξη προκαλεί βαθιά απογοήτευση. Το ταξίδι πολλές φορές αποδεικνύεται πολύ πιο επικίνδυνο από ό,τι αναμενόταν και συχνά το άτομο βρίσκεται στο έλεος εγκληματικών δικτύων που θέτουν το κέρδος πάνω από την ανθρώπινη ζωή. Όσοι δεν πληρούν τα κριτήρια για τη χορήγηση ασύλου αντιμετωπίζουν την προοπτική να υποχρεωθούν σε επιστροφή. Όσοι διαβιώνουν εκτός νομιμότητας εντός της Ευρώπης βρίσκονται σε επισφαλή κατάσταση και μπορούν εύκολα να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης. Είναι προς το συμφέρον όλων να αντιμετωπιστούν τα βαθύτερα αίτια που οδηγούν τους ανθρώπους στην αναζήτηση μιας ζωής σε άλλο τόπο, να παταχθούν τα κυκλώματα λαθραίας διακίνησης και

εμπορίας ανθρώπων και να εξασφαλιστεί η σαφήνεια και προβλεψιμότητα των πολιτικών επιστροφής.

- Αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της παράτυπης και αναγκαστικής εκτόπισης σε τρίτες χώρες

Πολλά από τα βαθύτερα αίτια της μετανάστευσης είναι βαθιά ριζωμένα σε παγκόσμια ζητήματα τα οποία η ΕΕ προσπαθεί να αντιμετωπίσει εδώ και πολλά χρόνια. Η μετανάστευση πρέπει να αναγνωριστεί ως ένας από τους κύριους τομείς στους οποίους είναι άμεσης σημασίας για τους πολίτες της ΕΕ μια ενεργή και προσηλωμένη εξωτερική πολιτική της ΕΕ. Εμφύλιοι πόλεμοι, διώξεις, φτώχεια και κλιματική αλλαγή τροφοδοτούν απευθείας και άμεσα τη μετανάστευση, επομένως η πρόληψη και ο μετριασμός αυτών των απειλών είναι πρωταρχικής σημασίας πτυχές στη συζήτηση για τη μετανάστευση.

Η εταιρική συνεργασία με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης είναι αποφασιστικής σημασίας και υφίστανται ήδη μια σειρά από καθιερωμένα διμερή και περιφερειακά πλαίσια συνεργασίας για τη μετανάστευση. Τα πλαίσια αυτά θα εμπλουτίζονται με την ενίσχυση του ρόλου που διαδραματίζουν οι αντιπροσωπείες της ΕΕ σε βασικές χώρες όσον αφορά τη μετανάστευση. Οι αντιπροσωπείες ειδικότερα θα ενημερώνουν όσον αφορά τις σχετικές με τη μετανάστευση εξελίξεις στις χώρες υποδοχής, θα συμβάλλουν στην ενσωμάτωση των θεμάτων της μετανάστευσης στην αναπτυξιακή συνεργασία και θα έχουν πρόσβαση στις χώρες υποδοχής ώστε να διασφαλίζεται η συντονισμένη δράση. Ευρωπαίοι αξιωματούχοι σύνδεσμοι σε θέματα μετανάστευσης θα είναι αποσπασμένοι σε αντιπροσωπείες της ΕΕ σε βασικές τρίτες χώρες, σε στενή συνεργασία με το Δίκτυο που συγκροτούν οι αξιωματούχοι σύνδεσμοι μετανάστευσης καθώς και με τις τοπικές αρχές και την κοινωνία των πολιτών, με σκοπό τη συλλογή, ανταλλαγή και ανάλυση των πληροφοριών.

Ένα καλό παράδειγμα σχετικά με τα πολλά πλεονεκτήματα από την εντατικοποίηση της συνεργασίας είναι η Τουρκία. Από τις αρχές του 2014, η Τουρκία έλαβε 79 εκατ. ευρώ ως συμβολή στις προσπάθειές που καταβάλλει για την αντιμετώπιση της πίεσης στο δικό της σύστημα διαχείρισης προσφύγων και για την πρόληψη των επικίνδυνων ταξιδιών στην Ανατολική Μεσόγειο. Η τοποθέτηση ενός ειδικού αξιωματούχου

συνδέσμου του Frontex στην Τουρκία θα αποτελέσει ένα περαιτέρω βήμα συνεργασίας.

Με έναν προϋπολογισμό ύψους 96,8 δισ. ευρώ για την περίοδο 2014-2020, η βοήθεια της ΕΕ για την εξωτερική συνεργασία, και ιδίως την αναπτυξιακή συνεργασία, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση παγκόσμιων προβλημάτων όπως η φτώχεια, η ανασφάλεια, η ανισότητα και η ανεργία, που συγκαταλέγονται μεταξύ των βασικών βαθύτερων αιτίων της παράτυπης και αναγκαστικής μετανάστευσης. Στον προϋπολογισμό αυτό περιλαμβάνεται η παροχή στήριξης σε περιοχές της Αφρικής, Ασίας και Ανατολικής Ευρώπης, από τις οποίες κατάγεται η πλειονότητα των μεταναστών που φθάνουν στην Ευρώπη.

Επιπλέον της αντιμετώπισης των μακροπρόθεσμων βαθύτερων αιτίων, η ΕΕ συμβάλλει στην άμβλυνση των επιπτώσεων των κρίσεων σε τοπικό επίπεδο. Τούτο απαιτεί συνεχή προσπάθεια: ποσοστό μεγαλύτερο από το 70 % παγκοσμίως των προσφύγων και των εκτοπισμένων στο εσωτερικό της χώρας (IDP) είναι παγιδευμένοι σε καταστάσεις εκτοπισμού επί πέντε έτη ή περισσότερο. Η ΕΕ αποτελεί ηγετικό διεθνή χορηγό βοήθειας στους πρόσφυγες καθώς, από τις αρχές του 2014, έχει διαθέσει ποσό 200 εκατ. ευρώ σε υπό εξέλιξη έργα στο πλαίσιο της αναπτυξιακής βοήθειας και περισσότερο από 1 δισ. ευρώ για ανθρωπιστική βοήθεια προς τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους στο εσωτερικό της χώρας. Μια στρατηγική μελέτη είναι επί του παρόντος σε εξέλιξη ώστε να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος της στήριξης αυτής, και τα αποτελέσματα αναμένονται το 2016.

- Καταπολέμηση της λαθραίας διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων

Η δράση για την καταπολέμηση των εγκληματικών δικτύων λαθραίας διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων είναι πρωτίστως ένας τρόπος για την πρόληψη της εκμετάλλευσης των μεταναστών από εγκληματικά δίκτυα. Θα λειτουργούσε επίσης ως αντικίνητρο για την παράτυπη μετανάστευση. Στόχος πρέπει να είναι η μετατροπή των δικτύων λαθραίας διακίνησης από δραστηριότητα «χαμηλού κινδύνου και υψηλού κέρδους» για τους εγκληματίες σε δραστηριότητα «υψηλού κινδύνου και χαμηλού κέρδους». Ένα σχέδιο δράσης θα υποβληθεί από την Επιτροπή στα τέλη Μαΐου.

Η συνεργασία με τρίτες χώρες είναι καθοριστικής σημασίας. Οι περισσότεροι από τους λαθροδιακινητές δεν βασίζονται στην Ευρώπη και αυτοί που συλλαμβάνονται στα σκάφη λαθραίας διακίνησης στη Μεσόγειο είναι συνήθως ο τελευταίος κρίκος της αλυσίδας. Η συνεργασία για την πάταξη των τοπικών και διεθνών εγκληματικών ομάδων που ελέγχουν τις οδούς λαθροδιακίνησης θα αποτελέσει βασικό σημείο εστίασης για την ενισχυμένη συνεργασία που καθορίζεται ανωτέρω.

Οι οργανισμοί της ΕΕ μπορούν επίσης να βοηθήσουν τις αρχές των κρατών μελών να εντείνουν τη δράση τους κατά των εγκληματικών δικτύων λαθραίας διακίνησης. Οι οργανισμοί μπορούν να βοηθήσουν στον προσδιορισμό της ταυτότητας των λαθροδιακινητών, την έρευνα για τις δραστηριότητές τους, τη δίωξή τους και τη δέσμευση και δήμευση των περιουσιακών τους στοιχείων. Η δράση θα βασίζεται στις άμεσες προσπάθειες για τον εντοπισμό, τη δέσμευση και καταστροφή των σκαφών πριν αυτά χρησιμοποιηθούν από τα εγκληματικά δίκτυα. Η προληπτική διερεύνηση των οικονομικών πτυχών, με στόχο την κατάσχεση και την ανάκτηση των περιουσιακών στοιχείων από εγκληματικές ενέργειες, και οι δράσεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που συνδέονται με τη λαθραία διακίνηση μεταναστών θα υποστηριχθούν μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας με τις μονάδες χρηματοοικονομικών πληροφοριών σχετικά με τις χρηματοοικονομικές ροές και της νέας συνεργασίας με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως οι τράπεζες, οι διεθνείς υπηρεσίες μεταφοράς χρηματικών ποσών και οι εκδότες πιστωτικών καρτών. Όλες αυτές οι δράσεις θα αξιοποιήσουν επίσης την βελτιωμένη ανταλλαγή πληροφοριών που προβλέπεται στο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια.

Για να ενισχυθούν τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους οι διωκτικές αρχές για την αντιμετώπιση των δικτύων λαθραίας διακίνησης, η Επιτροπή θα βελτιώσει το υπάρχον νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την αντιμετώπιση της λαθραίας διακίνησης μεταναστών και τη δίωξη εκείνων που επωφελούνται από αυτήν. Προκειμένου να λάβει συγκεκριμένα μέτρα κατά των δικτύων εμπορίας ανθρώπων και να παράσχει βοήθεια στα θύματα εμπορίας, η Επιτροπή, το 2016, θα συμπληρώσει επίσης τις πρωτοβουλίες που προβλέπονται στο πλαίσιο της τρέχουσας στρατηγικής κατά της εμπορίας ανθρώπων και θα μελετήσει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να βελτιωθεί περαιτέρω η σχετική εργασία. Μια άλλη πιθανή πηγή εκμετάλλευσης προέρχεται από τους εργοδότες εντός της ΕΕ. Ενώ θα προωθήσει την καλύτερη ένταξη στην αγορά

εργασίας των νόμιμων μεταναστών, η Επιτροπή θα εντείνει τη δράση της για την καταπολέμηση της παράνομης απασχόλησης υπηκόων τρίτων χωρών, μεταξύ άλλων μέσω της καλύτερης εφαρμογής και επιβολής της οδηγίας για τις κυρώσεις στους εργοδότες, η οποία απαγορεύει την απασχόληση υπηκόων τρίτων χωρών που δεν έχουν το δικαίωμα να διαμένουν στην ΕΕ. Θα δώσει επίσης προτεραιότητα στις διαδικασίες επί παραβάσει που αφορούν την παρούσα οδηγία.

- Επιστροφή

Ένα από τα κίνητρα για τους παράτυπους μετανάστες είναι η γνώση ότι το σύστημα επιστροφής της ΕΕ — σύστημα που αποβλέπει στην επιστροφή των παράτυπων μεταναστών ή των προσώπων των οποίων η αίτηση ασύλου απορρίπτεται — λειτουργεί με ατελή τρόπο. Τα δίκτυα λαθραίας διακίνησης συχνά εκμεταλλεύονται το γεγονός ότι σχετικά λίγες αποφάσεις επιστροφής εφαρμόζονται — μόνον το 39,2 % των αποφάσεων επιστροφής που εκδόθηκαν το 2013 ήταν αποτελεσματικές.

Παράλληλα, τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν την οδηγία για την επιστροφή. Η Επιτροπή θα δώσει προτεραιότητα στην παρακολούθηση της εφαρμογής της οδηγίας, και η εφαρμογή ενός συστήματος ταχύτερης επιστροφής θα συμβαδίζει με την τήρηση των διαδικασιών και προτύπων που επιτρέπουν στην Ευρώπη να εξασφαλίζει ανθρώπινη και αξιοπρεπή μεταχείριση των επιστρεφόντων και αναλογική χρήση μέτρων εξαναγκασμού, σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα και με την αρχή της μη επαναπροώθησης. Η εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ για την επιστροφή παράτυπων μεταναστών εξετάζεται επί του παρόντος ενδελεχώς στο πλαίσιο του μηχανισμού αξιολόγησης Σένγκεν, και η έκδοση ενός «εγχειριδίου επιστροφής» θα στηρίξει τα κράτη μέλη καθώς θα περιλαμβάνει κοινές κατευθυντήριες γραμμές, βέλτιστες πρακτικές και συστάσεις.

Ενώ η ΕΕ έχει θεσπίσει κοινούς κανόνες για την επιστροφή, η επιχειρησιακή συνεργασία δεν είναι αποτελεσματική. Επί του παρόντος, ο Frontex προσφέρει σημαντική στήριξη στα κράτη μέλη, αλλά η εντολή του πρέπει να ενισχυθεί για να αυξηθεί η ικανότητά του να παρέχει ολοκληρωμένη επιχειρησιακή βοήθεια. Προς το παρόν, ο Frontex δεν μπορεί παρά να συντονίζει τις αποστολές επιστροφής αλλά δεν δρομολογεί ο ίδιος τέτοιες αποστολές. Με βάση την υπό εξέλιξη αξιολόγηση που πρέπει να ολοκληρωθεί κατά το τρέχον έτος, η Επιτροπή θα προτείνει την

τροποποίηση της νομικής βάσης του Frontex για να ενισχύσει τον ρόλο του στο πεδίο της επιστροφής.⁴³

Κύριες δράσεις	✓ Αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων μέσω της αναπτυξιακής συνεργασίας και της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας. Ανάδειξη της μετανάστευσης σε βασικό θέμα για τις αντιπροσωπείες της ΕΕ. ✓ Σχέδιο δράσης για τη λαθραία διακίνηση τον Μάιο 2015. ✓ Ισχυρότερη δράση, ώστε οι τρίτες χώρες να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την επανεισδοχή των υπηκόων τους. ✓ Έκδοση «εγχειριδίου επιστροφής» και παρακολούθηση της υλοποίησης της οδηγίας για την επιστροφή. ✓ Ενίσχυση και τροποποίηση της νομικής βάσης του Frontex ώστε να ενισχυθεί ο ρόλος του στο πεδίο της επιστροφής.
-----------------------	---

⁴³ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, 2015

www.theglobeandmail.com

Πολιτικές της Ελλάδας

Σύνταγμα και Εθνική Νομοθεσία

Σύνταγμα της Ελλάδας (1976, 1986, 2001, 2008)

A) Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της (άρθρο 2, παράγραφος 1)

B) Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο. Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας. (άρθρο 5, παράγραφος 2)

Ελληνικό Εθνικό Δίκαιο

A) Ν. 2910/2001: Δεν συνιστά είσοδο στο Ελληνικό έδαφος η παραμονή αλλοδαπού στη ζώνη διερχομένων (transit) αερολιμένος ή λιμένος της χώρας με σκοπό να συνεχίσει το ταξίδι του στην αλλοδαπή, με το ίδιο ή άλλο αεροσκάφος ή πλοίο. (άρθρο 6, παράγραφος 1)

Για τον ανιθαγενή αλλοδαπό ή για τον αλλοδαπό που έχει αναγνωριστεί ως πρόσφυγας, αρκεί διαμονή στην Ελλάδα για πέντε(5) έτη μέσα στην τελευταία δωδεκαετία(12) ώστε να κάνει αίτηση για απόκτηση της Ελληνικής ιθαγένειας. (άρθρο 58, παράγραφος 2)

B) Ν. 3386/2005, Ν.3875/2010: Σε υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν χαρακτηριστεί θύματα εμπορίας ανθρώπων ή παράνομης διακίνησης μεταναστών κατά τις διατάξεις των περιπτώσεων ι' και ια' της παραγράφου 1 του άρθρου 1, εφόσον δεν υπάγονται στη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 2 του π.δ. 233/2003, παρέχεται με πράξη της αρμόδιας Εισαγγελικής Αρχής προθεσμία περίσκεψης τριών μηνών, ώστε να διαφύγουν από την επιρροή των δραστών των σε βάρος τους εγκλημάτων και να αποκατασταθούν ψυχικά για να μπορέσουν να λάβουν συνειδητά ανεπηρέαστη απόφαση σχετικά με τη συνεργασία τους με τις διωκτικές Αρχές.

Κατά το χρονικό διάστημα της προθεσμίας περίσκεψης τα πρόσωπα των προηγούμενων παραγράφων δεν απελαύνονται. Απόφαση απέλασης, που έχει εκδοθεί, αλλά δεν έχει ακόμη εκτελεστεί, αναστέλλεται. (άρθρο 46)

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στη Χώρα έχουν ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης στο σύνολο της Επικράτειας. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εξωτερικών, Εθνικής Άμυνας και Δημόσιας Τάξης, μπορεί να απαγορεύεται, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, η διαμονή ή η εγκατάσταση τους σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές της Χώρας. (άρθρο 74)

Η διοικητική απέλαση αλλοδαπού επιτρέπεται εφόσον: α. Έχει καταδικασθεί τελεσίδικα σε ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους ή, ανεξαρτήτως ποινής, για εγκλήματα προσβολής του πολιτεύματος, προδοσίας της Χώρας, εγκλήματα σχετικά με την εμπορία και διακίνηση ναρκωτικών, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, διεθνή οικονομικά εγκλήματα, εγκλήματα με χρήση μέσων υψηλής τεχνολογίας, εγκλήματα περί το νόμισμα, εγκλήματα αντίστασης, αρπαγής ανηλίκου, κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, κλοπής, απάτης, υπεξαίρεσης, εκβίασης, τοκογλυφίας, του νόμου περί μεσαζόντων, πλαστογραφίας, ψευδούς βεβαίωσης, συκοφαντικής δυσφήμισης, λαθρεμπορίας, για εγκλήματα που αφορούν τα όπλα, αρχαιότητες, την προώθηση λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της Χώρας ή τη

διευκόλυνση της μεταφοράς ή προώθησης τους ή της εξασφάλισης καταλύματος σε αυτούς για απόκρυψη και εφόσον η απέλαση του δεν διατάχθηκε από το αρμόδιο δικαστήριο. β. Έχει παραβιάσει τις διατάξεις του νόμου αυτού. γ. Η παρουσία του στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια της Χώρας. Ο αλλοδαπός θεωρείται επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια ιδίως όταν σε βάρος του ασκηθεί ποινική δίωξη για αδίκημα που τιμωρείται με στερητική της ελευθερίας ποινή τουλάχιστον τριών (3) μηνών δ. Η παρουσία του στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για τη δημόσια υγεία και αρνείται να συμμορφωθεί προς τα μέτρα που καθορίζονται από τις ιατρικές αρχές για την προστασία της, αν και του έχει παρασχεθεί η απαραίτητη πληροφόρηση. (άρθρο 76)

Γ) Νόμος 3907/2011: Ιδρύεται η Υπηρεσία Ασύλου κάτω από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και τον αντίστοιχο Υπουργό και έχει ως αποστολή τόσο την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ασύλου και των λοιπών μορφών διεθνούς προστασίας των αλλοδαπών και ανιθαγενών όσο και τη συμβολή στο σχεδιασμό και τη διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής ασύλου. (άρθρο 1, παράγραφος 1)

Δημιουργούνται τα πρώτα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου με έδρα την Αττική, τη Θεσσαλονίκη, την Αλεξανδρούπολη, την Ορεστιάδα, τα Ιωάννινα, το Βόλο, την Πάτρα, το Ηράκλειο, τη Λέσβο, τη Χίο, τη Σάμο, τη Λέρο και τη Ρόδο. (άρθρο 1, παράγραφος 3)

Ιδρύεται η Αρχή Προσφυγών, η οποία εξετάζει τις προσφυγές αιτούντων διεθνή προστασία κατά αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου. (άρθρο 3, παράγραφος 1)

Ιδρύεται η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, κάτω από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και τον αντίστοιχο Υπουργό και έχει ως αποστολή την αποτελεσματική διαχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται παρανόμως στη Χώρα, σε συνθήκες σεβασμού της αξιοπρέπειάς τους, με την υπαγωγή τους σε διαδικασίες πρώτης υποδοχής. (άρθρο 6)

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Προστασίας του Πολίτη συνιστώνται Κέντρα Πρώτης Υποδοχής (ΚΕ.Π.Υ.) σε επιλεγμένα σημεία της χώρας όπου παρατηρείται σταθερή ροή παρανόμως εισερχομένων υπηκόων τρίτων χωρών. (άρθρο 8, παράγραφος 4)

Οι υπηρεσίες πρώτης υποδοχής ενημερώνουν τους υπηκόους τρίτων χωρών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Οι αιτούντες διεθνή προστασία παραπέμπονται στο κατά τόπο αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου, κλιμάκιο του οποίου μπορεί να λειτουργεί στο Κέντρο Πρώτης Υποδοχής. Αν μετά την παρέλευση των προθεσμιών αυτών δεν έχει περατωθεί η εξέταση του αιτήματος διεθνούς προστασίας το αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου χορηγεί στον ενδιαφερόμενο δελτίο αιτήσαντος άσυλο και τον παραπέμπει σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας για τη λειτουργία των οποίων μεριμνά το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Εφόσον το αίτημα και η προσφυγή απορριφθεί ενόσω οι υπήκοοι τρίτων χωρών παραμένουν στο Κέντρο ή τη Μονάδα Πρώτης Υποδοχής αυτοί παραπέμπονται στην αρμόδια αρχή για την υπαγωγή τους σε διαδικασίες απέλασης, επιστροφής ή επανεισδοχής. (άρθρο 11, παράγραφος 1)

Το παραπεμπτικό σημείωμα προς την κατά περίπτωση αρμόδια αρχή εκδίδεται το αργότερο μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την υπαγωγή του υπηκόου τρίτης χώρας σε διαδικασίες πρώτης υποδοχής. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις ο χρόνος υπαγωγής στις διαδικασίες εξακρίβωσης και διαχωρισμού μπορεί να παρατείνεται αιτιολογημένα για άλλες δέκα (10) το πολύ ημέρες. (άρθρο 11, παράγραφος 5)

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που συλλαμβάνονται να εισέρχονται παράνομα στη Χώρα οδηγούνται άμεσα με ευθύνη της αρχής που διενήργησε τη σύλληψη στο Κέντρο ή Μονάδα Πρώτης Υποδοχής στα όρια της τοπικής αρμοδιότητας των οποίων συνελήφθησαν. Για τις ανάγκες της εξακρίβωσης και των λοιπών διαδικασιών πρώτης υποδοχής οι υποκείμενοι σε αυτές τελούν υπό καθεστώς περιορισμού της ελευθερίας τους. Παραμένουν υποχρεωτικά εντός των εγκαταστάσεων του Κέντρου Πρώτης Υποδοχής ή εντός άλλων κατάλληλων εγκαταστάσεων που φυλάσσονται. (άρθρο 13, παράγραφοι 1 και 2)

Δ) Προεδρικό διάταγμα 141 (21/10/2013):

Σε αλλοδαπό ή ανιθαγενή ο οποίος αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας χορηγείται από την αρμόδια αρχή παραλαβής ή/και εξέτασης, με την επιφύλαξη της παραγράφου 3 του άρθρου 21, άδεια διαμονής τριετούς διάρκειας. (άρθρο 24, παράγραφος 1)

Στο δικαιούχο καθεστώτος του πρόσφυγα, ύστερα από αίτησή του, που υποβάλλεται στην αρμόδια αρχή παραλαβής ή/και εξέτασης, χορηγείται ταξιδιωτικό έγγραφο (titre de voyage), ανεξάρτητα από τη χώρα στην οποία έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, σύμφωνα με το υπόδειγμα που εμπεριέχεται στο Παράρτημα της Σύμβασης της Γενεύης, ώστε να μπορεί να ταξιδεύει στο εξωτερικό, εκτός αν στο πρόσωπό του συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης ή εκκρεμεί σε βάρος του η διαδικασία εφαρμογής ρήτρας παύσης, αποκλεισμού, ανάκλησης ή ακύρωσης του χορηγηθέντος καθεστώτος. (άρθρο 25, παράγραφος 1)

Ε) Υπουργική Απόφαση με αριθ. οικ. 10556 (02/12/2014): Στους αλλοδαπούς ή ανιθαγενείς, οι οποίοι αναγνωρίστηκαν ως δικαιούχοι καθεστώτος του πρόσφυγα με απόφαση της Υπηρεσίας Ασύλου ή των Επιτροπών Προσφυγών της Αρχής Προσφυγών χορηγείται μετά από αίτησή τους ταξιδιωτικό έγγραφο σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 25 παρ. 1 του π.δ. 141/2013. (άρθρο 1, παράγραφος 1)

Η διάρκεια ισχύος των ταξιδιωτικών εγγράφων που χορηγούνται σε δικαιούχο διεθνούς προστασίας ή μέλος της οικογένειάς του καθορίζεται σε πέντε (5) έτη από την έκδοσή τους για τους ενήλικες καθώς και τους ανήλικους που έχουν συμπληρώσει τα δεκατέσσερα (14) έτη της ηλικίας τους και τρία (3) έτη για τους λοιπούς ανήλικους. Η διάρκεια ισχύος των ταξιδιωτικών εγγράφων που χορηγούνται σε αιτούντα διεθνή προστασία καθορίζεται στους έξι (6) μήνες. (άρθρο 8)⁴⁴

www.searchmap.eu

⁴⁴ Μενδρινός Δημήτρης, 2016

Κριτική της ελληνικής πολιτικής – Προβλήματα

Σε σχέση με την Ελλάδα και το νόμο για τη μετανάστευση επισημαίνεται ότι σε μεγάλο βαθμό ο ν. 2910/2001 επαναλαμβάνει ρυθμίσεις του προϊσχύοντος νομοθετικού καθεστώτος για τη μετανάστευση. Ταυτόχρονα, όμως, προχωρά ένα τουλάχιστον βήμα πιο πέρα σε σχέση με το ν. 1975/1991. Τα δέκα χρόνια που μεσολαβούν μεταξύ των δύο αυτών νομοθετικών πρωτοβουλιών στον τομέα της μετανάστευσης είναι καθοριστικά: οι διαστάσεις του ζητήματος γίνονται περισσότερο ορατές τόσο σε εθνική όσο και σε παγκόσμια κλίμακα, νέες προτάσεις κατατίθενται και δοκιμάζονται σε ευρωπαϊκό αλλά και σε διεθνές επίπεδο, ενώ τα εθνικά νομοθετικά συστήματα διηθίζονται μέσα από τους δείκτες της συνεχώς μεταβαλλόμενης πραγματικότητας. Η μετανάστευση ως μέσο για την αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού των αναπτυγμένων χωρών και των συνακόλουθων ζητημάτων συνταξιοδότησης και ασφάλισης αντιστρατεύεται το όραμα της ελεγχόμενης μετανάστευσης, ζωντανό ακόμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο πλαίσιο αυτό, η Ενωμένη Ευρώπη προσανατολίζεται στην υιοθέτηση κοινής πολιτικής ασύλου και μετανάστευσης, ενώ ταυτόχρονα σχεδιάζει πολιτικές επαναπατριsmού και συνεργασίας με τις χώρες καταγωγής των μεταναστών. Παράλληλα, η ανάγκη ενίσχυσης του αισθήματος ασφάλειας των πολιτών της Ένωσης, που έχει σε μεγάλο βαθμό καλλιεργηθεί από ακροδεξιές πολιτικές παρατάξεις συγκεκριμένων κρατών μελών της, ωθεί την Ενωμένη Ευρώπη στην αναζήτηση πιο δραστικών λύσεων κατά της παράνομης μετανάστευσης. Στο γενικότερο αυτό πλαίσιο εγγράφονται και οι αργές πλην όμως απαραίτητες ελληνικές νομοθετικές ρυθμίσεις και μετατροπές.⁴⁵

Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του ν. 2910/2001, ορισμένες από τις θεσμικές αλλαγές αφορούν στη σύσταση κεντρικής Υπηρεσίας Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, τη μεταφορά της αρμοδιότητας για τη χορήγηση άδειας παραμονής σε αλλοδαπό από τις αστυνομικές αρχές στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, τη δημιουργία Επιτροπών Μετανάστευσης, οι οποίες θα γνωμοδοτούν -κατόπιν ατομικής συνέντευξης με τον αλλοδαπό- ως προς το θέμα της χορήγησης ή μη άδειας παραμονής, τη θεσμοθέτηση της αυτεπάγγελτης δίωξης του αδικήματος του ρατσισμού, τη διευθέτηση ζητημάτων απέλασης, ιδίως τη δυνατότητα δημιουργίας

⁴⁵ Kasimis, C. & Papadopoulos, A. (2005),

ειδικών χώρων προσωρινής κράτησης αλλοδαπών, την τροποποίηση της διαδικασίας απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση κ.ά.⁴⁶

Είναι σαφές ότι η ανάγκη αντιμετώπισης του μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα είναι πλέον επείγουσα, και είναι γεγονός ότι καταβάλλονται κάποιες προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση. Ωστόσο, το γράμμα του Νόμου παραμένει κενό, εάν η εφαρμογή του προσκρούει σε κοινωνικές αγκυλώσεις, ιδεολογικές και μη, οι οποίες μεταφράζονται σε αδυναμία (τουλάχιστον) των δημόσιων οργανισμών και αρμόδιων υπαλλήλων να υλοποιήσουν τις ισχύουσες διατάξεις. Είναι γνωστός για παράδειγμα ο μεγάλος αριθμός παράνομων απελάσεων που έχουν διεξαχθεί, οι παράνομες συνθήκες κράτησης των μεταναστών τόσο στα αστυνομικά τμήματα, όσο και στις φυλακές, τα ανυπέρβλητα εμπόδια που αντιμετωπίζει ο μετανάστης, όταν βρεθεί ενώπιον της δικαιοσύνης, με αποτέλεσμα την «εννόμως» παράνομη μεταχείρισή του, καθώς και η δυσμενής αντιμετώπισή του από τους δημοσίους υπαλλήλους, των οποίων «τα όρια ανοχής [...] κυμαίνονται ανάμεσα σε πολιτισμικά στερεότυπα, διακριτικές πρακτικές που έχουν σχέση με τη γραφειοκρατία στην Ελλάδα και αξίες και φόβους που έχουν σχέση με τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και οικονομίας»⁴⁷

Κάποια από τα ευρύτατα γνωστά προβλήματα που μαστίζουν τη χώρα μας, όπως είναι η γραφειοκρατία, φαίνεται πως επιχειρείται να αντιμετωπιστούν από το νέο Νόμο 3386/05, σύμφωνα με τον οποίο ενοποιείται η άδεια διαμονής και εργασίας των μεταναστών σε μία πράξη, απλουστεύεται η διαδικασία υποβολής της αίτησης για τη χορήγηση άδειας διαμονής (για το συγκεκριμένο σκοπό που εισέρχεται ο αλλοδαπός στη χώρα) και περιορίζονται οι πολλοί τύποι αδειών παραμονής.⁴⁸ Παράλληλα, ο νέος νόμος, από πλευράς χορήγησης άδειας διαμονής, διευκολύνει την άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας και τις μεγάλες επενδύσεις. Από την άλλη, διατηρείται η λογική σύμφωνα με την οποία το βάρος της ασφάλισης της εργασίας βαρύνει τον μετανάστη, ο οποίος υφίσταται τη μέγιστη κύρωση (απώλεια άδειας παραμονής) σε περίπτωση αδυναμίας απόδειξης ή αναγνώρισης ημερών ασφάλισης και επιδεινώνονται οι όροι οικογενειακής συνένωσης. Τέλος,

⁴⁶ Ο Προβληματισμοί μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα και την Ευρώπη Σουζάννα Μαρία Νικολάου* Λήδα Στεργίου**

⁴⁷ Ψημμένος, 2003: 216.

⁴⁸ Σαββάκης, Μ. (2012)

ορισμένα «λεπτά» ζητήματα παραμένουν ασαφή, ακριβώς επειδή το εύρος των ερμηνειών τους είναι τεράστιο, όπως για παράδειγμα το κριτήριο της επικινδυνότητας κάποιου ατόμου για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια της χώρας, λόγος ο οποίος νομιμοποιεί την απέλασή του (άρθρο 76/1γ).⁴⁹

Δεδομένου ότι δεν είναι στόχος μας ο λεπτομερής σχολιασμός της νομοθεσίας και αναγνωρίζοντας τις προσπάθειες που γίνονται προς την κατεύθυνση της ελεγχόμενης μετανάστευσης και της κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών, ας περιοριστούμε στην διαπίστωση ότι ο δρόμος προς τη δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση των μεταναστών είναι μακρύς και δύσκολος, όχι όμως και απροσπέλαστος, γι' αυτό και η συνεχής προσπάθεια βελτίωσης των όρων υποδοχής, τόσο σε πολιτικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο κρίνεται εντελώς απαραίτητη.

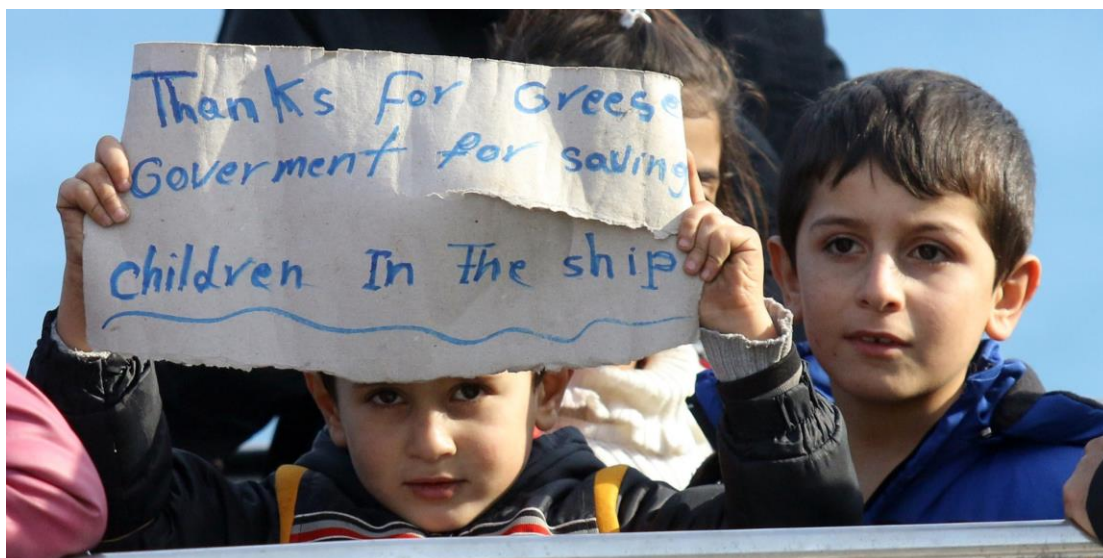
Ο καπιταλισμός βασανίζει τους πρόσφυγες

Ο καπιταλισμός δείχνει το αληθινό, αποκρουστικό του πρόσωπο στο δράμα εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων. Οι ευρωπαίοι καπιταλιστές είναι διπλά υπεύθυνοι γι' αυτό το δράμα. Με τη διαχρονική ιμπεριαλιστική εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής και τις κάθε είδους ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στα εσωτερικά των χωρών της, δημιούργησαν τις αιτίες για τους πολέμους που διώχνουν τους ανθρώπους μαζικά απ' τις εστίες τους. Και τώρα που τα θύματα τους «χτυπούν την πόρτα» διεκδικώντας την επιβίωση, οι ευρωπαίοι καπιταλιστές ορθώνουν φράγματα στη μια χώρα μετά την άλλη, σπρώχνοντας τα θύματά τους ξανά στη φυσική εξόντωση.

Οι ευρωπαίοι καπιταλιστές, εκμεταλλευόμενοι την ραγδαία αποδυνάμωση του ελληνικού καπιταλισμού, έχουν ήδη επιβάλει τη μετατροπή της Ελλάδας σ' ένα απέραντο στρατόπεδο συγκέντρωσης προσφύγων, βγάζοντάς την «ντε φάκτο» από την περίφημη Συνθήκη Σένγκεν.⁵⁰

⁴⁹ Γεωργούλας, Σ. (2001)

⁵⁰ Ο καπιταλισμός βασανίζει τους πρόσφυγες : αναγκαίες μέθοδοι αλληλεγγύης και διεκδικήσεις, Κομμουνιστική τάση

www.huffingtonpost.com

Εθνικό σχέδιο δράσης για την Ελλάδα

Η Ελλάδα είναι η χώρα που υποδέχεται το 95% των προσφύγων και μεταναστών που κατευθύνονται προς την Ευρώπη. Το 70% από αυτούς τους απελπισμένους ανθρώπους είναι πρόσφυγες (43% από τη Συρία), το 34% είναι παιδιά και το 21% είναι γυναίκες. Το 2015, περίπου 2.000 πρόσφυγες ή μετανάστες έτυχαν νοσοκομειακής περίθαλψης με κόστη που ξεπέρασαν τις 800.000 ευρώ. Συγκινητική είναι η προσφορά του ντόπιου πληθυσμού, του υγειονομικού προσωπικού, των ΜΚΟ και όλων των αλληλέγγυων πολιτών που έχει οδηγήσει σε ικανοποιητική αντιμετώπιση των ζητημάτων υγείας των νεοεισερχομένων προσφύγων.

Τον Αύγουστο του 2010, η Ελλάδα κατέθεσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Άσυλο και τη Διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών, το οποίο επικαιροποίησε τον Ιανουάριο του 2013. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει περιγραφή των προγραμματισμένων δράσεων της ελληνικής κυβέρνησης για τα θέματα πρώτης υποδοχής, το νέο σύστημα ασύλου, την υποδοχή των αιτούντων άσυλο, των ευάλωτων ομάδων και των ασυνόδευτων ανηλίκων, τα προ-αναχωρησιακά (pre-removal) κέντρα κράτησης, τις επιστροφές και τον έλεγχο συνόρων.

Το αρχικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης προέβλεπε αλλαγές τόσο στη νομοθεσία όσο και στην πρακτική σχετικά με τον τρόπο που η Ελλάδα αντιμετωπίζει τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης. Σε αυτό το πλαίσιο, το Νοέμβριο του 2010, υιοθετήθηκε το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 114/2010 (ΕΝ), με το οποίο ρυθμίσθηκε η μεταβατική διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα. Το ΠΔ 114/2010 αντικατέστησε το παλαιότερο ΠΔ 90/2008 και κατήργησε το ΠΔ 81/2009 που είχε δεχθεί κριτική τόσο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και από την Ύπατη Αρμοστεία και άλλους ευρωπαϊκούς φορείς, όσον αφορά τη συμφωνία του με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα. Σε συνέχεια αυτού, η Ύπατη Αρμοστεία είχε αποφασίσει να μη συμμετέχει στα γνωμοδοτικά όργανα στη διαδικασία του ασύλου, όπως αυτά είχαν θεσπισθεί με το ΠΔ 81/2009.

Τον Ιανουάριο του 2011, υιοθετήθηκε ο νέος Νόμος (3907/2011), για την αναμόρφωση του συστήματος ασύλου στην Ελλάδα. Ο νέος νόμος προβλέπει τη δημιουργία αυτοτελούς Υπηρεσίας Ασύλου και ενός συστήματος υποδοχής και διαπίστωσης του «προφίλ» και των αναγκών όσων εισέρχονται στην Ελλάδα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, συμπεριλαμβανομένων και ατόμων που επιθυμούν να ζητήσουν άσυλο.

Μετά από αναβολές, επί δύο έτη, στην έναρξη εφαρμογής της νέας διαδικασίας ασύλου υπό τη νεοσυσταθείσα Υπηρεσία Ασύλου εξαιτίας δυσκολιών σε θέματα, κυρίως, εξασφάλισης ανθρωπίνων πόρων και εξοπλισμού, ήδη από τις 7 Ιουνίου 2013, ξεκίνησε η λειτουργία του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Αττικής, καθώς και η εφαρμογή της νέας διαδικασίας ασύλου, που ρυθμίζεται πλέον από το Π.Δ. 113/2013. Όσον αφορά στην εξέταση των αιτημάτων ασύλου που έχουν ήδη καταγραφεί από την αστυνομία, αυτή παραμένει στην αρμοδιότητα των αστυνομικών διευθύνσεων ανά τη χώρα. Η έναρξη λειτουργίας της νέας Υπηρεσίας Ασύλου και το νέο νομοθετικό πλαίσιο για τη διαδικασία ασύλου σηματοδοτούν μια ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, που πρέπει να στηριχθεί περαιτέρω για την ολοκλήρωση της μετάβασης σε ένα δίκαιο και αποτελεσματικό σύστημα ασύλου στην Ελλάδα.

Επίσης, από τον Μάρτιο του 2013 λειτουργεί το πρώτο Κέντρο Πρώτης Υποδοχής (ΚΕ.Π.Υ.), στην περιοχή του Έβρου. Παρά τις ελλείψεις σε αναγκαίο προσωπικό και τις δυσκολίες για πραγματοποίηση των αναγκαίων παραπομπών σε δομές προστασίας, η λειτουργία του πρώτου ΚΕ.Π.Υ. έχει σηματοδοτήσει μια καθοριστική

βελτίωση σχετικά με την καταγραφή και ταυτοποίηση των νέο-εισερχομένων, καθώς επίσης και με την κάλυψη των βασικών αναγκών τους, συμπεριλαμβανομένης της ιατρικής και ψυχολογικής στήριξης και της παροχής ενημέρωσης για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους σε γλώσσα που κατανοούν. Ιδιαίτερης σημασίας παραμένει η ανάγκη για ενίσχυση της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, μέσω της δημιουργίας Κέντρων Πρώτης Υποδοχής ή ανάπτυξης κινητών ομάδων σε βασικά σημεία εισόδου της χώρας, ιδίως στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου που αντιμετωπίζουν αυξημένο αριθμό αφίξεων.⁵¹

www.huffingtonpost.com

⁵¹ The Un refugee agency in Greece \ UNHCR, Ο Νόμος στην Ελλάδα 2015

Η προσέγγιση «hotspot» για τη διαχείριση των εξαιρετικών μεταναστευτικών ροών

Στο πλαίσιο της άμεσης δράσης για να βοηθήσει τα Κράτη Μέλη που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή και τα οποία αντιμετωπίζουν δυσανάλογες μεταναστευτικές πιέσεις στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, στην Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τη Μετανάστευση που υποβλήθηκε το Μάιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε να αναπτύξει μια νέα προσέγγιση «Hotspot». Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Frontex), ο Οργανισμός Αστυνομικής Συνεργασίας της ΕΕ (Europol) και η Υπηρεσία Δικαστικής Συνεργασίας της ΕΕ (Eurojust) θα εργαστούν επιτόπου με τις αρχές του Κράτους Μέλους πρώτης γραμμής για να τις βοηθήσουν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ καθώς και στη γρήγορη ταυτοποίηση, καταγραφή και δακτυλοσκόπηση των εισερχόμενων μεταναστών.

Το έργο των Οργανισμών θα είναι συμπληρωματικό το ένα ως προς το άλλο. Η προσέγγιση Hotspot θα συμβάλει επίσης στην υλοποίηση των προσωρινών προγραμμάτων μετεγκατάστασης που προτάθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 27 Μαΐου και στις 9 Σεπτεμβρίου 2015 : οι άνθρωποι με σαφή ανάγκη διεθνούς προστασίας θα πρέπει να προσδιορίζονται στα Κράτη Μέλη πρώτης γραμμής για μετεγκατάσταση σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, όπου θα εξετάζεται η αίτηση τους για άσυλο.. Η Ιταλία και η Ελλάδα είναι τα δύο πρώτα Κράτη Μέλη στα οποία αυτή τη στιγμή υλοποιείται η προσέγγιση Hotspot. Άλλα Κράτη Μέλη μπορούν επίσης να επωφεληθούν από την προσέγγιση Hotspot κατόπιν αιτήματος.⁵²

⁵² EUROPA - Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ «HOTSPOT» ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΞΕΧΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ

Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής

Την τελευταία δεκαετία, η Ελλάδα βρέθηκε αντιμέτωπη με ραγδαία αύξηση της παράνομης μετανάστευσης που είχε ως αποτέλεσμα τη συμφόρηση των εγκαταστάσεων υποδοχής και κράτησης λόγω του τεράστιου αριθμού ανάμεικτων μεταναστευτικών ροών και αιτήσεων ασύλου.

Για την αντιμετώπιση της κατάστασης και βάσει των πρακτικών που ήδη εφαρμόζονται σε άλλες χώρες της Ε.Ε., η Ελλάδα θέσπισε το Νόμο 3907/2011 για την ίδρυση της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής για την αποτελεσματική και ανθρώπινη διαχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται παράνομα στη χώρα, με σεβασμό στην αξιοπρέπεια τους παραπέμποντας τους στις διαδικασίες πρώτης υποδοχής.

Η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, που έχει στελεχωθεί με δημοσίους υπαλλήλους εκπαιδευμένους από ειδικούς στον τομέα αυτόν και σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για Θέματα Ασύλου, είναι αρμόδια για τη συνολική διαχείριση της παράνομης συνοριακής διέλευσης των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται στη Χώρα. Αποστολή της είναι να παρέχει πληροφορίες σε μετανάστες, να τους διαχωρίσει με σκοπό να προσδιορίσει τις ευπαθείς ομάδες και τους αιτούντες άσυλο, να προσφέρει ιατρική περίθαλψη όποτε χρειαστεί και/ή να τους παραπέμπει σε νοσοκομεία, να παρέχει ψυχο-κοινωνική υποστήριξη κτλ.

Η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής θέτει συγκεκριμένες πολιτικές που στοχεύουν κυρίως στα εξής:

- Ενημέρωση των μεταναστών για τα δικαιώματά τους, ειδικά σε ότι αφορά τη διεθνή προστασία.
- Διευκόλυνση των μεταναστών να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν στενά με ΜΚΟ, Διεθνείς Οργανισμούς, νομική αρωγή, κ.τ.λ..
- Αποτελεσματικός διαχωρισμός των ευπαθών ομάδων και παραπομπή σε εγκαταστάσεις υποδοχής.

- Διαχωρισμός των Ασυνόδευτων Ανηλίκων, Ευπαθών Ομάδων, Αιτούντων Άσυλο κ.τ.λ.
- Σύντομη παραμονή των μεταναστών στα Κέντρα που δεν θα υπερβαίνει τις 25 μέρες.
- Παροχή ψυχολογικής υποστήριξης στους μετανάστες.
- Στενή συνεργασία με τη νέο-ιδρυθείσα Υπηρεσία Ασύλου – τα γραφεία ασύλου θα φιλοξενούνται στα Κέντρα Πρώτης Υποδοχής ώστε οι διαδικασίες ελέγχου των αιτήσεων για διεθνή προστασία να ξεκινούν άμεσα με την υποβολή της αίτησης.
- Εξακρίβωση των πραγματικών προσφύγων και αποτροπή της κατάχρησης του συστήματος ασύλου.
- Διευκόλυνση της Εθελούσιας Επιστροφής σε συνεργασία με τον Δ.Ο.Μ. και άλλους φορείς.

Επιπλέον η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής έχει αναπτύξει σχέδια έκτακτης ανάγκης, για να αντιμετωπίσει τον αυξημένο αριθμό παράνομων αφίξεων σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν Κέντρα Πρώτης Υποδοχής. Ειδικότερα, η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής σχεδιάζει τις Κινητές Μονάδες, για να λειτουργούν ως ομάδες ταχείας αντιμετώπισης προκειμένου να παράσχουν επί τόπου υπηρεσίες Πρώτης Υποδοχής καθώς και να βελτιώσουν τις Συνθήκες Πρώτης Υποδοχής κυρίως στα νησιά όπως επίσης και στην ηπειρωτική χώρα.

Άσυλο στην Ελλάδα

Προς υποστήριξη της υλοποίησης του “Ελληνικού Σχεδίου Δράσης για τη Διαχείριση της Μετανάστευσης και του Ασύλου”, διάφορες δράσεις όπως προβλέπονται στο Προεδρικό Διάταγμα, έχουν εκτελεστεί από την Ελληνική Αστυνομία σε στενή συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για Θέματα Ασύλου.

Για τον σκοπό αυτό, κατά τη διάρκεια του 2013, η Ελληνική Αστυνομία θα αναπτύξει νέες δράσεις ή θα συνεχίσει εκείνες που έχουν ήδη αναληφθεί και θα ενισχύσει την υπάρχουσα συνεργασία με τους προ-αναφερόμενους βασικούς εταίρους, καθώς και με τα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε.

Ειδικότερα, οι συγκεκριμένες δράσεις αποτελούνται από τα παρακάτω:

- Διασφάλιση της αποτελεσματικής πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου με:
- Ενημέρωση του υπάρχοντος πληροφοριακού υλικού για τους αιτούντες ασύλου.
- Δημιουργία πληροφοριακού υλικού για τα Ασυνόδευτα Ανήλικα (UMs).
- Καθιέρωση της διαδικασίας διαχωρισμού για τα ευπαθή άτομα.
- Διορισμός εκπαιδευμένων/πτυχιούχων διερμηνέων για την πρωτοβάθμια διαδικασία ασύλου.
- Βελτίωση της ποιότητας της διαδικασίας ασύλου με τις εξής ενέργειες:
- Συνέχιση των εκπαιδευτικών σεμιναρίων για το προσωπικό που είναι αρμόδιο για την εξεταστική διαδικασία (πρωτοβάθμια διαδικασία).
- Συνέχιση των εκπαιδευτικών σεμιναρίων για το προσωπικό που είναι αρμόδιο για την εξεταστική διαδικασία (δευτεροβάθμια διαδικασία).

Βελτίωση της διαχείρισης των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων (backlog cases) με τις εξής ενέργειες:

- Επίσπευση της μείωσης του συνολικού αριθμού συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων (προσφυγές) μέσω διοικητικής διαδικασίας.
- Θέσπιση μιας συνολικής διαδικασίας διαχείρισης για τις εκκρεμείς υποθέσεις προσφυγών.
- Ολοκλήρωση της εξέτασης των ενεργών εκκρεμών υποθέσεων προσφυγών.

Η νέα αυτόνομη Υπηρεσία Ασύλου, που έχει στελεχωθεί με δημοσίους υπαλλήλους εκπαιδευμένους από ειδικούς στον τομέα αυτό και σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για Θέματα Ασύλου, θεσπίστηκε με το Νόμο 3907/2011, και θα είναι αρμόδια για την εκδίκαση όλων των αιτήσεων για διεθνή προστασία με την έναρξη της λειτουργίας της.

Ο στόχος της Υπηρεσίας Ασύλου είναι η εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας και η τήρηση των διεθνών υποχρεώσεων της Χώρας αναφορικά με το καθεστώς αναγνώρισης των προσφύγων και γενικότερα η χορήγηση διεθνούς προστασίας σε υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν φύγει από τη χώρα τους λόγω βάσιμου φόβου ότι θα υποστούν δίωξη για τους λόγους που καθορίζονται στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, ή για λόγους που αιτιολογούν επικουρική ή προσωρινή προστασία.

Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, η Υπηρεσία Ασύλου αποβλέπει σε:

- Παραλαβή και εξέταση αιτήσεων, για διεθνή προστασία, που υποβάλλονται στην Ελλάδα και πρωτοβάθμια λήψη απόφασης για αυτές.
- Ενημέρωση των ατόμων, που κάνουν αίτηση για διεθνή προστασία, σχετικά με τη διαδικασία της αίτησης καθώς και με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτήν.
- Συλλογή και εκτίμηση πληροφοριών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες προέλευσης των αλλοδαπών υπηκόων και συνεχής παρακολούθηση των εξελίξεων στις χώρες αυτές, σε συνεργασία με τις αρμόδιες, για αυτόν τον σκοπό, λοιπές Ελληνικές και ξένες αρχές, σύμφωνα, κυρίως, με τις σχετικές διεθνείς συμφωνίες.
- Παροχή σε υπηκόους τρίτων χωρών, που κάνουν αίτηση για διεθνή προστασία, καθώς και σε δικαιούχους διεθνούς προστασίας της ταυτότητας και των ταξιδιωτικών εγγράφων που προβλέπονται από τον νόμο.
- Επεξεργασία αιτήσεων για την επανένωση οικογενειών προσφύγων.
- Διευκόλυνση των αιτούντων σχετικά με τις υλικές συνθήκες υποδοχής, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους φορείς.
- Προετοιμασία νομοθετικών κειμένων και διοικητικών πράξεων για θέματα της αρμοδιότητάς της.

- Συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς, ανεξάρτητες αρχές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, οργανισμούς και φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνών οργανισμών για την πιο αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής της.

Η Υπηρεσία Ασύλου, επίσης, θα συνδράμει στο σχεδιασμό της Ελληνικής πολιτικής σε σχέση με τη διεθνή προστασία και θα συνεργαστεί με διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς στους τομείς που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της.

Η νέα Αρχή Προσφυγών, που επίσης ιδρύθηκε με τον ίδιο Νόμο και διοικητικά υποστηρίζεται από την Υπηρεσία Ασύλου, θα εξετάζει δευτεροβάθμια τις προσφυγές εναντίον αρνητικών αποφάσεων για αιτήσεις διεθνούς προστασίας. Η Αρχή Προσφυγών αποτελείται από ανεξάρτητες τριμελείς επιτροπές με εξουσία λήψης αποφάσεων, η οποία θα υποβοηθείται από επαγγελματική Γραμματεία.

Υποδοχή των Αιτούντων Ασύλου, των Ευπαθών Ομάδων και των Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Η υποδοχή των Αιτούντων Άσυλο, των Ασυνόδευτων Ανηλίκων και των Ευπαθών Ομάδων αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της διαχείρισης των ανάμικτων μεταναστευτικών ροών.

Μέχρι τώρα, το Σύστημα Υποδοχής έχει υπαχθεί υπό την ευθύνη διαφόρων Υπουργείων, συγκεκριμένα, του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και μέχρι πρόσφατα, του Υπουργείου Εργασίας. Μετά από τις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, η αρμοδιότητα Υποδοχής θα μεταβιβασθεί στο Υπουργείο αυτό και συγκεκριμένα στην Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής.

Υπό το πρίσμα αυτών των εξελίξεων, η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής έχει κάνει όλες τις απαραίτητες ενέργειες ώστε η μεταβίβαση της ευθύνης από το Υπουργείο Εργασίας στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη να γίνει ομαλά, με το να διατηρήσει τις καλές πρακτικές και εμπειρίες και να καταστεί πιο αποτελεσματική και πιο κατάλληλα προσαρμοσμένη για την εξυπηρέτηση των συγκεκριμένων αναγκών.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, μεταξύ άλλων, ειδική προσοχή θα δοθεί στα εξής :

- εκπαίδευση του προσωπικού
- διατήρηση των ήδη εφαρμοζομένων πρακτικών με θετικά αποτελέσματα
- καθιέρωση περισσότερο αποτελεσματικών τρόπων για τη λειτουργία των

Κέντρων Υποδοχής

- στενή συνεργασία με σημαντικούς φορείς, όπως ΔΟΜ, ΕΟΧ, Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες των Ηνωμένων Εθνών
- συνεργασία με ΜΚΟ για τη λειτουργία των Κέντρων καθώς και με άλλους παράγοντες
- έλεγχο ποιότητας

Επομένως, όλα τα θέματα τα σχετιζόμενα με τη μετανάστευση και το άσυλο θα βρίσκονται κάτω από την ίδια ‘στέγη’, γεγονός, το οποίο θα καταλήξει σε μία πιο αποτελεσματική διαχείριση που θα ακολουθήσει τα ίδια standards και τις ίδιες διαδικασίες.

Προ-αναχωρησιακά Κέντρα

Αντιμετωπίζοντας την τεράστια πρόκληση μίας εκτεταμένης ροής παράνομων μεταναστών τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα προχώρησε στην ενίσχυση των εξωτερικών συνόρων, δηλαδή των νοτιο-ανατολικών εξωτερικών συνόρων, καταλήγοντας σε μία πάνω από 90% μείωση της εισόδου παράνομων μεταναστών.

Δυστυχώς, μια και όλοι οι παράτυμοι μετανάστες δεν εμπίπτουν στη σφαίρα της προστασίας ασύλου και / ή της Υποβοηθούμενης Εθελουσίας Επιστροφής και Επανένταξης των προγραμμάτων του ΔΟΜ, η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει διαδικασίες επιστροφής με βάση τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό του Δουβλίνου και τις συμπεφωνημένες Συμφωνίες Επανεισδοχής.

Το πολύ χαμηλό ποσοστό επιστροφής, που οφείλεται σε δυσκολίες με τα αλλοδαπά προξενικά γραφεία, δημιουργεί δυσχέρειες στη διαδικασία επιστροφής και, επομένως, ανάγκη για μεγαλύτερη χωρητικότητα στα προ-αναχωρησιακά κέντρα. Επομένως, η Ελλάδα εγκαθιστά νέα Προ-αναχωρησιακά Κέντρα, τηρώντας τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τις Επιστροφές, με σκοπό να φθάσει μέχρι το τέλος του 2013 η συνολική χωρητικότητα των Προαναχωρησιακών Κέντρων από τον παρόντα αριθμό των 3.700 ατόμων στον αριθμό των 10.000 ατόμων προκειμένου να καλυφθεί μέρος των άμεσων αναγκών.

Επιστροφές-Παροχή Υπηρεσιών

Η εφαρμογή της αποτελεσματικής πολιτικής επιστροφών αποτελεί προστιθέμενη αξία και θέμα βασικής σημασίας για την Ελλάδα προκειμένου να αντιμετωπιστεί η διαχείριση της μετανάστευσης και να διασφαλιστεί η ακεραιότητα του συστήματος ασύλου.

Για το σκοπό αυτό, το Αναθεωρημένο Σχέδιο Δράσης επικεντρώνεται σε δυο βασικές κατευθύνσεις:

- Προγράμματα υποστήριξης και συγχρηματοδότησης για την εθελουσία επιστροφή με μέτρα επανένταξης και
- Εφαρμογή αναγκαστικών επιστροφών όταν δεν είναι πλέον εφικτή η εθελουσία επιστροφή. Στο πλαίσιο αυτό, η εφαρμογή των σχετικών Συμφωνιών Επανεισδοχής αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα.

Συνοριακός Έλεγχος

Αντιμετωπίζοντας την τεράστια πρόκληση της μεγάλης ροής παράνομων μεταναστών τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα προέβη στην ενίσχυση των εξωτερικών της συνόρων, των ανατολικών εξωτερικών συνόρων της Ευρώπης, την ενίσχυση των συνόρων του Έβρου, την εφαρμογή της ηλεκτρονικής επιτήρησης στα επιχειρησιακά κέντρα των συνόρων του Έβρου, την ολοκλήρωση του συνοριακού φράχτη και την τοποθέτηση σκαφών περιπολίας προκειμένου να ενισχυθούν οι περιπολίες του ποταμού. Αυτές οι

δράσεις οδήγησαν σε περισσότερο από 90% μείωση στις εισόδους των παράνομων μεταναστών.

Ειδικότερα, εφαρμόστηκαν οι ακόλουθες δράσεις και στοχευμένα μέτρα:

- Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου προκειμένου να διασφαλιστεί το απαραίτητο επίπεδο του Εθνικού Συντονισμού της Επιχειρησιακής Συνεργασίας
- Έλεγχοι στα συνοριακά σημεία διέλευσης σύμφωνα με τον Κώδικα

Συνόρων Σένγκεν

- Πιο αποτελεσματική διαχείριση του προσωπικού και αναθεώρηση του εκπαιδευτικού συστήματος και,
- Βελτίωση της υποδομής και πιο αποτελεσματική χρήση των τεχνικών μέσων για την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων.

Η Ελληνική Κυβέρνηση έχοντας δεσμευτεί να ολοκληρώσει την καθιέρωση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (CEAS), υπογραμμίζει ότι η Αλληλεγγύη αποτελεί εξ αρχής σημαντικό συστατικό στοιχείο και κατευθυντήρια αρχή του CEAS, και επίσης αποτελεί βασική αρχή στη νομοθεσία της ΕΕ σύμφωνα με την οποία τα Κράτη μέλη θα πρέπει να μοιράζονται τόσο τα πλεονεκτήματα όσο και τα βάρη με ίσο και δίκαιο τρόπο.⁵³

Τα μέτρα που περιλαμβάνει το σχέδιο δράσης για τη μετανάστευση είναι τα εξής:

1. Ενίσχυση των κοινών επιχειρήσεων στη Μεσόγειο: "Τρίτων" και "Ποσειδών", με αύξηση των οικονομικών και άλλων πόρων. Επέκταση του επιχειρησιακού χώρου τους, που θα επιτρέπει μεγαλύτερο εύρος παρέμβασης.
2. Κατάληψη και καταστροφή των σκαφών που χρησιμοποιούν οι λαθρέμποροι. Τα θετικά αποτελέσματα από την επιχείρηση «Αταλάντα», θα πρέπει να μας εμπνεύσουν για νέες επιχειρήσεις εναντίον των λαθρεμπόρων στη Μεσόγειο.
3. Οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί Europol, Frontex, EASO και EUROJUST θα συνεδριάζουν σε τακτική βάση και θα συνεργάζονται για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τον εντοπισμό των λαθρεμπόρων, των μεθόδων τους, και

⁵³ Εθνικά σχέδια δράσης, Υπουργείο εσωτερικών, 2016

την εξακρίβωση των οικονομικών τους πόρων . Η κοινή επιχείρηση JOT MARE αποτελεί παράδειγμα για το πώς μπορούμε να συντονισθούμε σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να εντοπίσουμε και να καταπολεμήσουμε τις εγκληματικές αυτές οργανώσεις.

4. Επεξεργασία των αιτήσεων ασύλου στην Ιταλία και στην Ελλάδα υπό την αιγίδα της EASO. Η επεξεργασία τους δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τους δύο μήνες από την ημέρα υποβολή της αίτησης.

5. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων από όλους τους μετανάστες.

6. Εξέταση εναλλακτικών επιλογών για τη δημιουργία μηχανισμού μετεγκατάστασης σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.

7. Εφαρμογή διευρυμένου πιλοτικού προγράμματος στην Ε.Ε. για την επανεγκατάσταση μεταναστών σε εθελοντική βάση, προσφέροντας θέσεις για τα άτομα που χρήζουν επείγουσας προστασίας.

8. Δημιουργία νέου προγράμματος για ταχεία επιστροφή των παράνομων μεταναστών που θα συντονίζεται από τον οργανισμό Frontex και από τα κράτη μέλη που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή. Αυτό σημαίνει περισσότερες πτήσεις για την επιστροφή τους και ενημέρωση των μεταναστών στις χώρες διέλευσης για τα προγράμματα εθελοντικής επιστροφής, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη μείωση των επικίνδυνων διαδρομών.

9. Συντονισμένη προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Εξωτερικής Δράσης με σκοπό τη συνεργασία με τις χώρες που περιβάλλουν τη Λιβύη. Ενδυνάμωση των σχέσεων με τρίτες χώρες, όπως για παράδειγμα οι πρωτοβουλίες στον Νίγηρα.

10. Τοποθέτηση αξιωματούχων υπεύθυνων για θέματα μετανάστευσης (ILO: Immigration Liaison Officers) σε τρίτες χώρες για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τα μεταναστευτικά ρεύματα και την ενίσχυση του ρόλου των ευρωπαϊκών αντιπροσωπειών.⁵⁴

⁵⁴ Εθνικό σχέδιο δράσης για τη μετανάστευση

Οργανώσεις

Ύπατη αρμοστεία⁵⁵

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ιδρύθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 1950 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, με εντολή να καθοδηγεί και να συντονίζει τη διεθνή δράση για την προστασία των προσφύγων και την εξεύρεση βιώσιμων λύσεων. Κύριο μέλημά της είναι να διασφαλίζει ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζητήσει άσυλο και να βρει καταφύγιο σε μια άλλη χώρα, με την προοπτική του εθελοντικού επαναπατρισμού, της τοπικής ένταξης στη χώρα ασύλου ή της μετεγκατάστασης σε τρίτη χώρα.

Από την ίδρυσή της, η Ύπατη Αρμοστεία έχει βοηθήσει εκατομμύρια ανθρώπους να ξαναχτίσουν τη ζωή τους. Σήμερα, ένα προσωπικό σχεδόν 7.190 ανθρώπων σε περισσότερες από 120 χώρες συνεχίζουν να βοηθούν περίπου 36,4 εκατομμύρια ανθρώπους.

Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα λειτουργεί από το Μάρτιο του 1952. Συνεργάζεται με τις κρατικές αρχές, ΜΚΟ και άλλους φορείς και οργανώσεις για να διασφαλίζει την προστασία των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και όλων των ατόμων που εμπίπτουν στην εντολή της Ύπατης Αρμοστείας. Προσπαθεί επίσης να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί την κοινή γνώμη γύρω από το προσφυγικό ζήτημα με στόχο τη δημιουργία κλίματος ανοχής και σεβασμού των δικαιωμάτων των προσφύγων.

Διεθνής αμνηστία⁵⁶

Η Διεθνής Αμνηστία ιδρύθηκε το 1961 από τον Πίτερ Μπένενσον και είναι ένα παγκόσμιο, ανεξάρτητο, εθελοντικό κίνημα με 7 εκατομμύρια μέλη, ακτιβιστές και υποστηρικτές, με δομές και εθνικά Τμήματα και πάνω από 1800 επαγγελματικά στελέχη, οι οποίοι αγωνίζονται όλοι μαζί για να γίνουν σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα και να σταματήσουν οι παραβιάσεις τους.

⁵⁵ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ελλάδα

⁵⁶ Επίσημη ιστοσελίδα της διεθνούς αμνηστίας

Το όραμά μας είναι κάθε άνθρωπος να απολαμβάνει τα ανθρώπινα δικαιώματα που αναφέρονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σε άλλα διεθνή πρότυπα.

Μέχρις ότου κάθε άνθρωπος να μπορεί να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματά του, θα συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας. Δεν θα σταματήσουμε αν κάθε άνθρωπος δεν ζει με αξιοπρέπεια, αν η φωνή του κάθε ανθρώπου δεν μπορεί να ακουστεί, αν δεν σταματήσουν τα βασανιστήρια και οι εκτελέσεις.

Διεθνής οργανισμός Μετανάστευσης⁵⁷

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης ιδρύθηκε το 1951 και είναι ο κορυφαίος διακυβερνητικός οργανισμός στον τομέα της μετανάστευσης ενώ συνεργάζεται στενά με κυβερνητικούς, διακυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς εταίρους.

Με 155 κράτη-μέλη, 11 επιπλέον χώρες που κατέχουν το καθεστώς του παρατηρητή και γραφεία σε περισσότερες από 100 χώρες, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης είναι αφοσιωμένος διαχείριση της μετανάστευσης με ανθρώπινους όρους και λειτουργικό τρόπο, ώστε να ωφελούνται τόσο οι μετανάστες όσο και οι κοινωνίες υποδοχής, στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα μετανάστευσης, στην έρευνα για πρακτικές λύσεις στα προβλήματα της μετανάστευσης και στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στους μετανάστες που έχουν ανάγκη, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων. Αυτά επιτυγχάνονται από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης κυρίως με την παροχή υπηρεσιών και συμβουλών σε κυβερνήσεις και μετανάστες.

Το Καταστατικό του ΔΟΜ αναγνωρίζει τη σχέση μεταξύ της μετανάστευσης και της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, καθώς και το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας.

⁵⁷ Επίσημη ιστοσελίδα του διεθνούς οργανισμού μετανάστευσης

Ο ΔΟΜ εργάζεται σε τέσσερις ευρείς τομείς της διαχείρισης της μετανάστευσης:

- Μετανάστευση και ανάπτυξη
- Διευκόλυνση της μετανάστευσης
- Ρύθμιση της μετανάστευσης
- Εξαναγκασμένη μετανάστευση

Οι δραστηριότητες του ΔΟΜ που αφορούν αυτούς τους τομείς, περιλαμβάνουν την προώθηση του διεθνούς δικαίου της μετανάστευσης, την πολιτική συζήτηση και καθοδήγηση, την προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών, τη μεταναστευτική υγεία και τη διάσταση του φύλου στη μετανάστευση.

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες⁵⁸

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) είναι μία Μη Κυβερνητική Οργάνωση, η οποία δραστηριοποιείται από το 1989 στο χώρο του ασύλου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε από την Χάρη Μπρισίμη* και άλλους 20 συμπολίτες της, με στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων των προσφύγων στην Ελλάδα.

Το ΕΣΠ είναι Σωματείο αναγνωρισμένο ως Ειδικώς Φιλανθρωπικό, περιλαμβάνεται στα Μητρώα των αρμόδιων Υπουργείων, έχει Συμβουλευτική Ιδιότητα στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ (ECOSOC) από το 2001 και είναι επιχειρησιακός εταίρος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR). Επιπλέον, το ΕΣΠ είναι μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για Πρόσφυγες και Εξόριστους (ECRE) από το 1991, μέλος του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για τα Παιδιά που έχουν Χωριστεί από τις οικογένειες τους (SCEP) ενώ συμμετέχει και στην Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) από το 1999.

Το ΕΣΠ καθημερινά υποδέχεται και παρέχει δωρεάν νομικές και κοινωνικές συμβουλές και υπηρεσίες σε πρόσφυγες και σε ανθρώπους που προέρχονται από

⁵⁸ Επίσημη ιστοσελίδα του ελληνικού συμβουλίου για τους πρόσφυγες

τρίτες χώρες και δικαιούνται διεθνή προστασία στη χώρα μας, ενώ ρίχνει ειδικό βάρος στις πιο ευάλωτες περιπτώσεις, όπως είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα θύματα trafficking, κ.ά. Απώτερος στόχος είναι η προστασία αλλά και η ομαλή ένταξή τους στη χώρα μας.

Οι υπηρεσίες του ΕΣΠ παρέχονται στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τον Έβρο (Ορεστιάδα, Αλεξανδρούπολη, Ροδόπη) αλλά και σε κάθε σημείο εισόδου στην Ελλάδα όταν υπάρχουν μαζικές αφίξεις ανθρώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Οι κυριότεροι πόροι του ΕΣΠ προέρχονται από Ευρωπαϊκά και Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα, από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, από Κοινωφελή Ιδρύματα αλλά και από εταιρείες ή ιδιώτες.

Γιατροί χωρίς σύνορα⁵⁹

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα (Médecins Sans Frontières/MSF) είναι μια διεθνής, ανεξάρτητη, ιατρική ανθρωπιστική οργάνωση που παρέχει ιατρική φροντίδα σε ανθρώπους αποκλεισμένους από την υγειονομική περίθαλψη, σε θύματα βίας, φυσικών καταστροφών ή ενόπλων συγκρούσεων. Δρα με μοναδικό κριτήριο τις ιατρικές ανάγκες, ανεξάρτητα από φυλετικά, θρησκευτικά ή πολιτικά κριτήρια με στόχο την ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου αλλά και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τις ανθρωπιστικές κρίσεις που μαίνονται στον πλανήτη.

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ιδρύθηκαν το 1971 από ομάδα γιατρών και δημοσιογράφων και σήμερα λειτουργούν 21 τμήματα σε ισάριθμες χώρες. Περισσότεροι από 32.500 γιατροί, νοσηλευτές, ειδικοί ψυχικής υγείας, τεχνικοί και οικονομικοί διαχειριστές προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε προγράμματα ιατρικής και ανθρωπιστικής βοήθειας σε περισσότερες από 65 χώρες.

Γιατροί του κόσμου⁶⁰

Οι Γιατροί του Κόσμου – Ελλάδας (ΓτΚ – Ελλάδας), ιδρύθηκαν το 1990 και αποτελούν μία ιατρική, ανθρωπιστική Μη Κυβερνητική Οργάνωση, μέλος του Διεθνούς Δικτύου των Γιατρών του Κόσμου το οποίο αποτελείται από 15

⁵⁹ Επίσημη ιστοσελίδα των γιατρών χωρίς σύνορα

⁶⁰ Επίσημη ιστοσελίδα των γιατρών του κόσμου

αντιπροσωπείες (Αργεντινή, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ελβετία, Ελλάδα, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ισπανία, Καναδάς, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία και Σουηδία).

Κινητήρια αρχή της οργάνωσης είναι ότι κάθε ανθρώπινη ύπαρξη έχει δικαίωμα στην ανθρωπιστική βοήθεια, ανεξάρτητα από το φύλο, την καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, τη θρησκεία, την ιδεολογία ή πολιτική πεποίθηση. Κατά συνέπεια, οι Γιατροί του Κόσμου δρουν με βάση τις αρχές της ουδετερότητας και της αμεροληψίας. Το γεγονός όμως ότι διατηρούν την ουδετερότητά τους, δεν τους εμποδίζει από το να μιλούν ανοιχτά για την καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων όταν οι ίδιοι γίνονται αυτόπτες μάρτυρες. Όπου αυτό είναι δυνατόν, οι Γιατροί του Κόσμου επισημαίνουν τους κινδύνους από ανάλογες καταπατήσεις, είτε μέσω της σιωπηλής διπλωματίας, είτε με τη βοήθεια των ΜΜΕ.

Από την αρχή της δράσης τους, οι Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας έχουν δημιουργήσει πλήθος προγραμμάτων τόσο στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στο εξωτερικό με στόχο την παροχή ιατρικών και άλλων υπηρεσιών σε περιθωριοποιημένες πληθυσμιακές ομάδες που δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και χρειάζονται ιατρική περίθαλψη.

Μακροπρόθεσμος στόχος των Γιατρών του Κόσμου είναι να κάνουν την υγεία βασικό ανθρώπινο δικαίωμα.

Το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών⁶¹

Δημιουργήθηκε στις 18 Μαρτίου του 1995 με πρωτοβουλία του Δικτύου για τα Πολιτικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, την περίοδο που ξεκίνησε η μαζική μετανάστευση προς την Ελλάδα, κυρίως από τις Βαλκανικές χώρες.

Απαρτίστηκε από άτομα που είχαν συμμετάσχει σε πρωτοβουλίες και επιτροπές για τα δικαιώματα των πολιτικών και οικονομικών προσφύγων και των μειονοτήτων, μέλη πολιτικών οργανώσεων, μετανάστες/ριες και πρόσφυγες, με στόχο:

⁶¹ Επίσημη ιστοσελίδα Δικτύου Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών

- την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας πάνω στα προβλήματα των μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα
- την ανάδειξη των πολιτικών παραμέτρων του προσφυγικού και του μεταναστευτικού ζητήματος
- την υπεράσπιση του πολιτικού ασύλου και των δικαιωμάτων των μεταναστών
- την παρέμβαση σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο και την οργάνωση δομών αλληλεγγύης
- την αναχαίτιση του ανερχόμενου κρατικού και κοινωνικού ρατσισμού
- τη στήριξη στις υπάρχουσες μορφές οργάνωσης και την ώθηση μεταναστών και προσφύγων στη δημιουργία συλλογικών οργάνων.

Από την πρώτη στιγμή το Δίκτυο πρωτοστατεί στις κινητοποιήσεις και η καμπάνια για τη νομιμοποίηση αποτελεί κεντρικό άξονα της δράσης του. Οι θέσεις του συμβάλλουν καθοριστικά στη διαμόρφωση πολιτικών θέσεων εκ μέρους πολιτικών, συνδικαλιστικών και κοινωνικών οργανώσεων, με βασικό πολιτικό αίτημα τη νομιμοποίηση όλων των μεταναστών και το πολιτικό άσυλο. Αίτημα που, από την πρώτη εκδήλωση για τη νομιμοποίηση που έγινε στο Πολυτεχνείο το Μάρτη του 1996 μέχρι την τελευταία διαδήλωση στις 2 Δεκεμβρίου του 2006, συνεχίζει να είναι κεντρικό αίτημα του μεταναστευτικού κινήματος.

Επειδή η αντίσταση στο ρατσισμό, η αποδοχή του άλλου και η αλληλεγγύη κατακτώνται βήμα βήμα, μέσα από την καθημερινή πρακτική αλλά και τις κοινές δραστηριότητες και διεκδικήσεις τον Μάη του 1997 αρχίζει να λειτουργεί το Στέκι των Μεταναστών, στην οδό Βαλτετσίου 35. Ένας χώρος ο οποίος ενθαρρύνει την ουσιαστική γνωριμία αλλά και την καλλιέργεια δεσμών μεταξύ ελλήνων και μεταναστών, που προωθεί την πολυπολιτισμικότητα στην πράξη. Ένας χώρος ο οποίος μέσα στα χρόνια έχει φιλοξενήσει εκατοντάδες συζητήσεις και συνελεύσεις, προβολές ταινιών και εκθέσεις, ενώ λειτουργεί σαν σημείο αναφοράς του αντιρατσιστικού και μεταναστευτικού κινήματος όχι μόνο για την Αθήνα αλλά και για ολόκληρη την Ελλάδα.

Επίσης, στον ίδιο χώρο, ξεκινούν μαθήματα ελληνικής γλώσσας για μετανάστες και πρόσφυγες από την ομάδα εθελοντών δασκάλων «Τα Πίσω Θρανία» που συγκροτήθηκε το 1999. Στόχος της ομάδας είναι η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες πρόσφυγες και μετανάστες αλλά και οι παρεμβάσεις σε ευρύτερα θέματα που αφορούν την εκπαίδευση αλλοδαπών στο ελληνικό σχολείο. Φέτος λειτουργούν καθημερινά τρία τμήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας κάθε απόγευμα στο χώρο του Στεκιού.

Στο χώρο του Στεκιού, από τις αρχές του 2000, λειτουργεί επίσης το Γραφείο Ενημέρωσης Μεταναστών του Δικτύου, που πληροφορεί πρόσφυγες και μετανάστες πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα που τους απασχολούν (άδειες παραμονής και εργασίας, εκπαιδευτικά, υγειονομικά και ασφαλιστικά προβλήματα κλπ), παρεμβαίνοντας σε ζητήματα γραφειοκρατίας, παράνομων κρατήσεων, απελάσεων, ρατσιστικής συμπεριφοράς κρατικών δομών και φορέων κλπ.

Για την μόνιμη επικοινωνία και την συνεργασία με μεταναστευτικές και αντιρατσιστικές οργανώσεις, με πρωτοβουλία του Δικτύου, δημιουργείται τον Φεβρουάριο του 1996 το Συντονιστικό των Μεταναστευτικών και Αντιρατσιστικών Οργανώσεων, που αποτελεί μόνιμη δομή συνεργασίας όλων των συντελεστών του μεταναστευτικού κινήματος και συνεδριάζει στο χώρο του Στεκιού. Η πρώτη εκδήλωση του Συντονιστικού γίνεται στις 30 Μαρτίου 1996, στο Πολυτεχνείο με θέμα «Νομιμοποίηση και δικαιώματα των μεταναστών», με μεγάλη συμμετοχή μεταναστών και πολιτικών προσφύγων. Από τότε μέχρι σήμερα το Συντονιστικό έχει διοργανώσει κινητοποιήσεις και διαδηλώσεις, συζητήσεις ενώ τακτικά εκδίδει πολύγλωσσα φυλλάδια και αφίσες για την ενημέρωση προσφύγων και μεταναστών/ριων.

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ⁶²

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει συσταθεί με το Ν 2667/1998 σύμφωνα με τις Αρχές των

⁶² Επίσημη ιστοσελίδα εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου

Παρισίων των Ηνωμένων Εθνών και συγκροτήθηκε για πρώτη φορά σε σώμα στις 10 Ιανουαρίου 2000. Σε αυτήν εκπροσωπούνται ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία.

Πηγή έμπνευσης για την κατάρτιση του ιδρυτικού νόμου της ΕΕΔΑ ήταν οι Αρχές των Παρισίων (ParisPrinciples) που υιοθετήθηκαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ A/RES/48/134, 20.12.1993) και αργότερα από το Συμβούλιο της Ευρώπης, διεθνών οργανισμών που προωθούν επί σειρά ετών τη σύσταση Εθνικών Επιτροπών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Στην ΕΕΔΑ έχει αποδοθεί, ήδη από το 2002, βαθμός διαπίστευσης Α (πλήρης εναρμόνιση), αναγνωρίζοντας -κυρίως- τη θεσμική ανεξαρτησία και την ευρύτητα της εντολής που της παρέχεται από τον ιδρυτικό της νόμο.

Η βασική ιδέα που ενέπνευσε τη δημιουργία της ΕΕΔΑ είναι η διαρκής παρακολούθηση των εξελίξεων που σχετίζονται με το καθεστώς των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα και το εξωτερικό, η ενημέρωση της κοινής γνώμης για τους σχετικούς κινδύνους παραβίασης που ελλοχεύουν και προπαντός η παροχή συμβουλών για τη χάραξη σωστής κεντρικής πολιτικής για θέματα που άπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σκοπός της ΕΕΔΑ είναι η συνεχής επισήμανση σε όλα τα όργανα της Πολιτείας της ανάγκης αποτελεσματικής κατοχύρωσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου όλων όσοι διαβιούν στην ελληνική Επικράτεια.

αποστολή της ΕΕΔΑ;

- Η διαρκής παρακολούθηση της εξέλιξης των θεμάτων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η συνεχής ενημέρωση και η προώθηση της σχετικής έρευνας.
- Η ανταλλαγή εμπειριών σε διεθνές επίπεδο με τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΑΣΕ, με τις ομόλογες Επιτροπές άλλων Κρατών και με την κοινωνία των πολιτών.
- Η διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Ε.Τουρκία

Η υφήλιος βιώνει τη χειρότερη προσφυγική κρίση από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Περίπου 60 εκατομμύρια άνθρωποι βρίσκονται σήμερα εκτοπισμένοι εξαιτίας συγκρούσεων, βίας και διωγμών. Σχεδόν 20 εκατομμύρια από αυτούς είναι πρόσφυγες έξω από τις πατρίδες τους, εκ των οποίων το 86% φιλοξενείται από αναπτυσσόμενες χώρες.⁶³ Σήμερα οι Σύριοι αντιπροσωπεύουν τον μεγαλύτερο πληθυσμό προσφύγων στον κόσμο με περισσότερα από 4,8 εκατομμύρια το Μάιο του 2016.⁶⁴ Η διεθνής κοινότητα έχει προσφέρει «δρόμους

εισδοχής»(συμπεριλαμβανομένης της επανεγκατάστασης) σε μόλις πάνω από 200.000 Σύριους – που αντιπροσωπεύουν περίπου το 4% του συριακού προσφυγικού πληθυσμού.⁶⁵ Αυτό σημαίνει ότι πρακτικά όλοι οι Σύριοι πρόσφυγες ζουν σε γειτονικές με τη Συρία χώρες. Παρομοίως, περίπου το 95% των 2,6 εκατομμυρίων Αφγανών προσφύγων ανά τον κόσμο, διαμένει σε μόλις δύο χώρες: στο Ιράν και το Πακιστάν.⁶⁶ Όσο για τους Ιρακινούς, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εκτιμά τον παγκόσμιο πληθυσμό των Ιρακινών προσφύγων και αιτούντων άσυλο σε σχεδόν 370.000, με άλλα 3,6 εκατομμύρια ανθρώπους να είναι εσωτερικά εκτοπισμένοι.⁶⁷

Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. έχουν αποτύχει να προσφέρουν ασφαλείς και νόμιμες εναλλακτικές οδούς προς την Ε.Ε. σε σημαντικά ποσοστά: το 2015, όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. μαζί επανεγκατέστησαν μόνο 8.155 πρόσφυγες από όλον τον κόσμο.

Ολοένα και πιο απαισιόδοξοι για τη δυνατότητα να επιστρέψουν ή να επιβιώσουν σε χώρες κατεστραμμένες από πολέμους, και αντιμέτωποι με την έλλειψη βάσιμης

⁶³ UNHCR, Global Trends: Forced Displacement in 2014, 18 Ιουνίου 2015, διαθέσιμο στο <http://unhcr.org/556725e69.html>, σ. 2.

⁶⁴ Οι πρόσφυγες από τη Συρία αντιπροσωπεύουν τον μεγαλύτερο πληθυσμό προσφύγων υπό την ευθύνη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Οι 5,1 εκατομμύρια Παλαιστίνιοι πρόσφυγες ανά τον κόσμο είναι υπό την ευθύνη της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων του ΟΗΕ για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (UNRWA).

⁶⁵ UNHCR, Resettlement and Other Admission Pathways for Syrian Refugees, 29 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο <http://www.unhcr.org/52b2febafc5.html>.

⁶⁶ UNHCR, “Solution Strategies for Afghan Refugees”, (χ.χ.), διαθέσιμο στο <http://www.unhcr.org/pages/4f9016576.html>.

⁶⁷ UNHCR, Global Trends: Forced Displacement in 2014, 18 Ιουνίου 2015, διαθέσιμο στο <http://unhcr.org/556725e69.html>, σ. 15, 25.

προοπτικής να φτάσουν στην Ε.Ε. μέσα από ασφαλείς και νόμιμες διόδους, αριθμοί ρεκόρ ανθρώπων διακινδύνευσαν τη ζωή τους σε παράτυπα ταξίδια από τη στεριά ή τη θάλασσα. Το 2015 ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) κατέγραψε πάνω από 1 εκατομμύριο παράτυπες αφίξεις από τη θάλασσα στην Ευρώπη, εκ των οποίων περίπου 850.000 ήταν μέσω των ελληνικών νησιών. Ο ΔΟΜ δήλωσε ότι 3.771 μετανάστες και πρόσφυγες έχασαν τη ζωή τους το 2015, καθώς προσπαθούσαν να διασχίσουν τη Μεσόγειο Θάλασσα, συμπεριλαμβανομένων 805 μέσω του διαδρόμου της Ανατολικής Μεσογείου. Το 2015, το 90% των παράτυπων ταξιδιών στην Ευρώπη οργανώθηκαν μέσω διακινητών, μια βιομηχανία με εκτιμώμενο τζίρο 5 με 6 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Σύμφωνα με τις διακυβερνητικές υπηρεσίες επιβολής του νόμου, την INTERPOL και την Europol, η διακίνηση ανθρώπων έχει αυξηθεί ως απάντηση στους αυστηρότερους ελέγχους των συνόρων της Ε.Ε.

Αντιμέτωπη με την εντεινόμενη παγκόσμια προσφυγική κρίση, και με αυξανόμενους αριθμούς απελπισμένων ανθρώπων που προσπαθούν να φτάσουν στην Ευρώπη, η Ε.Ε. δεν επιχείρησε να αυξήσει τις διαθέσιμες ασφαλείς και νόμιμες οδούς για πρόσφυγες· αντιθέτως η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της κατέβαλαν μεγάλη προσπάθεια για να σταματήσουν την είσοδο ανθρώπων στην Ε.Ε. Στα τέλη του 2015 και στις αρχές του 2016, αυτά τα μέτρα είχαν πρωτίστως επικεντρωθεί στην επίτευξη συμφωνιών με την Τουρκία για την αποτροπή των παράτυπων αναχωρήσεων από την επικράτειά της.

Συμφωνία Ε.Ε. – Τουρκίας

Στις 15 Οκτωβρίου 2015, η Ε.Ε. και η Τουρκία συμφώνησαν σε ένα Κοινό Σχέδιο Δράσης για να αποτρέψουν την παράτυπη μετανάστευση από την Τουρκία προς την Ε.Ε.⁶⁸ Σε αυτό, η Τουρκία συμφώνησε να εντείνει τις προσπάθειές της για περιορισμό της μετακίνησης ανθρώπων μέσα από την επικράτειά της προς την Ευρώπη και να προχωρήσει στην επανεισδοχή από την Ε.Ε. όλων των παράτυπων μεταναστών/ριών που είχαν ταξιδέψει μέσα από την Τουρκία και οι οποίοι/-ες κρίθηκαν από τα μέλη της Ε.Ε. ότι δεν είχαν την ανάγκη διεθνούς προστασίας. Σε αντάλλαγμα, Ε.Ε. θα παρείχε 3 δισεκατομμύρια ευρώ (περίπου 3,4 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ), για να βοηθήσει την Τουρκία να ανταποκριθεί στις ανάγκες των Σύριων προσφύγων στη χώρα. Το Κοινό Σχέδιο Δράσης δεν έκανε καμία αναφορά σε μη Σύριους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες.

Στους μήνες που ακολούθησαν το Κοινό Σχέδιο Δράσης, δεν πραγματοποιήθηκε η επιδιωκόμενη μείωση στις παράτυπες αφίξεις στην Ευρώπη, και η Ε.Ε. και η Τουρκία ανακοίνωσαν μια δεύτερη, εκτεταμένη συμφωνία – τη «συμφωνία» Ε.Ε.-Τουρκίας, επισήμως μια «δήλωση» – στις 18 Μαρτίου 2016⁶⁹. Υπό τους όρους αυτής της «συμφωνίας», κάποιες κατηγορίες ανθρώπων που περνούν παράτυπα από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά μετά τις 20 Μαρτίου 2016, θα επιστρέφονται στην Τουρκία. Αυτές οι τρεις κατηγορίες είναι: άνθρωποι που δεν υποβάλλουν αίτηση για άσυλο στην Ελλάδα· εκείνοι των οποίων οι αιτήσεις ασύλου εξετάζονται από τις ελληνικές αρχές και κρίνονται αβάσιμες· και εκείνοι των οποίων οι αιτήσεις ασύλου κρίνονται από τις ελληνικές αρχές ως απαράδεκτες. Υπό τη «συμφωνία» Ε.Ε.Τουρκίας, η Τουρκία δεσμεύτηκε επίσης να λάβει «όλα τα αναγκαία μέτρα για να αποτρέψει το άνοιγμα νέων χερσαίων ή θαλάσσιων δρόμων παράνομης μετανάστευσης από την Τουρκία προς την Ε.Ε.».

Σε αντάλλαγμα, η Ε.Ε. υποσχέθηκε να: επανεγκαθιστά έναν Σύριο πρόσφυγα από την Τουρκία στην Ε.Ε. για κάθε Σύριο πρόσφυγα που επιστρέφεται από την Ελλάδα

⁶⁸ European Commission, “EU-Turkey Joint Action Plan: Factsheet”, 15 Οκτωβρίου 2015, διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5860_en.htm.

⁶⁹ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας», 18 Μαρτίου 2016, διαθέσιμο στο <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>· European Commission, Implementing the EU-Turkey Agreement – Questions and Answers, 4 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1221_en.htm

στην Τουρκία (το «Σύστημα 1:1»), μέχρις ορίου 72.000 ανθρώπων, την παροχή έως 6 δισεκατομμυρίων ευρώ (περίπου 6,7 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) για την ονομαζόμενη «Διευκόλυνση για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία»· την απελευθέρωση του καθεστώτος ταξιδιωτικών θεωρήσεων (visa) για τους Τούρκους πολίτες από τον Ιούνιο του 2016· και την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων με την Τουρκία για την ένταξή της στην Ε.Ε., οι οποίες είχαν παγώσει. Η Ε.Ε. και η Τουρκία συμφώνησαν επίσης ότι όταν οι παράτυπες διελύσεις μεταξύ Τουρκίας και Ε.Ε. θα έχουν τερματιστεί ή θα έχουν μειωθεί σε βιώσιμο βαθμό, θα ενεργοποιηθεί ένα «Εθελοντικό Ανθρωπιστικό Πρόγραμμα Εισδοχής», αλλά χωρίς να δώσουν οποιεσδήποτε λεπτομέρειες για αυτήν την ενδεχόμενη ρύθμιση.

Μερικά στοιχεία της «συμφωνίας» Ε.Ε.-Τουρκίας δεν είναι νέα. Υπό τις προϋπάρχουσες συμφωνίες επανεισδοχής με την Τουρκία, η Ελλάδα όφειλε να επιστρέφει ανθρώπους που δεν έκαναν αίτηση για άσυλο και ανθρώπους των οποίων οι αιτήσεις ασύλου κρίνονταν ως αβάσιμες.⁷⁰ Η τρίτη κατηγορία όσων επιστρέφονται βάσει της «συμφωνίας» Ε.Ε.-Τουρκίας – εκείνοι των οποίων οι αιτήσεις κρίνονται ως «απαράδεκτες» – είναι καινούρια και επιτρέπει στα κράτη μέλη της Ε.Ε. να απορρίψουν μια αίτηση ασύλου χωρίς να την εξετάσουν στην ουσία της.⁷¹

Η εφαρμογή της «συμφωνίας» προχωρά αργά. Έως τις 23 Μαΐου 2016, και από τότε που ξεκίνησαν οι επιστροφές υπό τη «συμφωνία» Ε.Ε.-Τουρκίας, μόνο 280 Σύριοι πρόσφυγες έχουν επανεγκατασταθεί από την Τουρκία στην Ε.Ε., σύμφωνα με το Σύστημα 1:1. Την ίδια ώρα, μόνο 441 από τους 8.500 ανθρώπους (Σύριους και μη Σύριους) οι οποίοι έφτασαν στα ελληνικά νησιά από την υπογραφή της «συμφωνίας», έχουν επιστραφεί στην Τουρκία. Στις 20 Μαΐου 2016, στην πρώτη τέτοια απόφαση που είδε η Διεθνής Αμνηστία από την έναρξη εφαρμογής της «συμφωνίας», ένας Σύριος πολίτης κέρδισε έφεση εναντίον απόφασης που θα είχε οδηγήσει στην εξαναγκαστική επιστροφή του στην Τουρκία.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τα κράτη έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν τα σύνορά τους· αυτό περιλαμβάνει την απέλαση ξένων πολιτών από την επικράτειά τους, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Ωστόσο, οποιαδήποτε μέτρα ελέγχου των συνόρων

⁷⁰ Norwegian Organisation for Asylum Seekers, Seeking Asylum in Turkey: A Critical Review of Turkey's Asylum Laws and Practices, Απρίλιος 2016, διαθέσιμο στο <http://www.noas.no/wpcontent/uploads/2016/04/NOAS-rapport-Tyrkia-april-2016.pdf>, σ. 7.

⁷¹ European Commission, Implementing the EU-Turkey Agreement – Questions and Answers, 4 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1221_en.htm.

υιοθετούν τα κράτη, θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις εγχώριες, περιφερειακές και διεθνείς νομικές υποχρεώσεις. Στην περίπτωση της Ε.Ε. και των κρατών μελών της, αυτές περιλαμβάνουν υποχρεώσεις σύμφωνα με τη Σύμβαση για τους Πρόσφυγες, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα.

Όσον αφορά την Ε.Ε., η νομική βάση για την ταχεία επιστροφή των αιτούντων άσυλο στην Τουρκία υπό τη «συμφωνία» Ε.Ε.-Τουρκίας, είναι η Οδηγία για τις Διαδικασίες Ασύλου της Ε.Ε. Σύμφωνα με αυτήν την Οδηγία, αυτοί που λαμβάνουν τις αποφάσεις στην Ελλάδα έχουν δικαίωμα να επιστρέψουν κάποιον/-α στην Τουρκία εάν η αίτηση ασύλου του ατόμου κριθεί (μετά από ατομική διαδικασία) «απαράδεκτη» στη βάση ότι για αυτό το άτομο η Τουρκία είτε είναι «πρώτη χώρα ασύλου» (το άτομο έχει ήδη προστασία εκεί), είτε «ασφαλής τρίτη χώρα» (το άτομο μπορεί να λάβει προστασία εκεί). Η ιδέα, και βασική προϋπόθεση για τη νομιμότητα τέτοιων επιστροφών, είναι ότι οι αιτούντες άσυλο θα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε «αποτελεσματική προστασία» στην Τουρκία.

Η Οδηγία για τις Διαδικασίες Ασύλου δεν προσδιορίζει την «αποτελεσματική προστασία». Ωστόσο, με βάση την ερμηνεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες όσον αφορά τις έννοιες της ασφαλούς τρίτης χώρας και της πρώτης χώρας ασύλου, καθώς και με βάση τις διεθνείς νομικές υποχρεώσεις των Κρατών Μελών της Ε.Ε., για να είναι οι επιστροφές νόμιμες, οι αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες θα πρέπει να μπορούν να ασκήσουν τα θεμελιώδη δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων που ορίζονται στη Σύμβαση για τους Πρόσφυγες. Πιο συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να τους παρέχονται: 1) δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες για τον προσδιορισμό του καθεστώτος τους ως πρόσφυγες· 2) έγκαιρη πρόσβαση σε μια βιώσιμη λύση όπως η ενσωμάτωση ή η επανεγκατάσταση· και 3) πρόσβαση σε μέσα διαβίωσης επαρκή για να διατηρήσουν ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο.²⁵ Στα κεφάλαια που ακολουθούν, αυτή η έρευνα εξετάζει το κατά πόσο η Τουρκία πληροί αυτές τις τρεις προϋποθέσεις.

Υπάρχουν επιπρόσθετες προϋποθέσεις που απαιτούνται για να είναι νόμιμη η «συμφωνία» Ε.Ε.-Τουρκίας, που έχουν ήδη τεκμηριωθεί από τη Διεθνή Αμνηστία και άλλους, και οι οποίες δεν εξετάζονται σε αυτήν την έκθεση. Πρώτα απ' όλα, η

ελληνική διαδικασία για να κριθεί το αβάσιμο ή απαράδεκτο μιας αίτησης, θα πρέπει να είναι δίκαιη. Εντούτοις, η Διεθνής Αμνηστία έχει τεκμηριώσει θεμελιώδεις ανεπάρκειες στη διαδικασία που εφαρμόζει η Ελλάδα υπό τους όρους της «συμφωνίας». Επιπλέον, η Ελλάδα δεν θα πρέπει να επιστρέψει οποιονδήποτε κινδυνεύει να υποστεί σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του στην Τουρκία, ή να σταλεί πίσω σε ένα μέρος όπου μπορεί να αντιμετωπίσει κίνδυνο σοβαρών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του. Αλλά η Διεθνής Αμνηστία έχει αποκαλύψει σταθερά και αδιάσειστα στοιχεία ότι οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες στην Τουρκία κινδυνεύουν με επαναπροώθηση στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία, όπου αντιμετωπίζουν σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όπως προαναφέρθηκε, στις 20 Μαΐου 2016, ένας Σύριος πολίτης κέρδισε έφεση εναντίον απόφασης που θα είχε οδηγήσει στην εξαναγκαστική επιστροφή του στην Τουρκία. Επιπλέον, συνεχίζεται η τεκμηρίωση πυροβολισμών και ξυλοδαρμών Σύριων προσφύγων στα τουρκικά σύνορα. Υπάρχουν επίσης στοιχεία ότι ιδιαίτερα Σύριοι πρόσφυγες (συμπεριλαμβανομένων παιδιών) που έχουν συμφωνήσει να επιστρέψουν από την Ελλάδα στην Τουρκία, υπό τη «συμφωνία» Ε.Ε.-Τουρκίας, έχουν υποστεί παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία, συμπεριλαμβανομένης της αυθαίρετης κράτησής τους και της άρνησης πρόσβασης σε νομική εκπροσώπηση καθώς και σε εξειδικευμένη ιατρική φροντίδα.⁷²

Το νέο σύστημα ασύλου της Τουρκίας

Ο πρώτος νόμος της Τουρκίας για το άσυλο, ο Νόμος για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία, θεσπίστηκε το 2013 και τέθηκε σε ισχύ τον Απρίλιο του 2014. Αντιπροσώπευε ένα βήμα σταθμό στη νομική προστασία των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στην Τουρκία, και είχε ετοιμαστεί σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το Συμβούλιο της Ευρώπης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.⁷³ Αναθεώρησε πλήρως το νομικό πλαίσιο της χώρας για ζητήματα μετανάστευσης και θέσπισε μια νέα πολιτική υπηρεσία, τη Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Μετανάστευσης (ΓΔΔΜ), η οποία – υποστηριζόμενη

⁷² ΜΗ ΑΣΦΑΛΕΣ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΟΙ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΕΡΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ amnesty international 2016

⁷³ Republic of Turkey, Law on Foreigners and International Protection, Απρίλιος 2014, διαθέσιμο στο <http://www.refworld.org/pdfid/5167fbb20.pdf> [LFIP]

από τα τοπικά της γραφεία, τις Επαρχιακές Διευθύνσεις Διαχείρισης Μετανάστευσης – είναι επιφορτισμένη με τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης στην Τουρκία.

Ο Νόμος για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη νομοθεσία της Ε.Ε. γνωστή ως «κεκτημένο για το άσυλο», που αποσκοπεί στην εγκαθίδρυση ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Ως τέτοιος, ο νέος νόμος της Τουρκίας ενσωματώνει πολλά πρότυπα και διαδικασίες της νομοθεσίας ασύλου της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένων αμφιλεγόμενων εννοιών όπως οι «συννοπτικές διαδικασίες εξέτασης» και η διοικητική κράτηση κάποιων κατηγοριών αιτούντων.⁷⁴

Ο Νόμος για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία θεσπίζει μια μοναδική διττή δομή ασύλου. Από τη μία πλευρά είναι οι πρόσφυγες από τη Συρία, στους οποίους παρέχεται «Προσωρινή Προστασία», ως ομάδα. Από την άλλη πλευρά είναι οι αιτούντες άσυλο από άλλες χώρες στους οποίους χορηγείται από τη ΓΔΔΜ ένα από τα τρία ατομικά καθεστώτα «Διεθνούς Προστασίας»:

- 1) «πρόσφυγες», που διαφεύγουν από συμβάντα στην Ευρώπη, και στους οποίους επιτρέπεται μακροχρόνια ενσωμάτωση στην Τουρκία·
- 2) «υπό όρους πρόσφυγες» που διαφεύγουν από συμβάντα εκτός Ευρώπης, και οι οποίοι θα πρέπει να περιμένουν για επανεγκατάσταση σε μια τρίτη χώρα· και
- 3) δικαιούχοι «επικουρικής προστασίας», που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις αναγνώρισης ως πρόσφυγες ή υπό όρους πρόσφυγες αλλά έχουν ανάγκη προστασίας γιατί αντιμετωπίζουν θανατική ποινή, βασανιστήρια ή γενικευμένη βία εξαιτίας ένοπλης σύγκρουσης στη χώρα προέλευσής τους. Για όλους τους αιτούντες Διεθνούς Προστασίας, η Τουρκία έχει μια αποκαλούμενη «πολιτική περιφερειακής πόλης», που απαιτεί από αυτούς να ζουν σε μια καθορισμένη επαρχία (εξαιρώντας τις μεγάλες πόλεις Άγκυρα, Κωνσταντινούπολη και Σμύρνη). Η Τουρκία πρόσφατα απαίτησε επίσης από τους Σύριους πρόσφυγες υπό Προσωρινή Προστασία να παραμένουν στην επαρχία στην οποία καταγράφηκαν αρχικά.

⁷⁴ Refugee Rights Turkey, Country Report: Turkey, ECRE-AIDA Asylum Database Information, Δεκέμβριος 2015, διαθέσιμο στο http://www.asylumineurope.org/sites/default/files/reportdownload/aida_tr_update.i.pdf, σ. 18 [RRT Report, Δεκέμβριος 2015]. 34

Στο νέο σύστημα, ο ακριβής ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η οποία επί δεκαετίες ήταν ο κύριος de facto φορέας λήψης αποφάσεων για το καθεστώς του πρόσφυγα στην Τουρκία, είναι ασαφής. Θεωρητικά, ο Νόμος για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία κατέστησε τη ΓΔΔΜ τον μοναδικό φορέα λήψης απόφασης για ζητήματα ασύλου. Ωστόσο στην πράξη, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνεχίζει να αναλαμβάνει την καταγραφή των μη Σύριων και τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα για έναν περιορισμένο αριθμό ατόμων που αναγνωρίζει ως ιδιαιτέρως ευάλωτους – με βάση την εντολή της ίδιας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, και όχι την τουρκική νομοθεσία – όπως και τη διεκπεραίωση της επανεγκατάστασης για ιδιαιτέρως ευάλωτους Σύριους πρόσφυγες. Σύμφωνα με τη ΜΚΟ «Refugee Rights Turkey», η νομική ισχύς των αποφάσεων καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στο νέο σύστημα ασύλου της Τουρκίας, είναι ασαφής.⁷⁵

Το κενό στην εφαρμογή

Παρότι η ΓΔΔΜ αρνήθηκε να συναντηθεί με τη Διεθνή Αμνηστία και δεν παρείχε καμία ενημέρωση ως απάντηση στα αλληπάλληλα αιτήματα της οργάνωσης, όλα τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι πολλές κρίσιμες πλευρές του νέου συστήματος ασύλου της χώρας, όπως ορίζεται από το Νόμο για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία, δεν λειτουργούν στην πράξη.

Η εγκαθίδρυση μιας νέας διαδικασίας ασύλου, η οργάνωση νέων φορέων και η εκπαίδευση νέου προσωπικού χρειάζεται χρόνο και, σε κάθε περίπτωση, είναι δύσκολη. Αναμενόμενο λοιπόν να υπάρχει ακόμα έλλειψη θεσμικής ικανότητας εντός του ιδίου του τουρκικού συστήματος ασύλου. Η Αστυνομία για τους Αλλοδαπούς, η οποία ήταν υπεύθυνη για τις αποφάσεις χορήγησης ασύλου πριν το 2014, συνέχισε να καταγράφει αιτούντες Διεθνούς Προστασίας μέχρι το Μάιο του 2015. Το Δεκέμβριο του 2015, η «Refugee Rights Turkey» ανέφερε ότι δεν ήταν σαφές πόσοι από το προβλεπόμενο προσωπικό των 2.640 ατόμων και 1.680 ειδικών στη μετανάστευση, της ΓΔΔΜ, είχαν προσληφθεί και εκπαιδευθεί.

⁷⁵ ΜΗ ΑΣΦΑΛΕΣ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΟΙ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΕΡΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ, Διεθνής Αμνηστία, 2016, σ.21

Από τότε που τέθηκε σε ισχύ ο νέος νόμος για το άσυλο, οι τουρκικές αρχές έχουν αποτύχει να αποσαφηνίσουν πόσοι από τους εκατοντάδες χιλιάδες μη Σύριους αιτούντες άσυλο στη χώρα, έχουν λάβει κάποια απόφαση για το καθεστώς Διεθνούς Προστασίας τους – είτε θετική είτε αρνητική. Τούρκοι αξιωματούχοι σε συναντήσεις τους με ΜΚΟ στα τέλη του 2015 δήλωσαν ότι ο αριθμός των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στη χώρα ήταν περίπου 400.000. Περίπου τα δύο τρίτα (266.379) από αυτούς τους ανθρώπους έχουν καταγραφεί από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, της οποίας τα στοιχεία δίνουν μια εικόνα για την κατανομή των εθνικοτήτων των καταγεγραμμένων, με τις πιο συνηθισμένες χώρες προέλευσης να είναι το Ιράκ (123.075), το Αφγανιστάν (105.607) και το Ιράν (26.028).⁷⁶ Αλλά ο αριθμός των ανθρώπων των οποίων οι αιτήσεις για Διεθνή Προστασία έχουν γίνει αποδεκτές είναι άγνωστος, καθώς η πολύ περιορισμένη δημόσια πληροφόρηση για την κατάσταση της διαδικασίας λήψης απόφασης είναι αντιφατική. Οι τουρκικές αρχές είπαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι είχαν εκδώσει συνολικά 459 αποφάσεις το 2015, χωρίς να αναφέρουν το ποσοστό αποδοχής.⁷⁷ αλλά αργότερα διαβεβαίωσαν ότι το 2015 είχαν εκδώσει περίπου δέκα φορές περισσότερες – 4.115 αποφάσεις (3.364 χορηγήσεις καθεστώτος Διεθνούς Προστασίας και 751 απορριφθείσες αιτήσεις).⁵¹ Η κατανομή των αιτήσεων που εγκρίθηκαν (σε «πρόσφυγες», «υπό όρους πρόσφυγες» και δικαιούχους «επικουρικής προστασίας», δεν αποκαλύφθηκε. Αργότερα η ΓΔΔΜ ισχυρίστηκε ότι ήταν σε θέση να εντείνει τη λειτουργία της σε σχέση με τον προηγούμενο ρυθμό – είτε κάποιες εκατοντάδες είτε κάποιες χιλιάδες αποφάσεις σε ένα ολόκληρο έτος (2015) – φτάνοντας να εκδίδει πάνω από 30.000 αποφάσεις σε έναν μόνο μήνα (Απρίλιος 2016).

Ανεξάρτητα από την ποσότητα των αιτήσεων ασύλου που έχουν εξεταστεί, παραμένουν οι ανησυχίες σχετικά με την ποιότητα της διαδικασίας λήψης απόφασης. Οι τουρκικές αρχές δεν τηρούν με συνέπεια τις προβλέψεις περί δίκαιης διαδικασίας που ορίζονται στον Νόμο για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία. Παρότι ο νόμος ορίζει ότι μια απορριπτική απόφαση για Διεθνή Προστασία θα πρέπει να

⁷⁶ UNHCR Turkey, “UNHCR Turkey's Monthly Statistics as of April 2016”, 30 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο [http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/eng\(48\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/eng(48).pdf).

⁷⁷ European Commission, EU-Turkey Joint Action Plan – Second Implementation Report, 10 Φεβρουαρίου 2016, διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-wedo/policies/european-agenda-migration/proposal-implementationpackage/docs/managing_the_refugee_crisis_state_of_play_20160210_annex_01_en.pdf, σ. 6.

περιλαμβάνει «τους ουσιώδεις λόγους και τη νομική βάση» για την άρνηση⁵³, η «Refugee Rights Turkey» έχει δηλώσει πως καμία από όσες απορριπτικές αποφάσεις έχουν λάβει μέχρι σήμερα αιτούντες Διεθνούς Προστασίας και τις έχουν δει ΜΚΟ δεν περιείχε λεπτομέρειες για τους λόγους της απόρριψής τους.⁵⁴ Η ταχύτητα με την οποία εκδόθηκαν οι 30.000 αποφάσεις τον Απρίλιο του 2016, εγείρει σοβαρές αμφιβολίες για την ποιότητά τους. Επιπλέον, οι προθεσμίες για τις διαδικασίες ασύλου δεν εφαρμόζονται στην πράξη· ούτε η υποχρεωτική προθεσμία των 30 ημερών μεταξύ της υποβολής μιας αίτησης και της συνέντευξης καταγραφής (η οποία μπορεί να καθυστερήσει αρκετούς μήνες σε κάποιες περιοχές)⁵⁵, ούτε η μη δεσμευτική προθεσμία των έξι μηνών για την απόφαση επί των αιτήσεων ασύλου.⁵⁶ Επιπλέον, είναι απίθανο να εφαρμόζονται πλήρως τα δικαιώματα των απορριφθέντων σε διοικητική επανεξέταση και δικαστική έφεση – όπως ορίζονται στο Νόμο για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία.⁵⁷ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέφερε ότι την περίοδο από το 2014 έως τον Μάιο του 2016, τα διοικητικά δικαστήρια είχαν εκδώσει αποφάσεις μόνο για 28 υποθέσεις (εκ των οποίων 19 αφορούσαν την απόρριψη αιτήσεων Διεθνούς Προστασίας), με τη ΓΔΔΜ να κερδίζει τις 27 από αυτές.⁵⁸ Σε μια

Τέλος, ο Νόμος για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία προβλέπει τη διοικητική κράτηση ορισμένων κατηγοριών αιτούντων άσυλο, και η πρόσβαση αυτών των ανθρώπων σε δίκαιες διαδικασίες ασύλου είναι ιδιαίτερος προβληματική. Σύμφωνα με την τουρκική νομοθεσία, οι αιτήσεις για Διεθνή Προστασία που γίνονται υπό κράτηση, υπόκεινται σε συνοπτικές διαδικασίες.⁵⁹ Σύμφωνα με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δουλεύουν με πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο που στερούνται την ελευθερία τους στην Τουρκία, αντιμετωπίζουν πλήθος δυσκολιών όσον αφορά την αναζήτηση και διασφάλιση νομικής εκπροσώπησης, και οι δικηγόροι αντιμετωπίζουν προβλήματα να επισκεφτούν τους κρατούμενους πελάτες τους – οι οποίοι συχνά βρίσκονται σε πολύ απομακρυσμένες περιοχές σε όλη τη χώρα – και να λάβουν την εξουσιοδότησή τους.⁶⁰ Δικηγόροι και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν αναφέρει ιδιαίτερες σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων σε δίκαιες διαδικασίες, των αιτούντων άσυλο και προσφύγων που κρατούνται στο κέντρο της επαρχίας Ερζερούμ,⁶¹ το ίδιο στο οποίο η Διεθνής Αμνηστία είχε καταγράψει σοβαρές παραβιάσεις στα τέλη του 2015,⁶² και το οποίο (όπως θα εξεταστεί παρακάτω σε αυτήν την έκθεση) η Ε.Ε. έχει δηλώσει ότι θα μετατραπεί σε κέντρο διαμονής.⁶³ Αυτές οι ανησυχίες για την πρόσβαση των κρατουμένων σε

δίκαιες διαδικασίες είναι ιδιαίτερα έντονες στο πλαίσιο της «συμφωνίας» Ε.Ε.-Τουρκίας, δεδομένου ότι οι περισσότεροι από τους 441 ανθρώπους που έχουν επιστραφεί από την Ελλάδα υπό τους όρους της «συμφωνίας» έχουν τεθεί υπό κράτηση,⁶⁴ και ορισμένοι έχουν στερηθεί την πρόσβαση σε νομική εκπροσώπηση – συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης του κέντρου κράτησης Ντουζίτσι στην επαρχία Οσμάνγιε.⁷⁸ Αυτό είναι ένα κέντρο κράτησης όπου η έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας στα τέλη του 2015 κατέδειξε ότι οι άνθρωποι πιέζονται – ή στην πραγματικότητα εξαναγκάζονται – να επιστρέψουν στο Ιράκ και τη Συρία όπου αντιμετωπίζουν κίνδυνο σοβαρών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Ενσωμάτωση

Πρακτικά το σύνολο των 3 εκατομμυρίων προσφύγων στην Τουρκία είναι μη Ευρωπαίοι. Ωστόσο, υπό το διττό σύστημα που διατηρεί η Τουρκία για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες, στους μη Ευρωπαίους δεν μπορεί να χορηγηθεί πλήρες καθεστώς πρόσφυγα. Αυτό σημαίνει ότι οι αιτούντες από μη ευρωπαϊκές χώρες, όπως το Αφγανιστάν και το Ιράκ, των οποίων οι αιτήσεις για Διεθνή Προστασία εγκρίθηκαν, θεωρούνται «υπό όρους πρόσφυγες», οι οποίοι θα πρέπει να περιμένουν για επανεγκατάσταση σε τρίτη χώρα. Καθώς θεωρούνται μόνο ως προσωρινά διαμένοντες, στερούνται μακρόχρονη ενσωμάτωση στην Τουρκία, γεγονός που σημαίνει ότι έχουν λιγότερα δικαιώματα από τους Ευρωπαίους πρόσφυγες – συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, όπως εξετάζεται παρακάτω. Επιπλέον, η προστασία που παρέχεται στα 2,74 εκατομμύρια των Σύριων προσφύγων είναι επίσης προσωρινή, δεν οδηγεί σε ένα πιο μόνιμο καθεστώς, και μπορεί να τερματιστεί μονομερώς με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, κατόπιν οποίας θα τους ζητηθεί να εγκαταλείψουν τη χώρα.

⁷⁸ Διεθνής Αμνηστία, «Σύριοι που επεστράφησαν από την Ελλάδα κρατούνται αυθαίρετα στην Τουρκία», 20 Μαΐου 2016, διαθέσιμο στο <https://www.amnesty.gr/news/press/article/20302/syrioi-poyepestrafisan-apo-tin-ellada-kratoyntai-aythaireta-stin-toyrkia>. Patrick Kingsley και Eiad Abdulatif, “Syrians Returned to Turkey under EU Deal ‘Have had no Access to Lawyers’”, The Guardian, 16 Μαΐου 2016, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/world/2016/may/16/syrians-returned-toturkey-after-eu-deal-complain-of-treatment>.

Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, για να είναι νόμιμες οι επιστροφές υπό τη «συμφωνία» Ε.Ε.-Τουρκίας, η Τουρκία θα πρέπει να επεκτείνει τη μακροχρόνια ενσωμάτωση και στους μη Ευρωπαίους. Αυτό μοιάζει εξαιρετικά απίθανο, καθώς η Κυβέρνηση της Τουρκίας έχει δηλώσει ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες θα εξετάζε αλλαγή της πολιτικής της θα έπρεπε να περιλαμβάνουν την επίδειξη εκ μέρους των κρατών μελών της Ε.Ε. της «αναγκαίας ευαισθησίας να μοιραστούν το βάρος» της φιλοξενίας των προσφύγων, όπως και την υπογραφή της «συμφωνίας» Ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε.

Επανεγκατάσταση

Η Τουρκία είναι η χώρα που φιλοξενεί τον μεγαλύτερο αριθμό αιτούντων άσυλο και προσφύγων στον κόσμο, περισσότερους από 3 εκατομμύρια. Στην Τουρκία, τόσο οι «υπό όρους πρόσφυγες» (αιτούντες που τους χορηγήθηκε Διεθνής Προστασία και οι οποίοι δεν είναι από την Ευρώπη) όσο και οι ιδιαίτερα ευάλωτοι Σύριοι πρόσφυγες υπό Προσωρινή Προστασία, πληρούν τι προϋποθέσεις για επανεγκατάσταση σε τρίτη χώρα. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι υπεύθυνη για την υποβολή αιτήσεων επανεγκατάστασης από την Τουρκία προς άλλες χώρες.

Το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στη Τουρκία προσπαθεί να διασφαλίσει ότι τόσο Σύριοι όσο και μη Σύριοι πρόσφυγες μπορούν να επανεγκατασταθούν από την Τουρκία, και υπέβαλλε 18.260 αιτήσεις επανεγκατάστασης το 2015. Ωστόσο, το 2015 μόλις 7.567 άνθρωποι επανεγκαταστάθηκαν από την Τουρκία, εκ των οποίων 1.140 ήταν Σύριοι. Αυτό αντιπροσωπεύει περίπου το 0,25% του πληθυσμού των 3 εκατομμυρίων αιτούντων άσυλο και προσφύγων στη χώρα, ο οποίος ολοένα και μεγαλώνει.

Ο χρόνος τον οποίο χρειάζεται κάποιος/-α να περιμένει για επανεγκατάσταση από την Τουρκία εξαρτάται από μια πληθώρα παραγόντων – όχι μόνο από τον χρόνο που χρειάζεται για να ολοκληρωθεί η διαδικασία ασύλου στη χώρα, αλλά επίσης από τον αριθμό των θέσεων επανεγκατάστασης που προσφέρονται από τη διεθνή κοινότητα. Πλούσια κράτη στην Ε.Ε. και αλλού – σύμφωνα με την ιδέα της διεθνούς συνεργασίας όπως ορίζεται στη Σύμβαση για τους Πρόσφυγες – θα πρέπει να

μοιράζονται την ευθύνη για κάποιους από τα 3 εκατομμύρια αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες που βρίσκονται στην Τουρκία, και να αναλάβουν δράση για να διασφαλίσουν ότι αυτοί θα έχουν έγκαιρη πρόσβαση σε επανεγκατάσταση όπως και σε άλλους «δρόμους εισδοχής» (εναλλακτικές που επιτρέπουν στους πρόσφυγες να εισέλθουν νόμιμα και να διαμείνουν σε μια χώρα). Ωστόσο, οι περισσότερες χώρες του κόσμου συνεχίζουν να αποφεύγουν τις ευθύνες τους όσον αφορά την επανεγκατάσταση – όχι μόνο απέναντι στην Τουρκία αλλά και σε άλλα κράτη που φιλοξενούν μεγάλους αριθμούς προσφύγων. Μόνο 30 χώρες σε όλον τον κόσμο προσφέρουν θέσεις επανεγκατάστασης.

Παρότι η «συμφωνία» Ε.Ε.-Τουρκίας πράγματι κάνει αναφορά σε αύξηση της επανεγκατάστασης από την Τουρκία, οι ακριβείς δεσμεύσεις των κρατών μελών της Ε.Ε. παραμένουν ασαφείς, πέρα από την επανεγκατάσταση που προβλέπεται στο πλαίσιο του Συστήματος 1:1 (με όριο, θεωρητικά, τις 72.000). Επίσης, η «συμφωνία» πράγματι κάνει αναφορά σε πιθανή δημιουργία ενός «Εθελοντικού Ανθρωπιστικού Προγράμματος Εισδοχής», «όταν οι παράτυπες διελύσεις μεταξύ Τουρκίας και Ε.Ε. θα έχουν τερματιστεί ή τουλάχιστον θα έχουν μειωθεί σε σημαντικό και βιώσιμο βαθμό». Δεν φαίνεται να υπάρχει μεγάλη ώθηση σε αυτήν την πλευρά της «συμφωνίας» από τότε που συνήφθη – τουλάχιστον από την πλευρά των ευρωπαϊκών κρατών. Ωστόσο, ο Τούρκος Πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Έρντογαν υπήρξε πιο σαφής όσον αφορά την προσδοκία του οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να μοιραστούν σε μεγαλύτερο βαθμό την ευθύνη.

Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. θα πρέπει άμεσα να μεριμνήσουν για την ενεργοποίηση ενός τέτοιου συστήματος, για σημαντικό αριθμό ανθρώπων.

www.news24.com

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην Ελλάδα, το προσφυγικό ζήτημα εμφανίστηκε ως επείγον και μείζον το καλοκαίρι του 2015, λόγω της συγκυριακής εν μέρει αύξησης των προσφύγων που κατέφθαναν στα νησιά του Αιγαίου. Ειδικότερα αναδείχθηκε η περίπτωση των Σύριων προσφύγων, η άφιξη των οποίων αυξήθηκε καταρχήν λόγω του συνεχιζόμενου πολέμου στην ευρύτερη περιοχή της Συρίας. Ο πόλεμος φάνηκε, δηλαδή, ότι δεν θα έφτανε σύντομα στην λύση του, επομένως οι Σύριοι πρόσφυγες που είχαν ήδη καταφύγει σε γειτονικές χώρες συνειδητοποίησαν ότι δεν υπήρχε προοπτική άμεσης επιστροφής.

Σημαντικό ρόλο στην αύξηση των αφίξεων έπαιξαν και οι πολιτικές επιλογές των καθεστώτων της περιοχής, τόσο της Τουρκίας, ειδικά όσον αφορά την στάση της απέναντι στους Κούρδους, όσο και του Ιράν απέναντι στους Αφγανούς πρόσφυγες που εδώ και χρόνια έχουν καταφύγει στην επικράτειά του. Το λεγόμενο προσφυγικό ζήτημα, έτσι, ως ιστορικό συμβάν, ανάγκασε, κατά κάποιο τρόπο, την Ευρωπαϊκή Ένωση ως θεσμό και ως φαντασιακή ευρωπαϊκότητα να προχωρήσει στην διαχείρισή του. Η στάση της ΕΕ απέναντι στο προσφυγικό συνέχεται από την αντίληψη των εξωτερικών συνόρων, ως ευρωπαϊκών συνόρων, που απορρέει από την ιδιότητά της ως ομπρέλα εθνών – κρατών. Πρόκειται, βέβαια, για μια αντίληψη που διαχωρίζει την ανθρωπότητα σε “εμείς” και “αυτοί”, υποβιβάζοντας πάντα “αυτούς” σε ένα σχεδόν μη ανθρώπινο στάδιο, θεωρώντας τους απειλή για την κάθε είδους τάξη. Ιστορικά οι συνέχειες που παρατηρούνται στον τρόπο αντίδρασης της Ευρώπης απέναντι στους πρόσφυγες και γενικότερα τους κάθε λογής “Άλλους” είναι περισσότερες από τις ασυνέχειες.

Με άλλα λόγια, η σημερινή στάση της ΕΕ απέναντι στο προσφυγικό, με όλες τις παραλλαγές που εμφανίζει, δηλαδή τις περισσότερο μετριοπαθείς ή ακραίες στάσεις των επιμέρους κρατών, χαρακτηρίζεται από την ίδια αντίφαση που παρατηρείται ήδη από γενέσεώς της. Πιο συγκεκριμένα, η αντίφαση αυτή συνίσταται στο χάσμα μεταξύ των διακηρύξεων περί ανθρωπισμού, ανεκτικότητας και των συμπαρομαρτούντων, και της πραγματικής αντιμετώπισης των προσφύγων.

Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ η ΕΕ εδραιώθηκε συμβολικά και αξιακά πάνω στην πτώση του τείχους του Βερολίνου, σήμερα τα τείχη στην Ευρώπη αυξάνονται

προοδευτικά. Χρειάζεται, επομένως, να επισημανθεί ότι η “απάνθρωπη” , όπως συχνά χαρακτηρίζεται, στάση της Ευρώπης απέναντι στο προσφυγικό δεν είναι απλώς ένα ατόπημα αντίθετο καθόλα με τις καταστατικές αρχές και αξίες της, αλλά ένα δομικό της στοιχείο. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι το προσφυγικό δεν μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης, οξύνοντας τις εσωτερικές αντιφάσεις της Ευρώπης με απρόβλεπτες εν πολλοίς συνέπειες

Μαγική λύση όμως δεν υπάρχει. Η μετανάστευση μπορεί να ελεγχθεί, μόνο λύνοντας τα προβλήματα που οδηγούν τους απεγνωσμένους σε αυτήν, παράτυπη ή νόμιμη. Ενώ θεωρείται φυσικό πως, όταν δεν προσφέρεται νόμιμος τρόπος, οι άνθρωποι θα καταφύγουν σε όποια άλλη προοπτική προσφέρεται. «Επειδή κάθε άλλη λύση είναι προσωρινή, η μόνη πραγματική λύση είναι να σταματήσει ο πόλεμος. Γιατί, τότε οι άνθρωποι θα σταματήσουν να έρχονται στην Ευρώπη. Οι πρόσφυγες έρχονται γιατί είναι το τελευταίο που τους μένει να κάνουν

economictimes.indiatimes.com

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ:

- Γεωργούλας, Σ. (2001), «*Η νέα μεταναστευτική κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα και η νομιμοποίηση της*», στο Μαρβάκης, Α., Παρσανόγλου, Δ. και Παύλου, Μ. (επιμ.) (2001), *Μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα: 199 – 226.
- ΚΑΛΟΦΩΛΙΑΣ, Κ., (2011), *Το Μεταναστευτικό Ζήτημα στη Μεσόγειο (Ισπανία - Ιταλία - Ελλάδα)*, εκδόσεις Μιχάλη Σιδέρη, Αθήνα, 2011.
- Καρύδης Β. (1996). *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Κασιμάτη, Κ. (2003), «*Ιστορικές αναφορές των μεταναστευτικών ροών*» στο Κασιμάτη, Κ. (επιμ.) (2003), *Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικές ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών*. Αθήνα: Δαρδανός: 23 – 44.
- Κωστόπουλος Τρύφων, (2010) *Τοπική κοινωνία και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα
- Κωστόπουλος Τρύφων, (2014) *Τοπική Δημοκρατία και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Μαλκίδης, Φ. (2001), *Προσαρμογή και συγκρότηση της αγροτικής κοινωνίας στο ελλαδικό κράτος*. Αθήνα: Γόρδιος.
- Μουσούρου, Λ. Κ. (1991), *Μετανάστευση & Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Αθήνα: Gutenberg.

- Μουσούρου Λ., 1993, *Από τους Γκασταρμπαϊτέρ στο πνεύμα του Σέγκεν. Προβλήματα της σύγχρονης μετανάστευσης στην Ευρώπη*, Αθήνα, Gutenberg.
- Σαββάκης, Μ. (2012), «Μετανάστες, πρόσφυγες, κοινωνικοί παρίες: Πέρα από το δίλλημα κοινωνική ένταξη ή ενσωμάτωση», στο Τρουμπέτα, Σ. (2012) (επιμ.), *Το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα: Μελέτες και διαβάσεις συνόρων*, Αθήνα: Παπαζήσης: 73-93.
- Σελλά-Μάζη, Ε. (2001). *Διγλωσσία και Κοινωνία*. Αθήνα: Προσκήνιο.
- Τρουμπέτα, Σ. (2012), *Το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα: διαβάσεις και μελέτες συνόρων*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Ψημμένος Ι. (2003). *Μεταναστευτικός έλεγχος και άτυπες διακριτικές πολιτικές*. Στο: Κ. Κασιμάτη (επιμ.), *Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικές Ένταξης* (σσ. 195-222). Αθήνα: Gutenberg.
- Ψημμένος Ι. (2004). *Δημιουργώντας Χώρους Κοινωνικού Αποκλεισμού: Η περίπτωση των Αλβανών Ανεπίσημων Μεταναστών στο Κέντρο της Αθήνας*. Στο: Κ. Κασιμάτη (επιμ.), *Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία*. Αθήνα: Gutenberg.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία:

- Alipranti - Maratou, L. (2007), «Migration to Greece: A New Type and Emerging Problems». In Tsianikas, M. and Gouvalis, G. (eds.) (2007), Greek Research in Australia: Proceedings of the Sixth Biennial International Conference of Greek Studies, Flinders University Department of Languages – Modern Greek: Adelaide: 185 – 198.
- Nancy L. Green, (2004) *Οι δρόμοι της μετανάστευσης σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα
- Kasimis, C. & Papadopoulos, A. (2005), «The multifunctional role of migrants in the Greek countryside: implications for the rural economy and society», *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31: 99–127.

Άρθρα

- Άρεφ Αλομπέιντ, Το Προσφυγικό ζήτημα: Μια διαφορετική προσέγγιση, 2016 http://www.huffingtonpost.gr/aref-alobeid/-_4748_b_9521404.html
- Έρευνα: βιβλιογραφική ανασκόπηση, Ωρίων, Βιβλιοθήκη Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης, <http://orion.lib.teithe.gr/index.php?page=writing-r-frame>
- «Πρόσφυγας», «μετανάστης», «λαθρομετανάστης»: ποιος είναι ο σωστός όρος; <http://www.aksioprepeiakantoxh.com/koinonia/ellada/919-prosfygas-metanastis-lathrometanastis-poi-os-einai-o-sostos-oros>
- Άλλο μετανάστες, άλλο πρόσφυγες, άλλο αιτούντες άσυλο - κόσμος - Το Βήμα <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=734149>
- Ξηρουχάκης, Π. και Κουρλιούρος, Η. (2011), Τοπικές αγορές εργασίας και μετανάστευση: θεωρητικές και εμπειρικές διαστάσεις της συμβολής των μεταναστών στην τοπική ανάπτυξη. Ανακτήθηκε από:

http://www.prd.uth.gr/sites/GS_RSAI/CONFERENCE_MAY2011_SITE/PAPERS_MAY2011_PDF_CD/XIROUCHAKIS_P_KOURLIOUROS_E_59.pdf (08/05/2016)

- Syria: The story of the conflict - BBC News [Internet]. [cited 2016 Aug 19]. Available from: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>
- CNN Greece «Συρία: Πέντε χρόνια χαμένων ευκαιριών” <http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/25201/syria-pente-xronia-xamenon-eykairion>
- Γιαννεσκής Μ.,2015 Ποιους εξυπηρετεί ο πόλεμος στη Συρία; <http://m.tvxs.gr/mo/i/191245/f/news/kosmos/poioys-eksypiretei-o-polemos-sti-syria.html>
- Σουζάννα Μαρία Νικολάου, Λήδα Στεργίου Ο Προβληματισμοί μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα και την Ευρώπη http://journal.primedu.uoa.gr/greek/issue_3/html/nikolaou.htm
- Europa, Ελεγχόμενη μετανάστευση: η καλύτερη λύση για όλες τις πλευρές, 2004 <http://www.europarl.europa.eu/highlights/el/502.html>
- Τα κύματα προσφύγων και μεταναστών, ο ιμπεριαλισμός και το εργατικό κίνημα - Κομμουνιστική Τάση: <https://www.marxismos.com/greece-menu/greece-social-issues-menu/greece-refugees-menu/2492-ta-kymata-prosfygwn-kai-metanastwn-o-imperialismos-kai-to-ergatiko-kinima.html>

- Μενδρινός Δ., Προσφυγικό - Μεταναστευτικό: Μια πρώτη ματιά στις επιλογές της Ελλάδας | Ε.Π.Α.Μ - Ενιαίο Παλλαϊκό Μετωπο <http://www.epamhellas.gr/2016/04/26/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CF%80%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7/>
- Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, Χρήστος Μπάγκαβος, Δέσποινα Παπαδοπούλου, Μελέτη του ΙΝΕ ΓΣΕΕ , 15 μελετες http://e-learning.sch.gr/pluginfile.php/74482/mod_resource/content/1/MELETH_15.pdf
- Ο καπιταλισμός βασανίζει τους πρόσφυγες : αναγκαίες μέθοδοι αλληλεγγύης και διεκδικήσεις <https://www.marxismos.com/greece/politics/2675-prosfyges-anagkaies-methodoi-allileggyis-kai-diekdikiseis.html>
- Μη ασφαλές καταφύγιο οι αιτούντες άσυλο και οι προσφυγές στερούνται αποτελεσματικής προστασίας στην Τουρκία https://www.amnesty.gr/sites/default/files/pdf/toyrkia_mi_asfales_katafygio_ekthesi_2016_0.pdf
- Norwegian Organisation for Asylum Seekers, Seeking Asylum in Turkey: A Critical Review of Turkey's Asylum Laws and Practices, Απρίλιος 2016, διαθέσιμο στο <http://www.noas.no/wpcontent/uploads/2016/04/NOAS-rapport-Tyrkia-april-2016.pdf>, σ. 7.

- 66 European Commission, Implementing the EU-Turkey Agreement – Questions and Answers, 4 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-16-1221 en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1221_en.htm).
- Republic of Turkey, Law on Foreigners and International Protection, Απρίλιος 2014, διαθέσιμο στο <http://www.refworld.org/pdfid/5167fbb20.pdf> [LFIP]
- Refugee Rights Turkey, Country Report: Turkey, ECRE-AIDA Asylum Database Information, Δεκέμβριος 2015, διαθέσιμο στο http://www.asylumineurope.org/sites/default/files/reportdownload/aida_tr_update.i.pdf, σ. 18 [RRT Report, Δεκέμβριος 2015].
- Για τα δικαιώματα μεταναστών και προσφυγών : <http://www.komep.gr/2009-teyxos-5/gia-ta-dikaiomata-metanaston-kai-prosfygon>

- Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Mission Statement) | [www.unhcr.gr http://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/ypati-armosteia-toy-oie-gia-toys-prosfyges-mission-statement.html](http://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/ypati-armosteia-toy-oie-gia-toys-prosfyges-mission-statement.html)
- Μεταναστευτική πολιτική | Θεματολογικά δελτία της ΕΕ | Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.3.html
- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
<http://greece.iom.int/el/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82>
- Europarl, θεματολογικά δελτία για την ευρωπαϊκή ένωση
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.3.html
- Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο για τη Μετανάστευση, ΕΛΙΑΜΕΠ
<http://europedirect.eliamep.gr/evropaiko-thematologio-gia-metanastefsi/>
- Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση
http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_el.pdf

- The Un refugee agency in Greece \ UNHCR, Ο Νόμος στην Ελλάδα 2015
<https://www.unhcr.gr/prostasia/nomiki-prostasia/o-nomos-stin-ellada.html>
- Η προσέγγιση «hotspot» για τη διαχείριση των εξαιρετικών μεταναστευτικών ροών http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_hotspots_el.pdf
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ελλάδα
<http://www.unhcr.gr/>
- Επίσημη ιστοσελίδα της διεθνούς αμνηστίας <https://www.amnesty.gr/>
- Διεθνής οργανισμός μεταναστευσης
<http://greece.iom.int/el/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82>
- Ελληνικό συμβούλιο για τους πρόσφυγες
<http://greece.iom.int/el/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82>
- Γιατροί χωρίς σύνορα
<http://greece.iom.int/el/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82>

[%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82](#)

- Γιατροί του κόσμου <http://mdmgreece.gr/>
- Δίκτυο κοινωνικής Υποστήριξης προσφύγων και μεταναστών <http://migrant.diktio.org/>
- Επίσημη ιστοσελίδα εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου <http://www.nchr.gr/>